

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

INFORMACIJA

**O SUBJEKTIMA BANKARSKOG SISTEMA FEDERACIJE BOSNE I
HERCEGOVINE SA STANJEM NA DAN 30.09.2020. GODINE**

Sarajevo, decembar/prosinac 2020. godine

Skraćenice i termini:

AOD	Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine
BD	Brčko Distrikt
BiH	Bosna i Hercegovina
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
CRK	Centralni registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih lica u BiH
EBA	European Banking Authority (Evropsko nadzorno tijelo za bankarstvo)
ECB	European Central Bank (Evropska centralna banka)
ECL	Expected credit loss (Očekivani kreditni gubitak)
EFSE	European Fund for Southeast Europe (Evropski fond za Jugoistočnu Evropu)
EKS	Efektivna kamatna stopa
EU	Europska unija
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo finansija/financija
FSAP	Financial Sector Assessment Program (Program procjene finansijskog sektora)
FX rizik	Foreign Exchange Risk (Devizni rizik)
ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process (Interni proces procjene adekvatnosti kapitala)
ILAAP	Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (Interni proces procjene adekvatnosti likvidnosti)
LCR	Liquidity Coverage Ratio (Koeficijent pokrića likvidnosti)
MKD	Mikrokreditno društvo
MKF	Mikrokreditna fondacija
MKO	Mikrokreditna organizacija
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI	Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja
NKS	Nominalna kamatna stopa
NPL	Non performing loans (Nekvalitetni krediti)
RKG	Rezerve za kreditne gubitke
RS	Republika Srpska
SB	Svjetska banka
SBS	Subjekti bankarskog sistema FBiH: banke, bankarske grupe, razvojne banke, MKO, lizing društva, faktoring društva, mjenjači i druge finansijske organizacije čije poslovanje nadzire FBA
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process (Supervizorski pregled i proces procjene)
UBBiH	Udruženje banaka Bosne i Hercegovine
UDLBiH	Udruženje društava za lizing BiH
USAID FINRA Projekat	United States Agency for International Development - Financial Reform Agenda Activity Project (Agencija Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj - Projekat reformi finansijskog sektora)
UO FBA	Upravni odbor Agencije za bankarstvo Federacije BiH
ZoA	Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
ZoB	Zakon o bankama
ZoF	Zakon o faktoringu
ZoL	Zakon o lizingu
ZoMKO	Zakon o mikrokreditnim organizacijama

SADRŽAJ:

Skraćenice i termini:.....	2
Spisak tabela:.....	5
Spisak grafikona:.....	6
SAŽETAK.....	7
UVOD.....	12
1. BANKARSKI SEKTOR.....	13
1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH.....	13
1.1.1. Status, broj i poslovna mreža.....	13
1.1.2. Struktura vlasništva i tržišno učešće.....	14
1.1.3. Kadrovska struktura.....	16
1.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA.....	16
1.2.1. Bilans stanja.....	16
1.2.2. Obaveze.....	21
1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala.....	24
1.2.4. Kreditni rizik.....	27
1.2.5. Profitabilnost.....	34
1.2.6. Ponderisane NKS i EKS.....	38
1.2.7. Likvidnost.....	38
1.2.8. Devizni (FX) rizik.....	42
1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR.....	43
2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA.....	45
2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR.....	45
2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH.....	45
2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža.....	45
2.1.1.2. Struktura vlasništva.....	45
2.1.1.3. Kadrovska struktura.....	45
2.1.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA.....	46
2.1.2.1. Bilans stanja.....	46
2.1.2.2. Kapital i obaveze.....	47
2.1.2.3. Aktiva i kvalitet aktive.....	48
2.1.2.4. Finansijski rezultat mikrokreditnog sektora FBiH.....	51
2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR.....	53
2.2. LIZING SEKTOR.....	54
2.2.1. STRUKTURA LIZING SEKTORA U FBiH.....	54
2.2.1.1. Broj lizing društava.....	54
2.2.1.2. Struktura vlasništva.....	54
2.2.1.3. Kadrovska struktura.....	54
2.2.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA.....	54
2.2.2.1. Bilans stanja.....	54
2.2.2.2. Kapital i obaveze.....	56
2.2.2.3. Aktiva i kvalitet aktive.....	57
2.2.2.4. Profitabilnost.....	58
2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti lizinga.....	59
2.2.3. PREPORUKE ZA LIZING SEKTOR.....	61
2.3. FAKTORING POSLOVI.....	62
2.3.1. Učesnici na tržištu faktoringa u FBiH.....	62
2.3.2. Obim, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH.....	62
2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING POSLOVANJE.....	63
ZAKLJUČAK.....	65
PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine.....	66
Prilog 1 - Osnovni podaci o bankama u FBiH.....	66
Prilog 2 - Bilans stanja banaka u FBiH po šemi FBA (aktivni podbilans).....	67
Prilog 3 - Pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH.....	68

Prilog 4 - Sektorska struktura kredita u FBiH i ECL	69
Prilog 5 - Bilans uspjeha banaka u FBiH po šemi FBA	70
Prilog 6 - Prosječne ponderisane NKS i EKS na kredite i depozite po periodima	71
PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine.....	72
Prilog 7 - Osnovni podaci o MKO u FBiH.....	72
Prilog 8 - Zbirni bilans stanja MKF	73
Prilog 9 - Zbirni bilans stanja MKD.....	74
Prilog 10 - Pregled osnovnih pokazatelja MKO u FBiH.....	75
Prilog 11 - Pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za MKO	76
Prilog 11a - Uporedni pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za MKO	76
Prilog 12 - Zbirni bilans uspjeha MKF	77
Prilog 13 - Zbirni bilans uspjeha MKD.....	78
PRILOZI ZA LIZING SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine	79
Prilog 14 - Osnovni podaci o lizing društvima u FBiH.....	79
Prilog 15 - Zbirni bilans stanja lizing društava	80
Prilog 16 - Pregled osnovnih pokazatelja lizing društava u FBiH	81
Prilog 17 - Zbirni bilans uspjeha lizing društava.....	82
Prilog 18 - Pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za ugovore o finansijskom lizingu.....	83
Prilog 18a - Uporedni pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za ugovore o finansijskom lizingu	83

Spisak tabela:

Tabela 1:	Banke FBiH, organizacioni dijelovi banaka iz RS u FBiH i mreža bankomata i POS uređaja	13
Tabela 2:	Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu.....	15
Tabela 3:	Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala.....	15
Tabela 4:	Kvalifikaciona struktura zaposlenih u bankama FBiH.....	16
Tabela 5:	Ukupna aktiva po zaposlenom.....	16
Tabela 6:	Bilans stanja.....	17
Tabela 7:	Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi.....	17
Tabela 8:	Učešće grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode.....	19
Tabela 9:	Novčana sredstva banaka	19
Tabela 10:	Ulaganja u vrijednosne papire prema vrsti instrumenta.....	20
Tabela 11:	Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH.....	20
Tabela 12:	Sektorska struktura depozita.....	22
Tabela 13:	Štednja stanovništva.....	23
Tabela 14:	Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima.....	24
Tabela 15:	Kreditni, štednja i depoziti stanovništva	24
Tabela 16:	Izvještaj o stanju regulatornog kapitala.....	25
Tabela 17:	Struktura izloženosti riziku.....	26
Tabela 18:	Pokazatelji adekvatnosti kapitala.....	27
Tabela 19:	Stopa finansijske poluge.....	27
Tabela 20:	Finansijska imovina, vanbilansne stavke i ECL.....	28
Tabela 21:	Izloženost prema nivoima kreditnog rizika.....	29
Tabela 22:	Sektorska struktura kredita.....	31
Tabela 23:	Ročna struktura kredita.....	31
Tabela 24:	Kreditni prema nivoima kreditnog rizika.....	32
Tabela 25:	Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak.....	35
Tabela 26:	Struktura ukupnih prihoda.....	35
Tabela 27:	Struktura ukupnih rashoda.....	36
Tabela 28:	Pokazatelji profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti.....	37
Tabela 29:	LCR.....	39
Tabela 30:	Ročna struktura depozita po preostalom dospelju.....	39
Tabela 31:	Koeficijenti likvidnosti.....	40
Tabela 32:	Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana.....	41
Tabela 33:	Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EUR i ukupno).....	42
Tabela 34:	Kvalifikaciona struktura zaposlenih u MKO u FBiH.....	46
Tabela 35:	Bilans stanja mikrokreditnog sektora.....	46
Tabela 36:	Ročna struktura uzetih kredita.....	47
Tabela 37:	Struktura kapitala mikrokreditnog sektora.....	48
Tabela 38:	Neto mikrokreditni	49
Tabela 39:	Sektorska i ročna struktura mikrokredita.....	49
Tabela 40:	RKG.....	50
Tabela 41:	Zbirni bilans uspjeha mikrokreditnog sektora.....	52
Tabela 42:	Kvalifikaciona struktura zaposlenih u lizing društvima FBiH.....	54
Tabela 43:	Struktura potraživanja po finansijskom lizingu.....	55
Tabela 44:	Struktura potraživanja po finansijskom lizingu - uporedni pregled.....	55
Tabela 45:	Struktura neto bilansnih pozicija aktive.....	56
Tabela 46:	Pregled rezervi za finansijski lizing.....	57
Tabela 47:	Struktura ukupnih prihoda.....	58
Tabela 48:	Struktura ukupnih rashoda.....	59
Tabela 49:	Struktura broja zaključenih ugovora i iznosa finansiranja lizing sistema	60
Tabela 50:	Nominalni iznos otkupljenih novč. potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti.....	62

Spisak grafikona:

Grafikon 1:	Struktura stranog kapitala po zemljama, učešće u %.....	14
Grafikon 2:	Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe, učešće u %	15
Grafikon 3:	Herfindahlov indeks koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima	18
Grafikon 4:	Koncentracijske stope za pet najvećih banaka - CR5: aktiva, krediti i depoziti.....	19
Grafikon 5:	Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta	21
Grafikon 6:	Ukupni depoziti (000 KM).....	21
Grafikon 7:	Omjer kredita i depozita.....	22
Grafikon 8:	Štednja stanovništva po periodima	23
Grafikon 9:	Kreditni (000 KM)	30
Grafikon 10:	Učešće NPL-a u kreditima.....	33
Grafikon 11:	Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana.....	41

SAŽETAK

Osnovni pokazatelji poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U FBiH na dan 30.09.2020. godine poslovalo je 15 komercijalnih banaka, sa 538 organizacionih dijelova, u kojima je bilo zaposleno ukupno 6.534 lica, što je za 125 zaposlenika manje u odnosu na kraj 2019. godine.

Ukupna neto aktiva na nivou bankarskog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 23,8 milijardi KM i za 403,8 miliona KM ili 1,7% je manja u odnosu na 31.12.2019. godine.

Ukupni kapital banaka u FBiH iznosi tri milijarde KM, što je za 98,9 miliona KM ili 3,2% manje u odnosu na kraj 2019. godine, od čega dionički kapital iznosi 1,3 milijarde KM. Učešće ukupnog kapitala u izvorima na nivou bankarskog sektora FBiH iznosi 12,7%.

Regulatorni kapital iznosi 2,7 milijardi KM i veći je za 5,4 miliona KM ili 0,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Osnovni kapital smanjen je za 81,4 miliona KM ili 3,1%, dok je dopunski kapital povećan za 86,8 miliona KM ili 257,2%. Značajno povećanje dopunskog kapitala posljedica je primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka¹ i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Stopa regulatornog kapitala bankarskog sektora FBiH na dan 30.09.2020. godine iznosi 18,2% i za 0,3 procentna poena veća je u odnosu na kraj 2019. godine, a za 6,2 procentna poena veća je od zakonom propisanog minimuma od 12%. Ostale stope kapitala (stopa redovnog osnovnog kapitala i osnovnog kapitala) na nivou bankarskog sektora FBiH veće su u odnosu na propisane minimume.

Stopa finansijske poluge (odnos osnovnog kapitala i ukupne izloženosti banke) na nivou bankarskog sektora FBiH iznosi 10,3%, i za 0,2 procentna poena manja je u odnosu na kraj 2019. godine. U odnosu na regulatorno propisani minimum od 6%, ista je veća za 4,3 procentna poena.

Ukupna izloženost banaka iznosi 28,2 milijarde KM, od čega se 24,4 milijarde KM odnosi na bilansne izloženosti, a 3,8 milijardi KM na vanbilansne stavke.

U prvih devet mjeseci 2020. godine zabilježen je pad bilansne izloženosti u odnosu na kraj 2019. godine za iznos od 317 miliona KM ili 1,3%, a nastao je kao neto efekat smanjenja novčanih sredstava i izvršenog računovodstvenog otpisa u skladu sa novim regulatornim okvirom, te povećanja finansijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti. U istom periodu zabilježen je rast vanbilansnih stavki za 241 milion KM ili 6,9%, a isti je najvećim dijelom posljedica rasta na poziciji neopozivo odobrenih, a neiskorištenih kredita kod jedne banke.

FBA je u 2019. godini, s ciljem standardizacije upravljanja kreditnim rizikom i mjerenja ECL i usklađivanja sa MSFI 9, donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, sa obavezom primjene od 01.01.2020. godine. Istom je uveden koncept raspoređivanja izloženosti u tri nivoa kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, odnosno u nivo kreditnog rizika 1 (izloženosti sa niskim nivoom kreditnog rizika), nivo kreditnog rizika 2 (povećan nivo kreditnog rizika) i nivo kreditnog rizika 3 (izloženosti u statusu neizmirenja obaveza). Bilansne izloženosti u nivou kreditnog rizika 1 na dan 30.09.2020. godine iznose 21,6 milijardi KM i čine 88,2% ukupnih bilansnih izloženosti. Bilansne izloženosti u nivou kreditnog rizika 2 na dan 30.09.2020. godine iznose 1,8 milijardi KM i čine 7,3% ukupnih bilansnih izloženosti, dok bilansne

¹ „Službene novine Federacije BiH“, br. 44/19 i 37/20

izloženosti u nivou kreditnog rizika 3 iznose 1,1 milijardu KM i čine 4,5% ukupnih bilansnih izloženosti.

Vanbilansne izloženosti raspoređene u nivo kreditnog rizika 1 na dan 30.09.2020. godine iznose 3,4 milijarde KM i čine 89,6% ukupnih vanbilansnih izloženosti. Izloženosti u nivou kreditnog rizika 2 iznose 384,9 miliona KM ili 10,2% ukupnih vanbilansnih izloženosti, dok je u nivo kreditnog rizika 3 raspoređeno 6,4 miliona KM ili 0,2% ukupnih vanbilansnih izloženosti.

Kao rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, stope pokrivenosti ECL su povećane u odnosu na kraj 2019. godine. Pokrivenost za bilansne izloženosti u nivou kreditnog rizika 1 povećana je sa 0,6% na 0,8%, u nivou kreditnog rizika 2 sa 6,9% na 9,6% i u nivou kreditnog rizika 3 sa 72,7% na 80,4%.

Ukupna pokrivenost ECL vanbilansnih izloženosti povećana je sa 1,2% na 1,4%. Povećanje pokrivenosti zabilježeno je kod nivoa kreditnog rizika 1 i 2, dok je kod nivoa kreditnog rizika 3 došlo do smanjenja stope pokrivenosti, najvećim dijelom usljed izvršenog računovodstvenog otpisa kod dvije banke.

Na dan 30.09.2020. godine krediti iznose 15,1 milijardu KM i isti su ostvarili smanjenje od 107,6 miliona KM ili 0,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Krediti odobreni stanovništvu, sa učešćem u ukupnim kreditima od 48,6%, ostvarili su smanjenje od 0,8% i iznose 7,3 milijarde KM. Krediti odobreni pravnim licima, sa učešćem u ukupnim kreditima od 51,4%, ostvarili su pad od 0,6% i iznose 7,8 milijardi KM.

Kreditni portfolio u nivou kreditnog rizika 3 (NPL) na dan 30.09.2020. godine iznosi 1,1 milijardu KM i čini 7% ukupnog kreditnog portfolija, i smanjen je za 184,9 miliona KM ili 14,8% u odnosu na kraj prethodne godine, najvećim dijelom zbog izvršenog računovodstvenog otpisa, što je imalo utjecaja i na smanjenje ukupnih kredita. Stopa pokrivenosti ECL za nivo kreditnog rizika 3 iznosi 80% (pravna lica 78%, a stanovništvo 82,7%) i u odnosu na 31.12.2019. godine veća je za 8,1 procentni poen. U narednom periodu može se očekivati povećanje kreditnog portfolija u nivou kreditnog rizika 3, nakon isteka mjera koje je propisala FBA za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem "COVID-19" (u daljnjem tekstu: pandemija), radi posljedica uticaja pandemije na poslovanje klijenata banaka.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima, na NPL se odnosi 609,7 miliona KM ili 7,8%, što je za dva procentna poena manje nego na kraju 2019. godine. Za sektor stanovništva NPL iznosi 452,9 miliona KM ili 6,2%, što je za 0,3 procentna poena manje nego na kraju 2019. godine.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 1,2 milijarde KM ili 8,2% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfolija pravnih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 998,3 miliona KM ili 12,8% kreditnog portfolija pravnih lica, dok su kod stanovništva aktivne posebne mjere na portfoliju u iznosu od 237,7 miliona KM ili 3,2% kreditnog portfolija stanovništva.

Novčana sredstva iznose 7,2 milijarde KM ili 30,2% ukupne aktive i manja su za 446,7 miliona KM ili 5,8% u odnosu na kraj 2019. godine.

Ulaganja u vrijednosne papire sa 30.09.2020. godine iznose 1,8 milijardi KM, sa učešćem u aktivni od 7,5% i povećana su u odnosu na kraj 2019. godine za 325,4 miliona KM ili 22,3%.

Depoziti, kao najznačajniji izvor finansiranja banaka iznose 19,2 milijarde KM, sa učešćem od 80,6% u ukupnoj pasivi. U odnosu na kraj 2019. godine, smanjeni su za iznos od 236,8 miliona KM ili 1,2%. Štedni depoziti, kao najznačajniji i najveći segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, povećani su za 30,6 miliona KM ili 0,3% i iznose 9,6 milijardi KM, što predstavlja značajan pokazatelj povjerenje građana u bankarski sistem.

Uzeti krediti iznose 802,7 miliona KM, sa učešćem od 3,4% u ukupnoj pasivi i smanjeni su za 53,9 miliona KM ili 6,3% u odnosu na kraj 2019. godine.

Posmatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utiču na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine zadovoljavajuća, i pored negativnih efekata na privredu uzrokovanih pandemijom.

Na nivou bankarskog sektora u FBiH, prema izvještajnim podacima banaka sa 30.09.2020. godine, iskazan je pozitivan finansijski rezultat, koji je za 39,7% manji od iskazanog u istom periodu prethodne godine. Dvije banke su iskazale gubitak u poslovanju u prvih devet mjeseci 2020. godine.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora u FBiH

U FBiH sa 30.09.2020. godine, dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije). Sa 30.09.2020. godine, broj organizacionih dijelova MKO sa sjedištem u FBiH je 392, u kojima je zaposleno 1.376 lica, što je za 2,4% više u odnosu na 31.12.2019. godine.

Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 647,3 miliona KM i za 17,7 miliona KM ili 2,8% veća je u odnosu na 31.12.2019. godine. U posmatranom periodu stopa rasta ukupne aktive MKD je 1,8%, a MKF 3,1%.

Ukupni neto mikrokreditni iznose 529,2 miliona KM, što čini 81,8% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH i zabilježili su porast za 22,4 miliona KM ili 4,4% u odnosu na 31.12.2019. godine. Stopa rasta neto mikrokredita u odnosu na 31.12.2019. godine u MKD je 5,4%, a MKF 4%.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 47 miliona KM ili 8,8% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfolija fizičkih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 42,2 miliona KM ili 8,2% kreditnog portfolija fizičkih lica, dok su kod pravnih lica aktivne posebne mjere na portfoliju u iznosu od 4,8 miliona KM ili 33% kreditnog portfolija pravnih lica.

Ukupne obaveze po uzetim kreditima mikrokreditnog sektora u FBiH iznose 309,6 miliona KM, sa učešćem od 47,8% u ukupnoj pasivi i veće su za 6,1 milion KM ili 2% u odnosu na 31.12.2019. godine. U posmatranom periodu pad kreditnih obaveza MKD je 0,5%, dok su kreditne obaveze MKF zabilježile rast od 3,4%.

Ukupni kapital na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH iznosi 307,7 miliona KM ili 47,6% ukupne pasive i veći je za 13,4 miliona KM ili 4,5% u odnosu na kraj 2019. godine, pri čemu je stopa rasta ukupnog kapitala MKD 7,9%, a MKF 3,9%.

Na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine iskazan je pozitivan finansijski rezultat (prije oporezivanja) koji je manji za 42,1% u odnosu na isti period 2019. godine, usljed značajnog povećanja troškova rezervisanja za kreditne i ostale gubitke i ostalih poslovnih

rashoda. MKD su iskazala gubitak u iznosu od jedan milion KM, dok su MKF iskazale višak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 10,6 miliona KM.

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30.09.2020. godine je 18,39%, što je u okviru propisanog pokazatelja (do 45%), a iskazani povrat na aktivu, prilagođen za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije je pozitivan i iznosi 2,09%, što je u skladu sa propisanim ograničenjem poslovanja.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH ukazuju na rast ukupne aktive, mikrokreditnog portfolija, obaveza po uzetim kreditima, ukupnog kapitala i broja zaposlenih, te je nastavljeno poslovanje sa pozitivnim finansijskim rezultatom, koji je niži od iskazanog u istom periodu prethodne godine. Pokazatelji kvaliteta mikrokreditnog portfolija na nivou sektora (portfolio u riziku preko 30 dana – 1,38% i otpisi - 1,25%) su u okviru propisanih ograničenja, te iskazuju povećanje u odnosu na kraj 2019. godine.

Osnovni pokazatelji poslovanja lizing sektora u FBiH

Lizing sistem u FBiH sa 30.09.2020. godine čini pet lizing društva (lizing sektor) i jedna komercijalna banka koja obavlja poslove finansijskog lizinga. U lizing sektoru FBiH je sa 30.09.2020. godine zaposleno ukupno 111 lica što je za 1% manje u odnosu na kraj prethodne godine.

Ukupna aktiva lizing sektora u FBiH na dan 30.09.2020. godine iznosi 340,6 miliona KM i veća je za 17,4 miliona KM ili 5,4% u odnosu na 31.12.2019. godine.

Neto potraživanja po osnovu finansijskog lizinga, kao najznačajnija stavka u strukturi ukupne aktive, iznose 255,7 miliona KM ili 75% ukupne aktive i u odnosu na 31.12.2019. godine veća su za iznos od 14,6 miliona KM ili 6%. U pogledu kvaliteta aktive lizing sektora u FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine uočen je porast dospjelih neizmirenih potraživanja za 70,8% u odnosu na 31.12.2019. godine, na šta je najvećim dijelom uticalo povećanje ove stavke kod jednog lizing društva. Rezerve za gubitke po finansijskom lizingu smanjene su za 6,6% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupan broj i vrijednost novozaključenih lizing ugovora za finansijski i operativni lizing na nivou lizing sistema, u posmatranom periodu bilježe smanjenje za 35,4%, odnosno 17,5%.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 42,5 miliona KM ili 16,5% od iznosa ukupnog finansiranja je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos finansiranja pravnih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 41,9 miliona KM ili 18,4% od iznosa finansiranja pravnih lica, dok su kod fizičkih lica aktivne posebne mjere u iznosu od 0,6 miliona KM ili 3,2% od iznosa finansiranja fizičkih lica.

U strukturi ukupne pasive lizing sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine najveću stavku predstavljaju obaveze po uzetim kreditima u iznosu od 302,7 miliona KM, koje čine 88,9% ukupne pasive. U odnosu na 31.12.2019. godine ove obaveze su povećane za iznos od 16,5 miliona KM ili 5,7%. Posmatrano prema ugovorenoj ročnosti, dominantno je učešće dugoročnih kredita u obavezama po uzetim kreditima.

Ukupni kapital lizing sektora u FBiH na dan 30.09.2020. godine iznosi 29,1 milion KM, što čini 8,6% ukupne pasive lizing sektora FBiH i u poređenju sa 31.12.2019. godine neznatno je povećan za iznos od 0,1 milion KM ili 0,3%.

Na nivou lizing sektora u FBiH u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iskazan je pozitivan finansijski rezultat koji je veći za 20,2% u odnosu na isti period prethodne poslovne godine. Povećanje poslovnog rezultata lizing sektora najvećim dijelom posljedica je poboljšanja poslovnog rezultata kod dva lizing društva za iznos od 2,4 miliona KM, koja su u istom periodu prethodne godine iskazala značajan gubitak u poslovanju. Posmatrano pojedinačno, tri lizing društva iskazala su pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 2,6 miliona KM, iako su sva tri lizing društva zabilježila pad dobiti u odnosu na isti period prethodne godine za 2,1 milion KM, dok su dva lizing društva iskazala negativan finansijski rezultat u iznosu od 0,9 miliona KM.

Osnovni pokazatelji faktoring poslovanja u FBiH

Sa 30.09.2020. godine, poslove faktoringa u FBiH obavljale su četiri komercijalne banke, od kojih su tri članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU i jedna u pretežno domaćem vlasništvu.

U FBiH je sa 30.09.2020. godine zaključeno 311 ugovora o faktoringu ukupne nominalne vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja u iznosu od 83,8 miliona KM. U odnosu na broj zaključenih ugovora o faktoringu u istom periodu prethodne godine, u periodu 01.01. - 30.09.2020. godine zabilježeno je povećanje broja zaključenih ugovora za 27,4%, dok nominalna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i plaćenih kupčevih obaveza prema dobavljaču bilježi smanjenje od 39,8% u odnosu na isti period prethodne godine.

Ukupni prihodi pružaoca usluga faktoringa u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine iznose 0,8 miliona KM, koji su u poređenju sa istim periodom 2019. godine manji za 0,9 miliona KM ili 54,4%.

UVOD

FBA je osnovana 1996. godine kao neovisna i samostalna institucija koja izvršava nadležnosti u skladu sa odredbama ZoA, međunarodnim standardima, principima supervizije i pravilima struke. UO FBA vrši opći nadzor poslovanja FBA, te u skladu sa zakonom propisanim nadležnostima poduzima mjere za efikasno obavljanje poslova iz svog djelokruga. FBA za svoj rad odgovara Parlamentu FBiH. U okviru redovnog izvršavanja zakonom propisanih nadležnosti, FBA sačinjava i na internet stranici javno objavljuje kvartalne informacije o SBS, koje odobrava UO FBA.

Informacija o SBS sa stanjem na dan 30.09.2020. godine sačinjena je korištenjem obrađenih izvještajnih podataka, koje SBS dostavljaju FBA u propisanim formatima i rokovima, te drugih podataka i informacija koje su SBS dostavili FBA i koji se koriste u redovnom nadzoru SBS.

Sadržajno, Informacija je podijeljena u dva dijela. Prvi dio se odnosi na detaljnu analizu bankarskog sektora FBiH, u pogledu bankarske supervizije, njegove strukture, finansijskih pokazatelja poslovanja i preporuka FBA za bankarski sektor u FBiH. U drugom dijelu prezentirana je detaljna analiza poslovanja nedepozitnih finansijskih institucija, kao i usklađenost njihovog poslovanja sa zakonskom i podzakonskom regulativom u okviru koje su kao zasebni segmenti obrađeni mikrokreditni i lizing sektor, kao i faktoring poslovanje u FBiH, sa pripadajućim preporukama FBA.

Pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite za banke, kao i prosječne ponderisane NKS i EKS za MKO i ugovore o finansijskom lizingu po segmentima prezentira se sa ciljem veće transparentnosti i lakše uporedivosti za korisnike finansijskih usluga kroz priloge, koji su sastavni dio ove Informacije.

Podaci izraženi u procentima u Informaciji iskazani su u pravilu sa jednim decimalnim mjestom, izuzev podataka o visinama NKS i EKS kod SBS i drugim podacima u kojima je to relevantno.

FBA je u nastaloj situaciji produženja krize uzrokovane pandemijom kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka privrede. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim licima čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica uticaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obaveza prema SBS. Navedeno podrazumijeva nastavak aktivnosti na izradi podzakonskih akata - privremenih mjera, u cilju ublažavanja ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem i održavanja stabilnosti poslovanja SBS.

1. BANKARSKI SEKTOR

1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH

1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30.09.2020. godine u FBiH bankarsku dozvolu ima 15 komercijalnih banaka. Broj banaka je isti kao i 31.12.2019. godine i sve banke su članice AOD.

Posebним zakonskim propisom regulisano je osnivanje i rad Razvojne banke FBiH, a njen nadzor se vrši u skladu sa Uredbom o kriterijima i načinu vođenja nadzora nad poslovanjem Razvojne banke FBiH, te podaci o njenom poslovanju nisu uvršteni u ovu Informaciju.

U Prilogu 1. daju se osnovni podaci o bankama u FBiH na dan 30.09.2020. godine.

Banke iz FBiH su sa 30.09.2020. godine imale ukupno 538 organizacionih dijelova, što je za pet organizacionih dijelova ili 0,9% više u odnosu na 31.12.2019. godine. Na području FBiH nalazi se 475 organizacionih dijelova banaka. Sedam banaka iz FBiH imale su 52 organizaciona dijela u RS-u, a deset banaka je imalo 11 organizacionih dijelova u BD-u.

Tri banke iz RS-a imaju 28 organizacionih dijelova u FBiH, što je za jedan organizacioni dio više u odnosu na 31.12.2019. godine.

U sljedećem pregledu prikazani su organizacioni dijelovi banaka u FBiH na dan 30.09.2020. godine:

<i>Tabela 1: Banke FBiH, organizacioni dijelovi banaka iz RS u FBiH i mreža bankomata i POS uređaja</i>					
R. br.	Naziv banke	Poslovna jedinica/viši organizacioni dijelovi	Ostali organizacioni dijelovi	POS uređaji	Bankomati
I Banke sa sjedištem u FBiH (na području BiH)					
1.	Addiko Bank d.d. Sarajevo	35	-	35	81
2.	ASA Banka d.d. Sarajevo	12	8	-	27
3.	Bosna Bank International d.d. Sarajevo	35	1	-	58
4.	Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH Sarajevo	48	-	2.900	118
5.	Komercijalno-investiciona banka d.d. V. Kladiša	5	7	-	4
6.	NLB Banka d.d. Sarajevo	42	-	1.779	82
7.	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	7	10	-	25
8.	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	3	3	-	15
9.	Raiffeisen Bank d.d. BiH Sarajevo	38	68	8.914	283
10.	Sberbank BH d.d. Sarajevo	32	-	33	66
11.	Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo	47	-	-	107
12.	UniCredit Bank d.d. Mostar	74	-	9.142	274
13.	Union banka d.d. Sarajevo	4	9	-	15
14.	Vakufska banka d.d. Sarajevo	17	1	-	22
15.	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	18	14	779	65
Ukupno I		417	121	23.582	1.242
II Organizacioni dijelovi banaka iz RS u FBiH					
1.	Komercijalna banka a.d. Banja Luka	2	0	1	2
2.	Nova banka a.d. Banja Luka	3	11	495	26
3.	MF banka a.d. Banja Luka	7	5	71	11
Ukupno II		12	16	567	39

1.1.2. Struktura vlasništva i tržišno učešće

Vlasnička struktura banaka² u FBiH na dan 30.09.2020. godine je sljedeća:

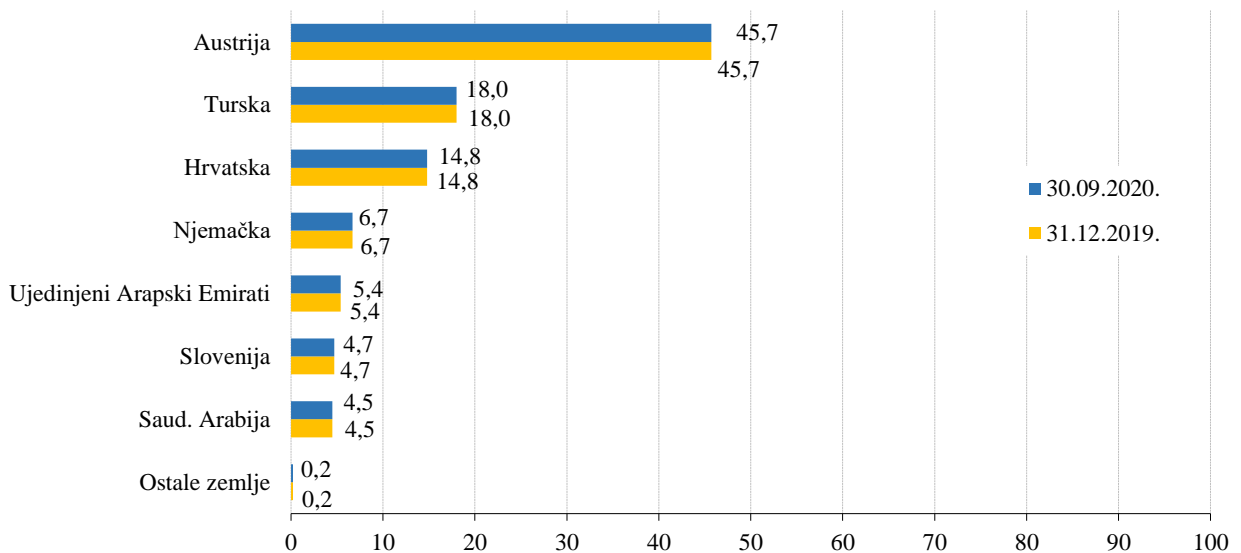
- u privatnom i pretežno privatnom vlasništvu - 14 banaka,
- u državnom i pretežno državnom vlasništvu³ - jedna banka.

Od 14 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, četiri banke su u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih lica (rezidenata), dok je deset banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, prema kriteriju zemlje porijekla dioničara, na dan 30.09.2020. godine stanje je nepromijenjeno u odnosu na kraj 2019. godine, obzirom da najveće učešće i dalje imaju dioničari iz Austrije (45,7% stranog kapitala), zatim Turske (18%) i Hrvatske (14,8%), dok ostale zemlje nemaju značajnije pojedinačno učešće.

Struktura stranog kapitala po zemljama daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 1: Struktura stranog kapitala po zemljama, učešće u %

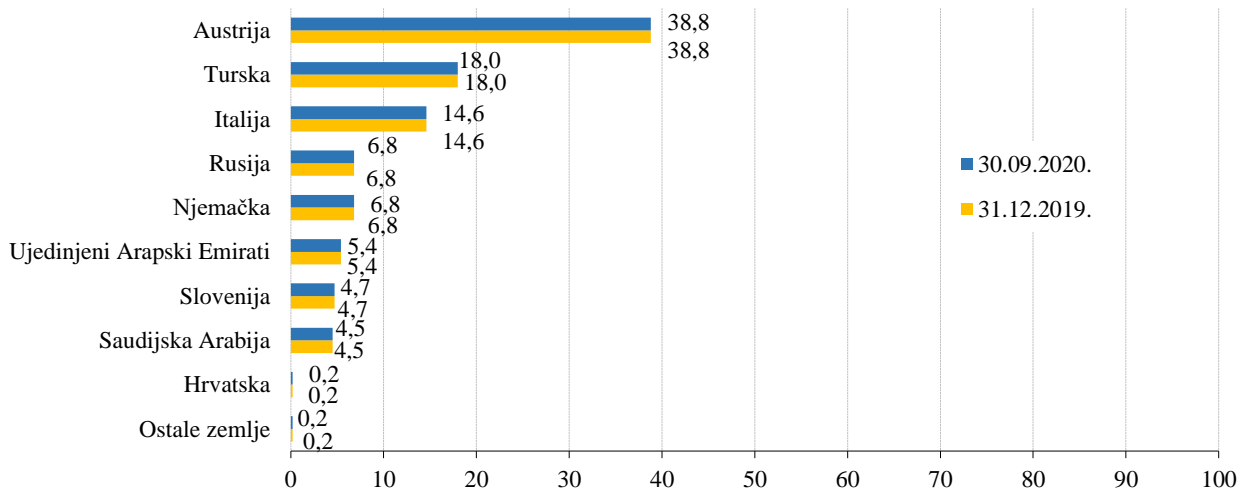
Ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno bankarske grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz bankarske grupe) banke u FBiH.

Prema ovom kriteriju stanje je, takođe, nepromijenjeno u odnosu na kraj 2019. godine, obzirom da najveće učešće imaju bankarske grupe i banke iz Austrije, zatim iz Turske i Italije, dok bankarske grupe i banke iz ostalih zemalja nemaju značajnije pojedinačno učešće (ispod 7%).

Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe daje se u sljedećem grafikonu:

² Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka

³ Državno vlasništvo se odnosi na kapital Vlade FBiH

Grafikon 2: Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe⁴, učešće u %

Struktura vlasništva prema vrijednosti ukupnog kapitala daje se u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

R. br.	Banke	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Državne banke	61.488	2,1	68.881	2,2	65.738	2,2	112	95
2.	Privatne banke	2.909.598	97,9	3.062.473	97,8	2.966.717	97,8	105	97
	Ukupno	2.971.086	100	3.131.354	100	3.032.455	100	105	97

Ukupan kapital bankarskog sektora u FBiH na dan 30.09.2020. godine, smanjen je za 98,9 miliona KM ili 3,2% u odnosu na kraj 2019. godine i iznosi tri milijarde KM.

Smanjenje ukupnog kapitala za 98,9 miliona KM ostvareno je kao neto efekat: povećanja po osnovu tekućeg finansijskog rezultata za tri kvartala 2020. godine od 151,2 miliona KM, te smanjenja akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti u iznosu od dva miliona KM, smanjenja po osnovu prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka u iznosu od 244 miliona KM i po osnovu prenosa na obaveze za obračunati porez na prenesene rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti u osnovni kapital u iznosu od 4,1 milion KM.

Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljniji pregled o strukturi vlasništva kapitala banaka u FBiH, što je prikazano u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

R. br.	Dionički kapital	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Državni kapital	41.619	3,2	41.619	3,2	41.619	3,2	100	100
2.	Privatni kapital (rezidenti)	139.637	10,7	139.355	10,7	139.460	10,7	100	100
3.	Strani kapital (nerezidenti)	1.118.444	86,1	1.118.725	86,1	1.118.621	86,1	100	100
	Ukupno	1.299.700	100	1.299.699	100	1.299.700	100	100	100

⁴ Pored zemalja sjedišta matice-bankarske grupe čije su članice banke iz FBiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz FBiH

Učešće državnog kapitala, privatnog kapitala (rezidenti) i stranog kapitala (nerezidenti) sa 30.09.2020. godine ostalo je na istom nivou u odnosu na kraj 2019. godine. Navedeno može biti rezultat teškoće u radu Komisije za vrijednosne papire FBiH u posmatranom periodu.

1.1.3. Kadrovska struktura

Na nivou bankarskog sektora na dan 30.09.2020. godine broj zaposlenih je 6.534 i manji je za 125 zaposlenih ili 1,9% u odnosu na kraj 2019. godine. Smanjenje broja zaposlenih prisutno je kod 11 banaka, a kod četiri banke došlo je do povećanja broja zaposlenih u odnosu na kraj 2019. godine.

Pregled kvalifikacione strukture zaposlenih na nivou bankarskog sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tabeli:

<i>Tabela 4: Kvalifikaciona struktura zaposlenih u bankama FBiH</i>									
R. br.	Stepen stručne sprema	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Broj zaposlenih	Učešće %	Broj zaposlenih	Učešće %	Broj zaposlenih	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Visoka stručna sprema - VSS	4.102	60,9	4.125	61,9	4.077	62,4	101	99
2.	Viša stručna sprema - VŠS	520	7,7	485	7,3	499	7,6	93	103
3.	Srednja stručna sprema - SSS	2.108	31,3	2.041	30,7	1.952	29,9	97	96
4.	Ostali	9	0,1	8	0,1	6	0,1	89	75
Ukupno		6.739	100	6.659	100	6.534	100	99	98

Smanjenje broja zaposlenih u bankarskom sektoru FBiH sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine, prisutno je kod zaposlenih u svim kategorijama kvalifikacione strukture, osim u kategoriji više stručne sprema gdje je ostvareno povećanje od 2,9%.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi poslovanja pojedinačne banke i bankarskog sektora je omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom, pri čemu je veći omjer pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja banke i ukupnog sektora.

U sljedećoj tabeli daje se pregled ukupne aktive po zaposlenom u bankarskom sektoru FBiH po periodima:

- 000 KM -

<i>Tabela 5: Ukupna aktiva po zaposlenom</i>								
31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.		
Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
6.739	22.094.135	3.279	6.659	24.210.567	3.636	6.534	23.806.759	3.644

1.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

1.2.1. Bilans stanja

U prezentirane pokazatelje poslovanja banaka u FBiH i analize bankarskog sektora uključeni su pokazatelji iz aktivnog podbilansa jedne banke sa većinskim državnim kapitalom⁵, a u skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja preduzeća i banaka FBiH, prema kojim su banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne izvještavati FBA na bazi „ukupnog“ bilansa stanja, raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans.

⁵ Banke u većinskom državnom vlasništvu u „ukupnom“ bilansu iskazuju pasivne i neutralne stavke

S tim u vezi, podaci su iskazani u Prilogu 2. ove Informacije - Bilans stanja banaka u FBiH po šemi FBA (aktivni podbilans). U Prilogu 3. daje se pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH na dan 30.09.2020. godine.

U sljedećoj tabeli daje se sažeti pregled bilansa stanja bankarskog sektora:

- 000 KM -

Tabela 6: Bilans stanja									
R. br.	O p i s	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učeš. %	Iznos	Učeš. %	Iznos	Učeš. %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
AKTIVA (IMOVINA)									
1.	Novčana sredstva	6.591.117	29,8	7.641.570	31,6	7.194.881	30,2	116	94
2.	Vrijednosni papiri	1.304.626	5,9	1.456.321	6,0	1.781.709	7,5	112	122
3.	Plasmani drugim bankama	270.604	1,2	149.197	0,6	101.482	0,5	55	68
4.	Kredit	14.325.634	64,8	15.220.759	62,8	15.113.127	63,5	106	99
5.	Ispravka vrijed.	1.190.760	5,4	1.120.940	4,6	1.182.082	5,0	94	105
6.	Kredit-neto (kred. - isp. vrij.)	13.134.874	59,5	14.099.819	58,2	13.931.045	58,5	107	99
7.	Posl. prostor i ostala fiksna aktiva	531.767	2,4	600.684	2,5	552.921	2,3	113	92
8.	Ostala aktiva	261.147	1,2	262.976	1,1	244.721	1,0	101	93
UKUPNA AKTIVA		22.094.135	100	24.210.567	100	23.806.759	100	110	98
OBAVEZE									
9.	Depoziti	17.604.487	79,7	19.414.294	80,2	19.177.471	80,6	110	99
10.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
11.	Obaveze po uzetim kreditima	862.931	3,9	856.626	3,5	802.677	3,4	99	94
12.	Ostale obaveze	655.631	3,0	808.293	3,3	794.156	3,3	123	98
KAPITAL									
13.	Kapital	2.971.086	13,4	3.131.354	13,0	3.032.455	12,7	105	97
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)		22.094.135	100	24.210.567	100	23.806.759	100	110	98

Ukupna neto aktiva na nivou bankarskog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 23,8 milijardi KM i za 403,8 miliona KM ili 1,7% je manja u odnosu na kraj 2019. godine. U strukturi aktive banaka najveće učešće imaju neto krediti (58,5%), zatim slijede novčana sredstva (30,2%), vrijednosni papiri (7,5%), fiksna aktiva (2,3%), ostala aktiva (1%) i plasmani drugim bankama (0,5%). U okviru pasive bilansa banaka najveće učešće imaju depoziti (80,6%), zatim slijedi kapital (12,7%), te obaveze po uzetim kreditima (3,4%) i ostale obaveze (3,3%).

Sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine zabilježen je rast vrijednosnih papira, dok su smanjene ostale pozicije u aktivi bilansa banaka (novčana sredstva, plasmani drugim bankama, krediti, poslovni prostor i ostala fiksna aktiva i ostala aktiva). U posmatranom periodu prisutan je trend smanjenja svih pozicija u pasivi bilansa banaka.

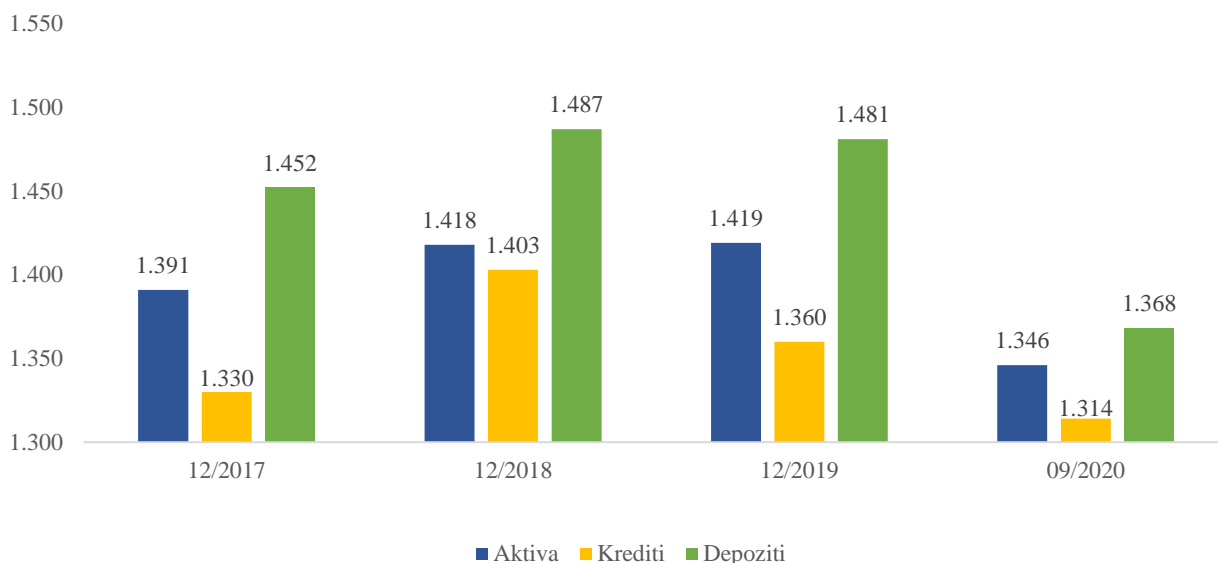
U sljedećoj tabeli daje se pregled aktive banaka prema vlasničkoj strukturi:

- 000 KM -

Tabela 7: Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi												
R. br.	Banke	31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.			Indeks	
		Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Učešće %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Učešće %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Učešće %	(7/4)	(10/7)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Državne	1	775.490	3,5	1	801.261	3,3	1	884.476	3,7	103	110
2.	Privatne	14	21.318.645	96,5	14	23.409.306	96,7	14	22.922.283	96,3	110	98
Ukupno		15	22.094.135	100	15	24.210.567	100	15	23.806.759	100	100	98

Pokazatelj koncentracije u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivima, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁶. Pregled istog po periodima, daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 3: Herfindahlov indeks koncentracije u aktivima, kreditima i depozitima

Sa 30.09.2020. godine Herfindahlov indeks koncentracije u odnosu na kraj 2019. godine je smanjen za aktivu za 73 jedinice, kredite za 46 jedinica i depozite za 113 jedinica. Herfindahlov indeks koncentracije za posmatrani period pokazuje umjerenu koncentraciju⁷ u sve tri relevantne kategorije (aktivima, kreditima i depozitima).

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sektoru je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa⁸ (u daljnjem tekstu: CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih banaka u sektoru u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivima, kreditima i depozitima.

Ako se posmatra ukupno učešće pet najvećih banaka u sektoru - CR5 sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine, prisutno je smanjenje u svim odabranim relevantnim kategorijama: kod tržišnog učešća za jedan procentni poen, kredita za 0,9 procentnih poena i depozita za 1,7 procentnih poena. Dvije najveće banke u sektoru čine 44,7% tržišta (aktiva 45,3%, krediti 43,1% i depoziti 45,8%).

Pregled koncentracijskih stopa za pet najvećih banaka u sektoru daje se u sljedećem grafikonu:

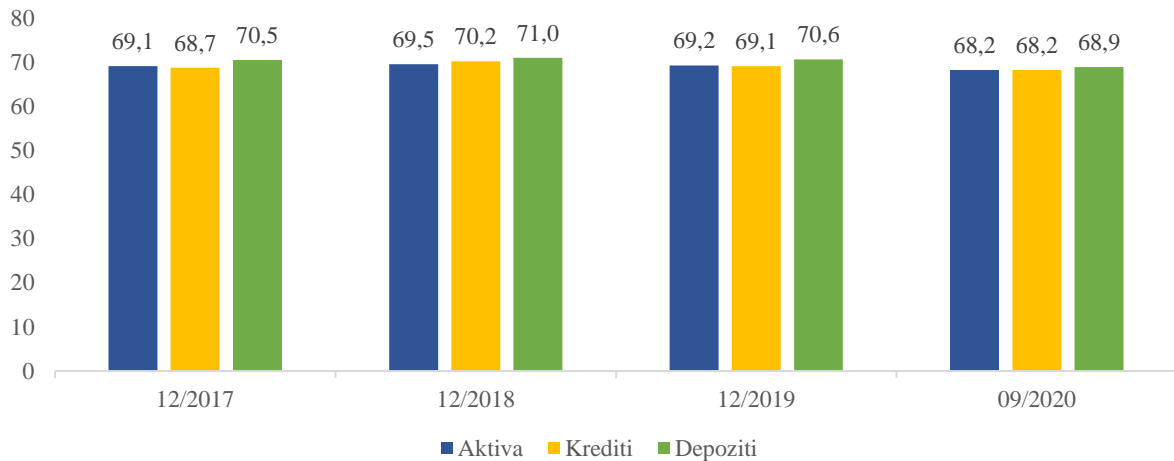
⁶ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, a predstavlja zbir kvadrata

procentnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih učesnika u sistemu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000

⁷ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije

⁸ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju banaka koje se uključuju u izračun

Grafikon 4: Koncentracijske stope za pet najvećih banaka - CR5: aktiva, krediti i depoziti

Bankarski sektor može se analizirati i po kriteriju pripadnosti grupama, formiranih prema veličini aktive⁹. Sa 30.09.2020. godine u bankarskom sektoru FBiH, prema veličini aktive, izdvajaju se tri banke sa učešćem od 54,7%, koje čine I grupu banaka sa aktivom preko dvije milijarde KM.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode:

- 000 KM -

Tabela 8: Učešće grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode										
R. br.	Iznos aktive	31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.		
		Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	I (preko 2 milijarde KM)	12.456.111	56,4	3	13.686.527	56,5	3	13.027.678	54,7	3
2.	II (1-2 milijarde KM)	6.075.531	27,5	5	6.645.925	27,5	5	6.740.224	28,3	5
3.	III (0,5-1 milijarda KM)	2.168.293	9,8	3	3.451.044	14,2	5	3.653.551	15,4	5
4.	IV (0,1-0,5 milijarde KM)	1.394.200	6,3	4	427.071	1,8	2	385.306	1,6	2
5.	V (ispod 0,1 milijarde KM)	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0
Ukupno		22.094.135	100	15	24.210.567	100	15	23.806.759	100	15

Sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine nije bilo promjena u strukturi grupa banaka u ukupnoj aktivi bankarskog sektora FBiH. U posmatranom periodu nijedna banka nema aktivnu manju od 100 miliona KM.

Novčana sredstva na nivou bankarskog sektora FBiH sa 30.09.2020. godine iznose 7,2 milijarde KM i smanjena su u odnosu na kraj 2019. godine za 446,7 miliona KM ili 5,8%. Posmatrajući po bankama na nivou bankarskog sektora u FBiH, povećanje novčanih sredstava prisutno je kod sedam banaka, dok je kod osam banaka iskazano smanjenje novčanih sredstava.

Pregled novčanih sredstava kroz periode daje se u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 9: Novčana sredstva banaka									
R. br.	Novčana sredstva	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Gotov novac	910.481	13,8	1.004.445	13,1	1.253.726	17,4	110	125
2.	Račun rezervi kod CBBiH	4.002.281	60,7	4.329.659	56,7	4.097.605	57,0	108	95
3.	Računi kod depoz. inst. u BiH	38.746	0,6	48.611	0,6	36.080	0,5	125	74
4.	Računi kod depoz. inst. u inostr.	1.639.544	24,9	2.258.758	29,6	1.807.465	25,1	138	80
5.	Novč. sred. u procesu naplate	65	0,0	97	0,0	5	0,0	149	5
Ukupno		6.591.117	100	7.641.570	100	7.194.881	100	116	94

⁹ Banke su podijeljene u pet grupa u zavisnosti od veličine aktive

Sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine prisutno je smanjenje novčanih sredstava u okviru svih računa, izuzev gotovog novca, gdje je iskazano povećanje za 249,3 miliona KM ili 24,8%.

U valutnoj strukturi novčanih sredstava sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine, učešće domaće valute povećano je sa 66,7% na 70,7%, uz istovremeno smanjenje učešća sredstava u stranoj valuti sa 33,3% na 29,3%.

Portfolio vrijednosnih papira na dan 30.09.2020. godine iznosio je 1,8 milijardi KM, što je za 325,4 miliona KM ili 22,3% više u odnosu na kraj 2019. godine. U sljedećim tabelama daje se pregled portfolija prema vrsti instrumenata i emitentu:

- 000 KM -

Tabela 10: Ulaganja u vrijednosne papire prema vrsti instrumenta

R. br.	Ulaganja u VP	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vlasnički vrijednosni papiri	5.281	0,4	5.313	0,4	5.323	0,3	101	100
2.	Dužnički vrijednosni papiri:	1.299.345	99,6	1.451.008	99,6	1.776.386	99,7	112	122
2.1.	- VP svih nivoa vlasti u BiH	619.536	47,5	747.632	51,3	1.062.938	59,7	121	142
2.2.	- Državni VP (druge zemlje)	533.666	40,9	549.649	37,7	545.096	30,6	103	99
2.3.	- Korporativne obveznice ¹⁰	146.143	11,2	153.727	10,6	168.352	9,4	105	110
Ukupno		1.304.626	100	1.456.321	100	1.781.709	100	112	122

U okviru ulaganja u dužničke vrijednosne papire najznačajnija stavka su vrijednosni papiri entitetskih vlada i to vrijednosni papiri koje je emitovala FBiH¹¹ ukupne vrijednosti 745,3 miliona KM, te vrijednosni papiri emitenta RS u iznosu od 254 miliona KM.

- 000 KM -

Tabela 11: Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH

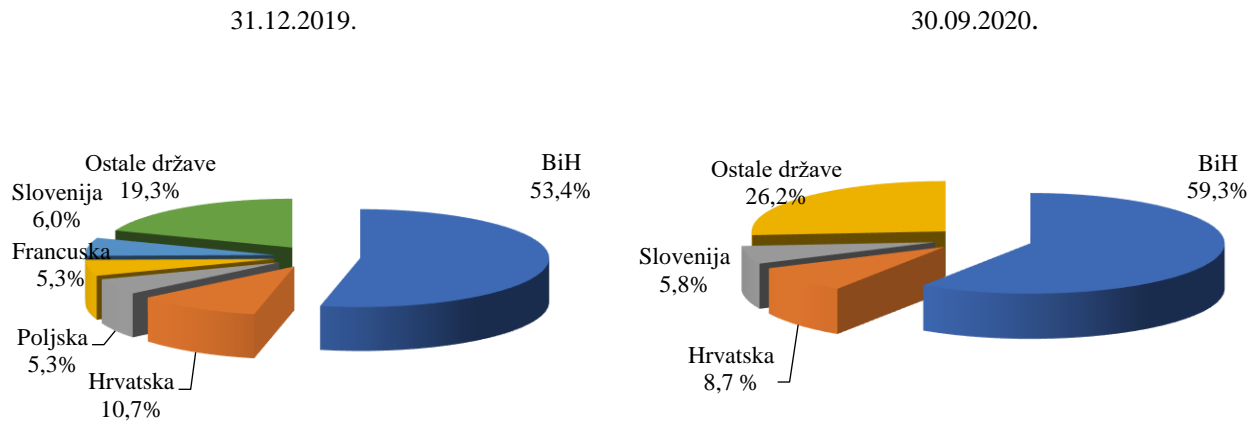
R. br.	Ulaganja u VP	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Dužnički vrijednosni papiri emitenta FBiH:	436.164	71,3	532.147	72,6	745.277	74,6	122	140
1.1.	- Trezorski zapisi	35.179	5,7	18.921	2,6	60.991	6,1	54	322
1.2.	- Obveznice	400.985	65,6	513.226	70,0	684.286	68,5	128	133
2.	Dužnički vrijednosni papiri emitenta RS:	175.395	28,7	201.089	27,4	254.047	25,4	115	126
2.1.	- Trezorski zapisi	0	0,0	0	0,0	43.316	4,3	-	-
2.2.	- Obveznice	175.395	28,7	201.089	27,4	210.731	21,1	115	105
Ukupno		611.559	100	733.236	100	999.324	100	120	136

Ako se ukupna ulaganja u vrijednosne papire analiziraju prema izloženosti po zemljama, najveće učešće od 59,3% je prema emitentima iz BiH, a zatim slijede Hrvatska sa učešćem od 8,7%, Slovenija 5,8% i ostale države sa pojedinačnim učešćem ispod 5%.

¹⁰ Najveći dio, od cca. 77%, odnosi se na obveznice banaka iz EU i SAD, a preostali dio na obveznice kompanija iz EU i BiH

¹¹ Sve vrste vrijednosnih papira emitenta FBiH

Grafikon 5: Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta

1.2.2. Obaveze

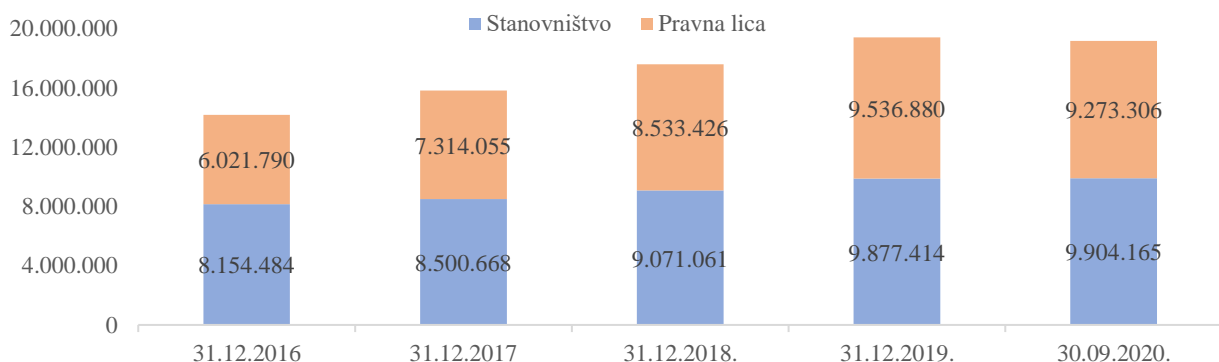
Sa 30.09.2020. godine učešće depozita, kao najznačajnijeg izvora finansiranja banaka, povećano je za 0,4 procentna poena (80,6%), dok je učešće kreditnih obaveza neznatno smanjeno za 0,1 procentni poen u odnosu na kraj 2019. godine (3,4%).

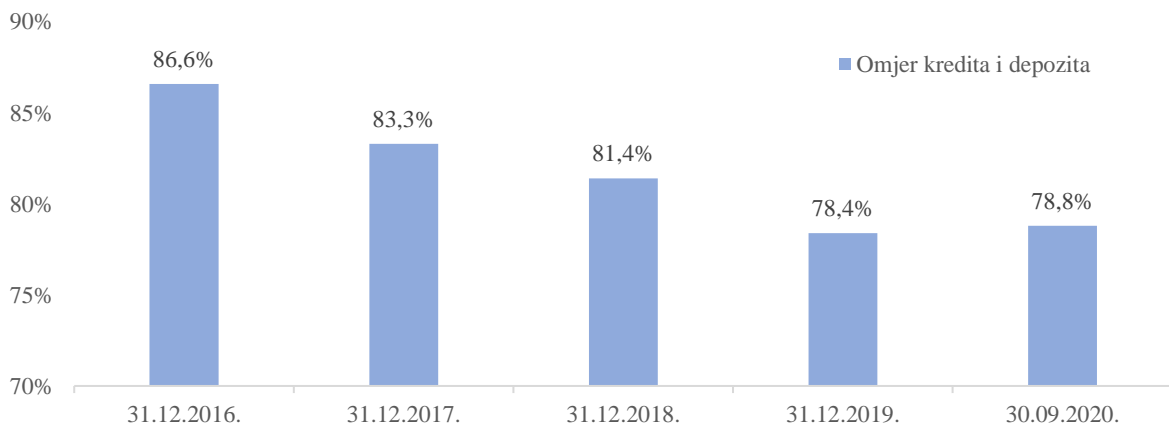
Kreditne obaveze banaka sa iznosom od 802,7 miliona KM smanjene su za 53,9 miliona KM ili 6,3% u odnosu na kraj 2019. godine. Ako se kreditnim obavezama dodaju i subordinisani krediti u iznosu od 191,3 miliona KM, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 4,2%.

Depoziti na dan 30.09.2020. godine iznose 19,2 milijarde KM i smanjeni su u odnosu na kraj 2019. godine za 236,8 miliona KM ili 1,2%. Od ukupnog iznosa depozita na kraju posmatranog perioda, 1,3 milijarde KM ili 6,6% odnosi se na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz FBiH u RS-u i BD-u.

U sljedećim grafikonima daju se pregledi ukupnih depozita i omjera kredita i depozita po periodima:

Grafikon 6: Ukupni depoziti (000 KM)

Grafikon 7: Omjer kredita i depozita

U sljedećoj tabeli dat je prikaz sektorske strukture depozita:

- 000 KM -

Tabela 12: Sektorska struktura depozita

R. br.	Sektori	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vladine institucije	1.778.835	10,1	2.157.147	11,1	2.384.074	12,4	121	111
2.	Javna preduzeća	1.538.501	8,7	1.651.976	8,5	1.490.436	7,8	107	90
3.	Privatna preduzeća i društva	2.834.717	16,1	3.236.224	16,7	3.558.319	18,5	114	110
4.	Bankarske institucije	1.215.334	6,9	1.208.613	6,2	569.122	3,0	99	47
5.	Nebankarske finansijske institucije	746.690	4,3	803.516	4,1	759.487	4,0	108	95
6.	Stanovništvo	9.071.061	51,5	9.877.414	50,9	9.904.165	51,6	109	100
7.	Ostalo	419.349	2,4	479.404	2,5	511.868	2,7	114	107
	Ukupno	17.604.487	100	19.414.294	100	19.177.471	100	110	99

Najveće učešće u sektorskoj strukturi depozita imaju depoziti stanovništva sa 51,6% i njihovo učešće je povećano za 0,7 procentnih poena u odnosu na kraj 2019. godine. Depoziti stanovništva na dan 30.09.2020. godine iznose 9,9 milijardi KM.

Rast depozita sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine ostvaren je kod depozita vladinih institucija za 226,9 miliona KM ili 10,5%, depozita privatnih preduzeća za 322,1 milion KM ili 10%, depozita stanovništva za 26,8 miliona KM ili 0,3% i ostalih depozita za 32,5 miliona KM ili 6,8%.

Smanjenje depozita sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine zabilježeno je kod depozita javnih preduzeća za 161,5 miliona KM ili 9,8%, depozita bankarskih institucija za 639,5 milion KM ili 52,9% i depozita nebankarskih finansijskih institucija za 44 miliona KM ili 5,5%. Najveće izmjene u sektorskoj strukturi depozita odnose se na izmjene u strukturi finansiranja vezano za depozite bankarskih grupacija, dok ostale izmjene nisu značajne. Finansiranje u vidu depozita bankarskih grupa prisutno je u osam banaka u FBiH, tako da se 80,6% ukupnih depozita bankarskih institucija odnosi na depozite bankarskih grupa.

Valutna struktura depozita na dan 30.09.2020. godine promijenjena je u odnosu na kraj 2019. godine u pogledu povećanja učešća depozita u domaćoj valuti sa 61,2% na 64,3% i smanjenja učešća depozita u stranoj valuti sa 38,8% na 35,7%. Depoziti u KM povećani su za iznos od 436,6 miliona KM ili 3,7%, dok su depoziti u stranim valutama smanjeni za iznos od 673,5 miliona KM ili 9%.

Struktura depozita, prema porijeklu deponenata, sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine, je sljedeća: sredstva rezidenata iznose 18,3 milijarde KM i imaju učešće od 95,3% (+3,4 procentna poena), a depoziti nerezidenata iznose 0,9 milijardi KM, što je 4,7% ukupnih depozita (-3,4 procentna poena).

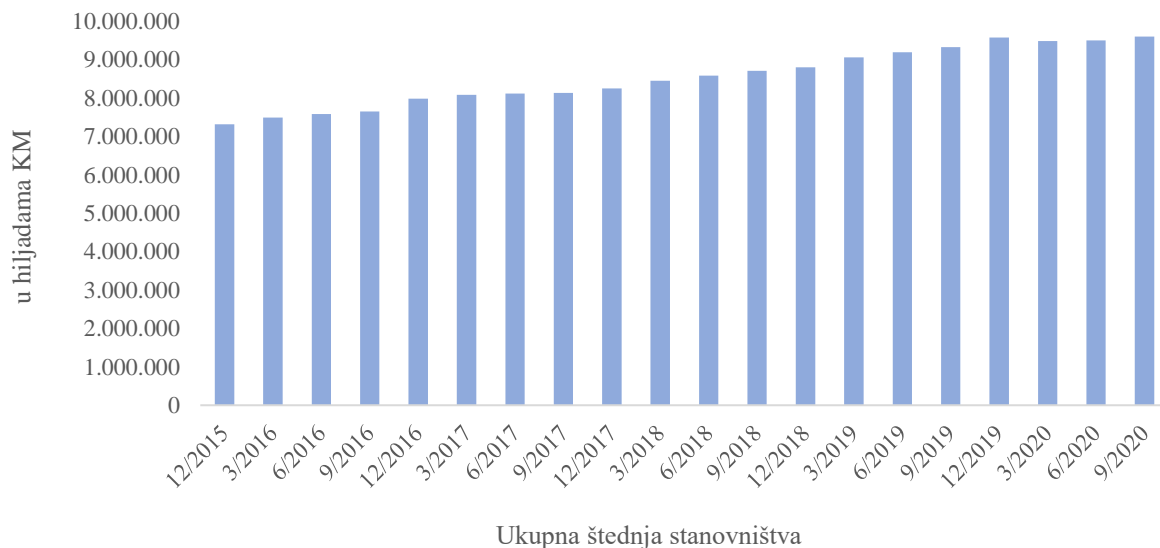
Dugogodišnji trend rasta štednih depozita, kao najznačajnijeg segmenta depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nakon neznatnog smanjenja u prethodna dva kvartala u 2020. godini, nastavljen je i sa 30.09.2020. godine. Štedni depoziti na dan 30.09.2020. godine iznose 9,6 milijardi KM i veći su za 30,6 miliona KM ili 0,3% u odnosu na kraj 2019. godine. Trend štednje stanovništva prikazan je u sljedećoj tabeli i grafikonu:

- 000 KM -

Tabela 13: Štednja stanovništva

R. br.	Banke	Iznos			Indeks	
		31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.	(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Državne	91.645	96.979	99.926	106	103
2.	Privatne	8.712.454	9.476.470	9.504.102	109	100
	Ukupno	8.804.099	9.573.449	9.604.028	109	100

Grafikon 8: Štednja stanovništva po periodima

U dvije najveće banke koncentrisano je 54,2% štednje, dok pet banaka ima pojedinačno učešće manje od 2%, što iznosi 5,2% ukupne štednje u sektoru. Od ukupnog iznosa štednje, 49,9% se odnosi na štedne depozite u domaćoj, a 50,1% u stranoj valuti.

Sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine ostvaren je rast kratkoročnih štednih depozita stanovništva za 218,5 miliona KM ili 3,9%, (povećanje učešća za dva procentna poena), odnosno smanjenje dugoročnih štednih depozita stanovništva za 187,9 miliona KM ili 4,8% (smanjenje učešća za dva procentna poena).

Ročna struktura štednih depozita može se vidjeti u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 14: Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

R. br.	Štedni depoziti	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Učešće		Učešće		Učešće		(5/3)	(7/5)
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Kratkoročni štedni depoziti	4.977.201	56,5	5.634.426	58,9	5.852.911	60,9	113	104
2.	Dugoročni štedni depoziti	3.826.898	43,5	3.939.023	41,1	3.751.117	39,1	103	95
	Ukupno	8.804.099	100	9.573.449	100	9.604.028	100	109	100

Kreditni odobreni stanovništvu sa 30.09.2020. godine iznose 7,3 milijarde KM i smanjeni su za 0,8% u odnosu na kraj 2019. godine. U isto vrijeme depoziti stanovništva su bilježili rast od 0,3% i sa 30.09.2020. godine iznose 9,9 milijardi KM.

- 000 KM -

Tabela 15: Krediti, štednja i depoziti stanovništva

R. br.	Opis	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos		Iznos		Iznos		(4/3)	(5/4)
		3	4	5	6	7			
1	2	3	4	5	6	7	6	7	
1.	Kreditni stanovništva	6.853.979	7.400.278	7.338.621	108	99			
2.	Štednja stanovništva	8.804.099	9.573.449	9.604.028	109	100			
2.1.	Oročena štednja	4.126.382	4.280.620	4.089.664	104	96			
2.2.	Štednja po viđenju	4.677.717	5.292.829	5.514.364	113	104			
3.	Kreditni/Štednja	78%	77%	76%	-	-			
4.	Depoziti stanovništva	9.071.061	9.877.414	9.904.165	109	100			
5.	Kreditni/Depoziti stanovništva	76%	75%	74%	-	-			

1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala

U postupku usklađivanja podzakonskih akata FBA sa novim zakonskim propisima, krajem 2017. godine stupila je na snagu nova Odluka o izračunavanju kapitala banke¹².

U skladu sa Odlukom o izračunavanju kapitala banke izmijenjen je sadržaj i forma regulatornih izvještaja. Najznačajnije izmjene odnose se na način izračuna regulatornog kapitala uz primjenu odgovarajuće metodologije za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni, tržišni i operativni rizik, nove metodologije za održavanje zaštitnih slojeva kapitala i obračuna finansijske poluge.

FBA je u 2019. godini donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, sa obavezom primjene od 01.01.2020. godine. U skladu sa istom, banke su bile dužne obračunati efekte primjene nove Odluke sa stanjem na dan 31.12.2019. godine, odnosno početnim stanjem na dan 01.01.2020. godine, evidentirati ih na računima kapitala i iskazati u redovnom osnovnom kapitalu.

Sa 30.09.2020. godine ukupan kapital banaka iznosio je tri milijarde KM i ostvareno je smanjenje istog za 98,9 miliona KM ili za 3,2% u odnosu na kraj 2019. godine (vidjeti pod 1.1.2. - Struktura vlasništva i tržišno učešće).

U sljedećoj tabeli daje se izvještaj o stanju, odnosno strukturi regulatornog kapitala banaka u FBiH:

¹² „Službene novine Federacije BiH“, broj 81/17, 50/19 i 37/20

Tabela 16: Izvještaj o stanju regulatornog kapitala

R. br.	Opis	31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.	Indeks	
					(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Regulatorni kapital	2.478.985	2.690.298	2.695.700	109	100
1.1.	Osnovni kapital	2.351.425	2.656.534	2.575.090	113	97
1.1.1.	Redovni osnovni kapital	2.351.425	2.656.534	2.575.090	113	97
1.1.1.1.	Plaćeni instrumenti kapitala	1.290.878	1.299.335	1.299.335	101	100
1.1.1.2.	Premija na dionice	137.290	137.290	137.290	100	100
1.1.1.3.	(-) Vlastiti instrumenti redovnog osnovnog kapitala	-215	-215	-214	100	100
1.1.1.4.	Zadržana dobit prethodnih godina	238.344	403.027	338.145	169	84
1.1.1.5.	Priznata dobit ili gubitak	-34.743	-36.302	-152.404	104	420
1.1.1.6.	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	10.296	26.630	24.506	259	92
1.1.1.7.	Ostale rezerve	876.626	970.088	1.000.157	111	103
1.1.1.8.	(-) Ostala nematerijalna imovina	-56.116	-57.589	-53.464	103	93
1.1.1.9.	(-) Odgođena porezna imovina koja zavisi o budućoj profitabilnosti i ne proizlazi iz privremenih razlika umanjnih za povezane poreske obaveze	-101	-14	-23	14	164
1.1.1.10.	(-) Odbitak od stavki dodatnog osnovnog kapitala koji premašuje dodatni osnovni kapital	0	-1.255	0	-	0
1.1.1.11.	(-) Odgođena poreska imovina koja se može odbiti i koja zavisi o budućoj profitabilnosti i proizlazi iz privremenih razlika	-1.625	-1.349	-1.984	83	147
1.1.1.12.	(-) Instrumenti redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora ako banka ima značajno ulaganje	-12.118	-15.950	-16.254	132	102
1.1.1.13.	Elementi ili odbici od redovnog osnovnog kapitala – ostalo	-97.091	-67.162	0	69	0
1.1.2.	Dodatni osnovni kapital	0	0	0	-	-
1.2.	Dopunski kapital	127.560	33.764	120.610	26	357
1.2.1.	Plaćeni instrumenti kapitala i subordinisani dugovi	105.592	170.158	120.624	161	71
1.2.2.	(-) Vlastiti instrumenti dopunskog kapitala	-14	-14	-14	100	100
1.2.3.	Opći ispravci vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa standardiziranim pristupom	153.706	163.569	0	106	0
1.2.4.	Odbitak od stavki dopunskog kapitala koji premašuje dopunski kapital (odbijen u dodatnom osnovnom kapitalu)	0	1.255	0	-	0
1.2.5.	Elementi ili odbici od dopunskog kapitala – ostalo	-131.724	-301.204	0	229	0

Regulatorni kapital banaka u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 2,7 milijardi KM i u odnosu na kraj 2019. godine povećan je za 5,4 miliona KM ili 0,2%. Osnovni kapital i redovni osnovni kapital banaka na posmatrani period iznose 2,6 milijardi KM, sa ostvarenim smanjenjem od 81,4 miliona KM ili 3,1%, a dopunski kapital iznosi 120,6 miliona KM, sa ostvarenim povećanjem od 86,8 miliona KM ili 257,2% u odnosu na kraj 2019. godine.

U strukturi regulatornog kapitala bankarskog sektora FBiH osnovni kapital učestvuje sa 95,5% (12/2019. godine 98,7%), dok dopunski kapital učestvuje sa 4,5% (12/2019. godine 1,3%). U posmatranom periodu došlo je do promjene strukture regulatornog kapitala smanjenjem učešća osnovnog kapitala, što je rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka i iskazivanja efekata primjene iste u redovnom osnovnom kapitalu. Povećanje učešća dopunskog kapitala rezultat je takođe primjene navedene Odluke i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Detaljnija analiza pokazuje da su najveći uticaj na promjenu osnovnog kapitala imale sljedeće stavke:

- smanjenje po osnovu prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, koja je stupila na snagu 01.01.2020. godine, u iznosu od 244 miliona KM,
- smanjenje akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti u iznosu od dva miliona KM,
- smanjenje po osnovu gubitka za prva tri kvartala 2020. godine kod dvije banke u iznosu od 15,5 miliona KM,
- povećanje po osnovu prenosa RKG formirane iz dobiti u osnovni kapital, u skladu s odlukom skupštine banke, u iznosu od 16 miliona KM,
- povećanje po osnovu smanjenja odbitnih stavki (nedostajuće rezerve) u iznosu od 68 miliona KM po osnovu prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka i smanjenja nematerijalne imovine u iznosu od 5,1 milion KM
- povećanje po osnovu uključene dobiti za 2019. godinu u iznosu od 91 milion KM.

Ukupan iznos izloženosti riziku u skladu sa Odlukom o izračunavanju kapitala banke, predstavlja zbir izloženosti ponderisane rizikom za kreditni, tržišni, operativni rizik, rizik namirenja/slobodne isporuke i rizik povezan sa velikim izloženostima koje proizilaze iz stavki u knjizi trgovanja.

Ukupna izloženost riziku bankarskog sektora FBiH sa stanjem na dan 30.09.2020. godine iznosi 14,8 milijardi KM, čija struktura se daje u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 17: Struktura izloženosti riziku

R. br.	Izloženost riziku	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Izloženosti ponderisane rizikom za kreditni rizik	12.296.292	86,7	13.085.560	87,1	12.896.133	86,9	106	99
2.	Izloženosti riziku namirenja / slobodne isporuke	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
3.	Izloženosti za tržišni rizik (pozicijski i valutni rizik)	223.778	1,6	228.011	1,5	213.027	1,5	102	93
4.	Izloženosti riziku za operativni rizik	1.657.561	11,7	1.705.834	11,4	1.724.151	11,6	103	101
Ukupan iznos izloženosti riziku		14.177.631	100	15.019.405	100	14.833.311	100	106	99

Ukupan iznos izloženosti riziku na nivou bankarskog sektora FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine smanjen je za 186,1 milion KM ili 1,2%. U posmatranom periodu povećana je izloženost riziku za operativni rizik za 18,3 miliona KM ili 1,1%, dok je iznos izloženosti ponderisane rizikom za kreditni rizik smanjen za 189,4 miliona KM ili 1,4%, a iznos izloženosti za tržišni rizik zabilježio je pad od 15 miliona KM ili 6,6%. Pet banaka u sektoru nisu iskazale izloženost riziku za valutni rizik jer im neto otvorena valutna pozicija ne prelazi 2% regulatornog kapitala.

Sa 30.09.2020. godine, banke su najviše bile izložene kreditnom riziku (učešće 86,9%), koji je dominantan u bankarskom sektoru u FBiH. U odnosu na kraj prethodne godine nije došlo do značajnije promjene u strukturi učešća pojedinih vrsta rizika u ukupnoj izloženosti, odnosno kreditni rizik je smanjio učešće za 0,2 procentna poena, za koliko je povećano učešće izloženosti za operativni rizik, dok je učešće izloženosti za tržišni rizik ostalo na istom nivou od 1,5%.

U okviru izloženosti ponderisane rizikom za kreditni rizik najveće učešće ima izloženost prema stanovništvu (4,5 milijardi KM ili 34,9%), zatim izloženost prema privrednim društvima (3,4 milijarde KM ili 26%), te izloženost osigurana nekretninama (3,2 milijarde KM ili 24,5%).

Posljednjih nekoliko godina adekvatnost kapitala bankarskog sektora održavana je kontinuirano iznad 15%, što je zadovoljavajuća kapitaliziranost na nivou sektora. Odlukom o izračunavanju kapitala banke, propisano je da banke moraju u svakom trenutku ispunjavati kapitalne zahtjeve u pogledu stope redovnog osnovnog kapitala od 6,75%, stope osnovnog kapitala od 9% i stope

regulatornog kapitala od 12%. Takođe, bankama je propisana obaveza da održavaju zaštitni sloj za očuvanje kapitala u obliku redovnog osnovnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Pokazatelji adekvatnosti kapitala bankarskog sektora u FBiH, daju se u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 18: Pokazatelji adekvatnosti kapitala

R. br.	Stope kapitala	% i iznos viška ili manjka od propisanog		
		31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.
1	2	3	4	5
1. Stopa redovnog osnovnog kapitala		16,6%	17,7%	17,4%
2. Višak (+) / manjak (-) redovnog osnovnog kapitala		1.394.434	1.642.724	1.573.841
3. Stopa osnovnog kapitala		16,6%	17,7%	17,4%
4. Višak (+) / manjak (-) osnovnog kapitala		1.075.438	1.304.787	1.240.091
5. Stopa regulatornog kapitala		17,5%	17,9%	18,2%
6. Višak (+) / manjak (-) regulatornog kapitala		777.668	887.971	915.703

Stopa regulatornog kapitala na dan 30.09.2020. godine iznosi 18,2% i značajno je veća u odnosu na zakonom propisani minimum od 12%, a što se odnosi i na ostale stope kapitala (stopa redovnog osnovnog kapitala i osnovnog kapitala).

U odnosu na kraj 2019. godine stopa regulatornog kapitala povećana je za 0,3 procentna poena, dok je stopa osnovnog kapitala smanjena za 0,3 procentna poena, što je posljedica početka primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, odnosno iskazivanja efekata prve primjene u redovnom osnovnom kapitalu i ukidanja nedostajućih RKG kao odbitne stavke od dopunskog kapitala.

Odlukom o izračunavanju kapitala banke propisana je i nova metodologija izračuna i regulatorni okvir za praćenje visine finansijske poluge. Banke su dužne da osiguraju i održavaju stopu finansijske poluge, kao odnos osnovnog kapitala i mjere ukupne izloženosti u iznosu od najmanje regulatorno propisanih 6%. U sljedećoj tabeli daje se pregled stopa finansijske poluge bankarskog sektora FBiH kroz periode:

- 000 KM -

Tabela 19: Stopa finansijske poluge

R. br.	Vrijednosti izloženosti	31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.
1	2	3	4	5
1.	Izloženosti stope finansijske poluge - u skladu sa članom 37. stav (4) Odluke o izračunavanju kapitala banke	23.162.644	25.201.918	24.908.761
2.	Osnovni kapital - u skladu sa članom 37. stav (3) Odluke o izračunavanju kapitala banke	2.351.425	2.656.534	2.575.090
	Stopa finansijske poluge – u skladu sa članom 37. stav (2) Odluke o izračunavanju kapitala banke	10,1%	10,5%	10,3%

Stopa finansijske poluge na nivou bankarskog sektora na dan 30.09.2020. godine iznosi 10,3%, i za 0,2 procentna poena manja je u odnosu na kraj 2019. godine. Sa 30.09.2020. godine, osam banaka ima stopu finansijske poluge iznad, a sedam banaka ispod prosjeka bankarskog sektora FBiH.

1.2.4. Kreditni rizik

Od 01.01.2018. godine banke su u obavezi primjenjivati novi standard finansijskog izvještavanja MSFI 9 - Finansijski instrumenti, koji je zamijenio MRS 39.

FBA je u 2019. godini, s ciljem standardizacije upravljanja kreditnim rizikom i mjerenja ECL i usklađivanja sa MSFI 9, donijela Odluku o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih

kreditnih gubitaka, sa obavezom primjene od 01.01.2020. godine. Takođe, doneseno je i Uputstvo za klasifikaciju i vrednovanje finansijske aktive, kojim su detaljnije definisane pojedine odredbe ove Odluke, s ciljem osiguranja jedinstvenog računovodstvenog i regulatornog tretmana finansijske aktive.

Sa početkom primjene navedene Odluke prestala je sa važenjem Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka. Najznačajnija izmjena odnosi se na činjenicu da je dotadašnja klasifikacija aktive u pet kategorija kvalitete i obaveza formiranja RKG za iste, zamijenjena konceptom raspoređivanja izloženosti u tri nivoa kreditnog rizika i utvrđivanja ECL.

U nivo kreditnog rizika 1 raspoređuju se izloženosti sa niskim nivoom kreditnog rizika po kojima dužnik ne kasni sa otplatom u materijalno značajnom iznosu (za fizička lica 200 KM i 1% ukupne izloženosti dužnika, a za pravna lica hiljadu KM i 1% ukupne izloženosti dužnika) duže od 30 dana. U nivo kreditnog rizika 2 raspoređuju se stavke sa povećanim nivoom kreditnog rizika sa kašnjenjem materijalno značajnog iznosa duže od 30 dana, a u nivo kreditnog rizika 3 (izloženosti u statusu neizmirenja obaveza) raspoređuju se stavke kod kojih dužnik kasni sa otplatom dospelih obaveza duže od 90 dana u materijalno značajnom iznosu.

Banke su dužne donijeti interne metodologije kojima će definisati način klasifikacije i vrednovanja izloženosti, njihovog raspoređivanja u nivoe kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, a koje trebaju biti usklađene sa zahtjevima propisanim predmetnom Odlukom i Uputstvom. Dodatno, banke su prilikom prve primjene navedene Odluke bile dužne izvršiti računovodstveni otpis bilansnih izloženosti (prenos u vanbilansnu evidenciju) dvije godine nakon što je banka knjigovodstveno evidentirala ECL u visini od 100% bruto knjigovodstvene vrijednosti izloženosti i istu proglasila u potpunosti dospelom.

U sljedećoj tabeli daje se pregled bilansnih izloženosti na nivou bankarskog sektora FBiH, prema ključnim kategorijama finansijske imovine, vanbilansnih izloženosti i pripadajućih ECL:

- 000 KM -

Tabela 20: Finansijska imovina, vanbilansne stavke i ECL

R. br.	Opis	31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Novac i novčani plasmani	6.749.437	10.960	0,2	7.796.241	7.696	0,1	7.301.346	10.365	0,1
2.	Finansijska imovina po amortiziranom trošku	14.598.680	1.238.638	8,5	15.417.105	1.150.848	7,5	15.324.484	1.193.676	7,8
3.	Finansijska imovina po fer vrijednosti	1.167.107	0	0,0	1.318.635	0	0,0	1.622.103	0	0,0
4.	Ostala finansijska potraživanja	154.014	20.060	13,0	224.665	36.030	16,0	191.723	31.134	16,2
I Ukupno bilansna izloženost		22.669.238	1.269.658	5,6	24.756.646	1.194.574	4,8	24.439.656	1.235.175	5,1
5.	Izdate garancije	1.199.603	19.197	1,6	1.350.083	21.488	1,6	1.411.315	25.999	1,8
6.	Nepokriveni akreditivi	55.676	781	1,4	48.255	554	1,1	46.819	1.040	2,2
7.	Neopozivo odobreni a neiskorišteni krediti	2.058.020	20.741	1,0	2.058.199	19.685	1,0	2.285.168	26.308	1,2
8.	Ostale potencijalne obaveze banke	16.707	143	0,9	54.122	310	0,6	8.376	19	0,2
II Ukupno vanbilansne stavke		3.330.006	40.862	1,2	3.510.659	42.037	1,2	3.751.678	53.366	1,4
Ukupna izloženost (I+II)		25.999.244	1.310.520	5,0	28.267.305	1.236.611	4,4	28.191.334	1.288.541	4,6

Ukupna izloženost banaka na dan 30.09.2020. godine iznosi 28,2 milijarde KM, od čega se 24,4 milijarde KM odnosi na bilansne izloženosti, a 3,8 milijardi KM na vanbilansne stavke.

U prvih devet mjeseci 2020. godine zabilježen je pad bilansne izloženosti u odnosu na kraj 2019. godine za iznos od 317 miliona KM ili 1,3%, a nastao je kao neto efekat smanjenja novčanih sredstava i izvršenog računovodstvenog otpisa u skladu sa novim regulatornim okvirom, te povećanja finansijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti. U istom periodu zabilježen je rast vanbilansnih stavki za 241 milion KM ili 6,9%, a isti je najvećim dijelom posljedica rasta na poziciji neopozivo odobrenih, a neiskorištenih kredita kod jedne banke (rast od 180,7 miliona KM).

U sljedećoj tabeli daje se pregled bilansnih i vanbilansnih izloženosti na nivou bankarskog sektora FBiH, prema nivoima kreditnog rizika i pripadajućih ECL:

- 000 KM -

<i>Tabela 21: Izloženosti prema nivoima kreditnog rizika</i>										
R. br.	Opis	31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Nivo kreditnog rizika 1	19.393.493	132.218	0,7	21.787.417	123.558	0,6	21.561.959	179.087	0,8
2.	Nivo kreditnog rizika 2	1.899.346	115.699	6,1	1.652.439	113.839	6,9	1.777.870	171.535	9,6
3.	Nivo kreditnog rizika 3	1.376.399	1.021.741	74,2	1.316.790	957.177	72,7	1.099.827	884.553	80,4
I Ukupno bilansna izloženost		22.669.238	1.269.658	5,6	24.756.646	1.194.574	4,8	24.439.656	1.235.175	5,1
4.	Nivo kreditnog rizika 1	2.908.560	21.387	0,7	3.027.094	20.431	0,7	3.360.390	25.247	0,8
5.	Nivo kreditnog rizika 2	410.239	12.629	3,1	474.159	15.610	3,3	384.876	25.008	6,5
6.	Nivo kreditnog rizika 3	11.207	6.846	61,1	9.406	5.996	63,7	6.412	3.111	48,5
II Ukupno vanbilansne stavke		3.330.006	40.862	1,2	3.510.659	42.037	1,2	3.751.678	53.366	1,4
Ukupna izloženost (I+II)		25.999.244	1.310.520	5,0	28.267.305	1.236.611	4,4	28.191.334	1.288.541	4,6

Bilansna izloženost u nivou kreditnog rizika 1 na dan 30.09.2020. godine iznosi 21,6 milijardi KM i čini 88,2% ukupne bilansne izloženosti. Ista je u odnosu na kraj 2019. godine smanjena za 225,5 miliona KM ili za 1%. Smanjenje je najvećim dijelom ostvareno kao neto efekat: smanjenja novčanih sredstava i novčanih potraživanja u iznosu od 509,9 miliona KM, a povećanja finansijske imovine koja se vrednuje po fer vrijednosti za 168,6 miliona KM i kreditnog portfolija u ovom nivou kreditnog rizika za 118 miliona KM.

Bilansna izloženost u nivou kreditnog rizika 2 na dan 30.09.2020. godine iznosi 1,8 milijardi KM i čini 7,3% ukupne bilansne izloženosti. U odnosu na kraj 2019. godine ista je veća za 125,4 miliona KM ili 7,6%. Povećanje ukupne bilansne izloženosti u ovom nivou kreditnog rizika ostvareno je najvećim dijelom kao neto efekat: rasta vrijednosnih papira raspoređenih u nivo kreditnog rizika 2 za 145,2 miliona KM, novčanih sredstava i novčanih potraživanja za 16,2 miliona KM i ostale aktive koja se vrednuje po amortiziranom trošku za 4,8 miliona KM, te smanjenja kreditnog portfolija u ovom nivou kreditnog rizika za 29,9 miliona KM i ostalih finansijskih potraživanja za 11,8 miliona KM.

Bilansna izloženost u nivou kreditnog rizika 3 na dan 30.09.2020. godine iznosi 1,1 milijardu KM i čini 4,5% ukupne bilansne izloženosti. Ista je u odnosu na kraj 2019. godine smanjena za 217 miliona KM ili 16,5%, najvećim dijelom kao rezultat računovodstvenog otpisa bilansnih izloženosti.

U prvih devet mjeseci 2020. godine ECL za nivo kreditnog rizika 1 i 2 za bilansnu izloženost ukupno je povećan za 113,2 miliona KM (ECL za nivo kreditnog rizika 1 povećan je za 55,5 miliona KM, a za nivo kreditnog rizika 2 za 57,7 miliona KM). ECL za nivo kreditnog rizika 3 smanjen je za 72,6 miliona KM, zbog izvršenog računovodstvenog otpisa u skladu sa novom regulativom. Visina ECL za bilansne izloženosti na nivou bankarskog sektora FBiH na 30.09.2020. godine, manja je od ispravke vrijednosti iskazane u Obrascu BS za iznos od 1,7 miliona KM, a posljedica je činjenice da četiri banke imaju formirane ispravke vrijednosti i za stavke aktive, koje nisu finansijska imovina.

Najveća razlika odnosi se na jednu banku (1,3 miliona KM) koja ima formirane ispravke vrijednosti na stečenu materijalnu imovinu.

Kao rezultat primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, stope pokrivenosti ECL su povećane u odnosu na kraj 2019. godine. Pokrivenost za izloženosti u nivou kreditnog rizika 1 povećana je sa 0,6% na 0,8%, u nivou kreditnog rizika 2 sa 6,9% na 9,6% i u nivou kreditnog rizika 3 sa 72,7% na 80,4%.

Vanbilansna izloženost raspoređena u nivo kreditnog rizika 1 na dan 30.09.2020. godine iznosi 3,4 milijarde KM i čini 89,6% ukupne vanbilansne izloženosti. Izloženost u nivou kreditnog rizika 2 iznosi 384,9 miliona KM ili 10,2% ukupne vanbilansne izloženosti, dok je u nivo kreditnog rizika 3 raspoređeno 6,4 miliona KM ili 0,2% ukupne vanbilansne izloženosti.

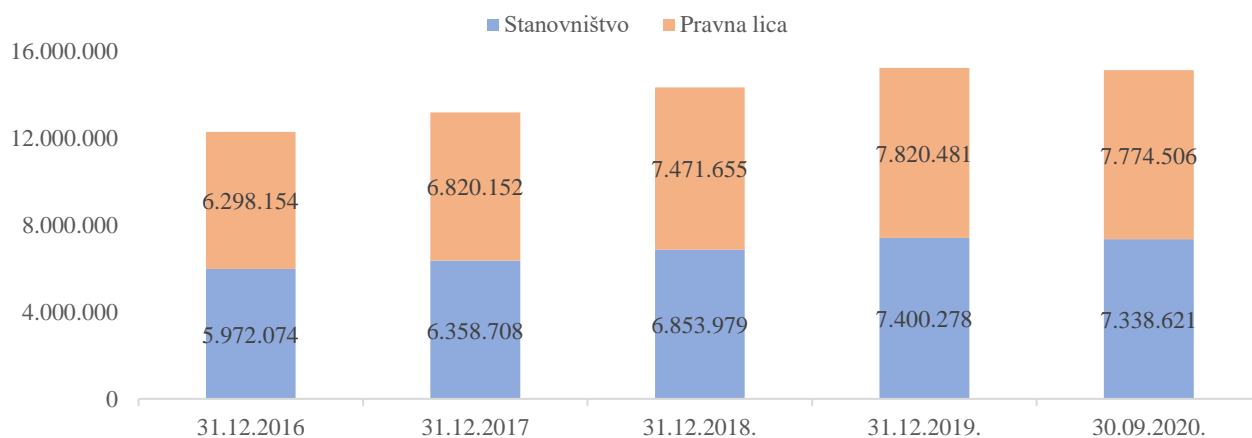
Ukupna pokrivenost ECL vanbilansnih izloženosti povećana je sa 1,2% na 1,4%. Povećanje pokrivenosti zabilježeno je kod nivoa kreditnog rizika 1 i 2, dok je kod nivoa kreditnog rizika 3 došlo do smanjenja stope pokrivenosti, najvećim dijelom usljed izvršenog računovodstvenog otpisa kod dvije banke.

Na dan 30.09.2020. godine krediti iznose 15,1 milijardu KM i isti su smanjeni za 107,6 miliona KM ili 0,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Međutim, u posmatranom periodu ostvaren je nominalni rast kreditnog portfolija ima li se u vidu činjenica da je stupanjem na snagu Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, na nivou bankarskog sektora FBiH na dan 01.01.2020. godine izvršen računovodstveni otpis kreditnog portfolija u iznosu od 191,1 milion KM.

Kreditni odobreni stanovništvu iznose 7,3 milijarde KM, sa učešćem u ukupnim kreditima od 48,6% i u prvih devet mjeseci 2020. godine ostvarili su smanjenje od 0,8%, dok su krediti odobreni pravnim licima, koji iznose 7,8 milijardi KM, sa učešćem u ukupnim kreditima od 51,4%, ostvarili smanjenje od 0,6%.

U sljedećem grafikonu daje se pregled kredita odobrenih stanovništvu i kredita odobrenih pravnim licima u bankarskom sektoru FBiH, za period 31.12.2016. - 30.09.2020. godine:

Grafikon 9: Krediti (000 KM)

Trend i promjena učešća pojedinih sektora – korisnika kredita u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 22: Sektorska struktura kredita

R. br.	Sektori	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Vladine institucije	216.596	1,5	189.360	1,2	167.551	1,1	87	88
2.	Javna preduzeća	321.493	2,3	359.635	2,4	398.980	2,7	112	111
3.	Privatna preduzeća i društva	6.625.641	46,3	6.922.742	45,5	6.548.602	43,3	104	95
4.	Bankarske institucije	217.706	1,5	247.501	1,6	563.671	3,7	114	228
5.	Nebankarske fin. institucije	75.804	0,5	86.902	0,6	82.725	0,5	115	95
6.	Građani	6.853.979	47,8	7.400.278	48,6	7.338.621	48,6	108	99
7.	Ostalo	14.415	0,1	14.341	0,1	12.977	0,1	99	90
Ukupno		14.325.634	100	15.220.759	100	15.113.127	100	106	99

U sljedećoj tabeli daje se ročna struktura kredita po sektorima - korisnicima kredita sa stanjem na dan 30.09.2020. godine:

- 000 KM -

Tabela 23: Ročna struktura kredita

R. br.	Sektori	31.12.2019.			30.09.2020.			Indeks		
		Kratk. krediti	Dug. krediti	Dospjela potraž.	Kratk. krediti	Dug. krediti	Dospjela potraž.	(6/3)	(7/4)	(8/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Vladine institucije	40	189.215	105	1.885	165.330	336	4.713	87	320
2.	Javna preduzeća	39.363	307.603	12.668	44.431	347.671	6.878	113	113	54
3.	Privatna preduzeća i druš.	2.414.723	3.897.580	610.440	2.312.583	3.689.918	546.101	96	95	89
4.	Bankarske institucije	247.491	0	10	563.671	0	0	228	0	0
5.	Nebankarske fin. institucije	26.103	55.779	5.020	17.027	65.686	12	65	118	0
6.	Građani	423.373	6.651.895	325.010	411.783	6.661.593	265.245	97	100	82
7.	Ostalo	7.772	5.686	883	7.346	5.368	263	95	94	30
Ukupno		3.158.865	11.107.758	954.136	3.358.726	10.935.566	818.835	106	98	86

Sa 30.09.2020. godine u odnosu na kraj 2019. godine kratkoročni krediti bankarskog sektora FBiH su povećani za 199,9 miliona KM ili 6,3%, a dugoročni krediti su smanjeni za 172,2 miliona KM ili 1,6%.

Dospjela potraživanja iznose 818,8 miliona KM i smanjena su za 135,3 miliona KM ili 14,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Stopa smanjenja dospjelih potraživanja najvećim dijelom je rezultat izvršenog računovodstvenog otpisa.

U valutnoj strukturi kredita najveće učešće od 49,8% ili 7,5 milijardi KM imaju krediti odobreni u domaćoj valuti, zatim slijede krediti odobreni sa valutnom klauzulom sa učešćem od 46% ili sedam milijarda KM (EUR: 6,9 milijardi KM ili 99,8%, CHF: 15 miliona KM ili 0,2%), a najmanje učešće od 4,2% ili 637,4 miliona KM imaju krediti odobreni u stranoj valuti (od toga se na EUR odnosi 636,9 miliona KM ili 99,9%).

U sljedećoj tabeli daje se pregled kredita pravnim licima i stanovništvu prema nivoima kreditnog rizika i pripadajućih ECL:

Tabela 24: Krediti prema nivoima kreditnog rizika										
R. br.	O p i s	31.12.2018.			31.12.2019.			30.09.2020.		
		Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL	Iznos	ECL	% ECL
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I Krediti pravna lica										
1.	Nivo kreditnog rizika 1	5.624.867	59.945	1,1	6.146.371	51.146	0,8	6.209.837	87.613	1,4
2.	Nivo kreditnog rizika 2	1.017.975	57.914	5,7	904.039	55.828	6,2	954.993	109.049	11,4
3.	Nivo kreditnog rizika 3	828.813	572.989	69,1	770.071	516.128	67,0	609.676	475.541	78,0
Ukupno I		7.471.655	690.848	9,2	7.820.481	623.102	8,0	7.774.506	672.203	8,6
II Krediti stanovništvo										
4.	Nivo kreditnog rizika 1	5.814.039	59.449	1,0	6.451.878	59.562	0,9	6.506.257	76.595	1,2
5.	Nivo kreditnog rizika 2	572.455	56.327	9,8	471.019	57.081	12,1	379.475	58.562	15,4
6.	Nivo kreditnog rizika 3	467.485	384.481	82,2	477.381	381.194	79,9	452.889	374.722	82,7
Ukupno II		6.853.979	500.257	7,3	7.400.278	497.837	6,7	7.338.621	509.879	6,9
Ukupno krediti										
7.	Nivo kreditnog rizika 1	11.438.906	119.394	1,0	12.598.249	110.708	0,9	12.716.094	164.208	1,3
8.	Nivo kreditnog rizika 2	1.590.430	114.241	7,2	1.375.058	112.909	8,2	1.334.468	167.611	12,6
9.	Nivo kreditnog rizika 3	1.296.298	957.470	73,9	1.247.452	897.322	71,9	1.062.565	850.263	80,0
Ukupna krediti (I+II)		14.325.634	1.191.105	8,3	15.220.759	1.120.939	7,4	15.113.127	1.182.082	7,8

Kreditni portfolio raspoređen u nivo kreditnog rizika 1 na dan 30.09.2020. godine iznosi 12,7 milijardi KM i čini 84,2% ukupnog kreditnog portfolija. Isti je u odnosu na kraj 2019. godine povećan za 117,8 miliona KM ili za 0,9%. Stopa pokrivenosti ECL za nivo kreditnog rizika 1 iznosi 1,3% (za pravna lica 1,4%, a za stanovništvo 1,2%) i u odnosu na 31.12.2019. godine veća je za 0,4 procentna poena.

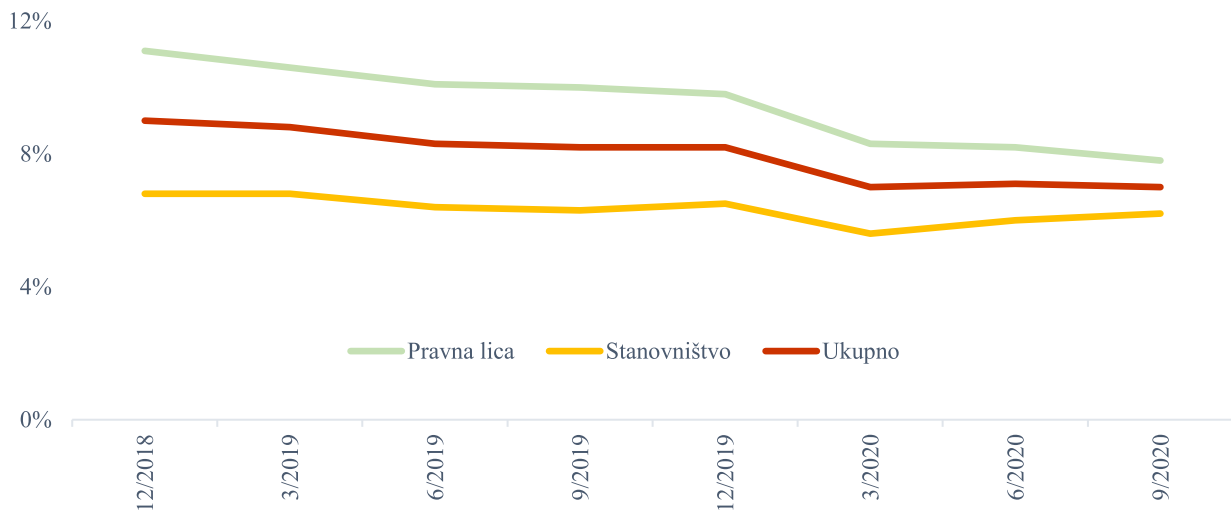
Kreditni portfolio u nivou kreditnog rizika 2 na dan 30.09.2020. godine iznosi 1,3 milijarde KM i čini 8,8% ukupnog kreditnog portfolija. U odnosu na kraj 2019. godine isti je manji za 40,6 miliona KM ili 3%. Stopa pokrivenosti ECL za nivo kreditnog rizika 2 iznosi 12,6% (pravna lica 11,4%, stanovništvo 15,4%) i u odnosu na 31.12.2019. godine veća je za 4,4 procentna poena.

Kreditni portfolio u nivou kreditnog rizika 3 (NPL) na dan 30.09.2020. godine iznosi 1,1 milijardu KM i čini 7% ukupnog kreditnog portfolija. Smanjenje istog za 184,9 miliona KM ili 14,8% u odnosu na kraj 2019. godine, najvećim dijelom je rezultat izvršenog računovodstvenog otpisa u skladu sa Odlukom o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka. Stopa pokrivenosti ECL za nivo kreditnog rizika 3 iznosi 80% (pravna lica 78%, a stanovništvo 82,7%) i u odnosu na 31.12.2019. godine veća je za 8,1 procentni poen.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima, na NPL se odnosi 609,7 miliona KM ili 7,8%, što je za dva procentna poena manje nego na kraju 2019. godine. Za sektor stanovništva NPL iznosi 452,9 miliona KM ili 6,2% kreditnog portfolija stanovništva, što je za 0,3 procentna poena manje nego na kraju 2019. godine.

Pregled NPL-a (kreditni portfolio raspoređen u nivo kreditnog rizika 3) daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 10: Učešće NPL-a u kreditima

Detaljnija i potpunija sektorska analiza kreditnog portfolija bankarskog sektora FBiH može se sagledati iz Priloga 4. Informacije, a zasnovana je na podacima o granskoj koncentraciji kredita unutar sektora pravnih lica (prema NACE šifarniku djelatnosti) i stanovništvu (po namjeni).

Kod kredita odobrenim pravnim licima najveće učešće imaju krediti odobreni trgovini (2,8 milijardi KM ili 35,5% kredita pravnih lica, odnosno 18,3% ukupnog kreditnog portfolija), prerađivačkoj industriji (1,9 milijardi KM ili 24,2% kredita pravnih lica, odnosno 12,5% ukupnih kredita), te finansijskoj djelatnosti (636,6 miliona KM ili 8,2% kredita pravnih lica, odnosno 4,2% ukupnih kredita). Učešće NPL-a kod kredita odobrenih trgovini iznosi 7,8%, kod prerađivačke industrije je 10,3%, dok je kod finansijske djelatnosti 0%.

Kod kredita odobrenih pravnim licima, najveće učešće NPL-a sa 30.09.2020. godine prisutno je kod kredita odobrenih obrazovanju (28,8%), poljoprivredi (21,8%), te poslovanju sa nekretninama (14,5%).

Kod kredita odobrenih stanovništvu najveće učešće imaju krediti za opću potrošnju (5,9 milijardi KM ili 80,1% kredita stanovništvu, odnosno 38,9% ukupnog kreditnog portfolija) i krediti odobreni za stambene potrebe (1,4 milijarde KM ili 18,6% kredita stanovništvu, odnosno 9% ukupnog kreditnog portfolija). Učešće NPL-a kod kredita odobrenih za opću potrošnju iznosi 6,7%, dok je kod stambenih kredita 3,9%. Visoko učešće kredita za opću potrošnju u kreditnom portfoliju bankarskog sektora FBiH ukazuje na potrebu pojačanog opreza u oblikovanju kreditnih politika banaka.

Kreditni rizik je dominantan rizik u bankarskom sektoru FBiH, zbog čega je fokus supervizora na ocjeni praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno ocjeni prakse odobravanja, praćenja i analize izloženosti kreditnom riziku, uspostave sistema ranog upozorenja na povećanje kreditnog rizika, raspoređivanja izloženosti u nivoe kreditnog rizika i utvrđivanja ECL, postupanje sa nekvalitetnim izloženostima, te upravljanja rizikom koncentracije.

U prvih devet mjeseci 2020. godine došlo je do poboljšanja ključnih pokazatelja mjerenja kreditnog rizika bankarskog sektora FBiH: učešće NPL-a, stope pokrivenosti ECL-a i učešće dospjelih kredita, uglavnom usljed primjene novog regulatornog okvira. Izazov za bankarski sektor FBiH u narednom

periodu biti će održati pozitivne trendove, obzirom na negativne efekte na ekonomiju izazvane pandemijom.

Mjere koje je propisala FBA imaju za cilj izbjegavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije i omogućavanje oporavka privrede, a što bi trebalo rezultirati i ublažavanjem rasta NPL-a u ukupnom kreditnom portfoliju u narednom periodu. Rast NPL-a je očekivan, ali može zavisiti i od efikasnosti drugih mjera koje imaju za cilj zadržavanje i oporavak ekonomskih aktivnosti.

Sa ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom i očuvanja stabilnosti bankarskog sektora FBiH, FBA je u martu 2020. godine donijela Odluku o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“¹³. FBA je u nastaloj situaciji produženja krize kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka privrede. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim licima čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica uticaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obaveza prema banci. U augustu 2020. godine FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“¹⁴. Navedenom Odlukom utvrđene su privremene mjere, koje se odnose na odobravanje kreditnih olakšica klijentima banke sa ciljem prevazilaženja poteškoća sa kojima se suočavaju. Takođe, predmetnom Odlukom definisana su posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom koje banka primjenjuje u slučaju odobravanja posebnih mjera klijentu banke, kao i mjere sa ciljem očuvanja kapitala banaka.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 1,2 milijarde KM ili 8,2% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfolija pravnih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 998,3 miliona KM ili 12,8% kreditnog portfolija pravnih lica, dok su kod stanovništva aktivne posebne mjere na portfoliju u iznosu od 237,7 miliona KM ili 3,2% kreditnog portfolija stanovništva.

1.2.5. Profitabilnost

Na profitabilnost banaka, najznačajnije utiču kvalitet aktive, odnosno rizici, struktura, diverzificiranost i troškovi izvora finansiranja, troškovna efikasnost, eksterni faktori koji su specifični za bankarski, odnosno finansijski sektor u FBiH (razvijenost finansijskog sistema, regulatorna obilježja, industrijska koncentracija i dr.) i eksterni makroekonomski faktori (ekonomski rast, kamatne stope na svjetskom tržištu, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, kretanje plaća, inflacija i dr.).

Iz supervizorske perspektive, profitabilnost bankarskog sektora u FBiH, kao i pojedinačnih banaka u sektoru, posmatra se u kontekstu održivosti, odnosno stabilnosti nivoa i kvaliteta zarade i jačanja kapitalne osnove putem zadržane dobiti.

Nivo, kvalitet i trend zarade bankarskog sektora u FBiH

Na nivou bankarskog sektora u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine iskazan je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 151,2 miliona KM, što je za 99,7 miliona KM ili 39,7% manje u odnosu na isti period 2019. godine. Posljedice pandemije, koje će se moći sagledati tek u narednom

¹³ „Službene novine Federacije BiH“, broj 22/20 i 37/20

¹⁴ „Službene novine Federacije BiH“, broj 60/20

periodu, imale su značajan uticaj na finansijski rezultat bankarskog sektora FBiH u prvih devet mjeseci 2020. godine. Iskazana ukupna neto dobit iznosila je 166,7 miliona KM (13 banaka), a gubitak su iskazale dvije banke u iznosu od 15,5 miliona KM (99,1% iskazanog gubitka odnosi se na jednu banku kod koje je došlo do značajnog povećanja troškova ispravke vrijednosti).

U Prilogu 5. prikazan je zbirni bilans uspjeha banaka u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine, po šemi FBA, sa uporednim podacima za isti izvještajni period 2019. godine.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iskazanog finansijskog rezultata na nivou bankarskog sektora u FBiH, kroz sljedeće izvještajne periode:

- 000 KM -

Tabela 25: Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak

R. br.	O p i s	30.09.2018.		30.09.2019.		30.09.2020.	
		Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Dobit	259.927	14	251.571	14	166.670	13
2.	Gubitak	13.256	1	647	1	15.478	2
Ukupno		246.671	15	250.924	15	151.192	15

Ukupni prihodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30.09.2020. godine, ukupni prihodi na nivou bankarskog sektora u FBiH iznose 870,8 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine smanjeni su za iznos od 28,1 milion KM ili za 3,1%.

- 000 KM -

Tabela 26: Struktura ukupnih prihoda

R. br.	Struktura ukupnih prihoda	30.09.2019.		30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6	7
I Prihodi od kamata i slični prihodi						
1.	Kamatonsni računi depozita kod depozitnih institucija	4.075	0,5	2.169	0,2	53
2.	Kreditni i poslovi lizinga	486.425	54,1	468.473	53,8	96
3.	Ostali prihodi od kamata	58.788	6,5	53.038	6,1	90
Ukupno I		549.288	61,1	523.680	60,1	95
II Operativni prihodi						
4.	Naknade za izvršene usluge	264.846	29,5	250.951	28,8	95
5.	Prihodi iz posl. sa devizama	47.758	5,3	40.427	4,7	85
6.	Ostali operativni prihodi	36.992	4,1	55.700	6,4	151
Ukupno II		349.596	38,9	347.078	39,9	99
Ukupni prihodi (I+II)		898.884	100	870.758	100	97

U strukturi ukupnih prihoda, prihodi od kamata i slični prihodi učestvuju sa 60,1%, dok operativni prihodi učestvuju sa 39,9%. U odnosu na isti period prethodne godine, došlo je do smanjenja učešća prihoda od kamata i sličnih prihoda za jedan procentni poen, koliko iznosi povećanje učešća operativnih prihoda.

Ukupni kamatni i slični prihodi su u posmatranom periodu zabilježili smanjenje od 25,6 miliona KM ili 4,7%. Dominantna stavka u ovim prihodima su kamatni prihodi po kreditima i poslovima lizinga, čije je učešće u ukupnim prihodima smanjeno za 0,3 procentna poena. U istom periodu povećano je učešće kredita i potraživanja po poslovima lizinga u ukupnoj aktivni za 0,7 procentnih poena (sa 62,8% na 63,5%), a smanjene su prosječne aktivne kamatne stope na kredite sa 3,32% na 3,10% (za 0,22 procentna poena).

U prvih devet mjeseci 2020. godine kamatni prihodi po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija smanjeni su za 46,8% u odnosu na isti period prethodne godine. U okviru ostalih prihoda od kamata zabilježeno je smanjenje na svim pozicijama kamatnih prihoda (vrijednosni papiri koji se drže do dospijeca za 6,4%, plasmani drugim bankama za 34,1% i ostali prihodi od kamata za 8,5%).

Ukoliko se posmatra sektorska struktura ostvarenih kamatnih prihoda, najveći dio odnosi se na prihode od stanovništva (62,4%), iako krediti stanovništvu čine 48,6% ukupnog kreditnog portfolija bankarskog sektora FBiH, zbog većih prosječnih NKS, koje za stanovništvo iznose 5,50%, a za privredu 2,51%, kao i manjeg učešća NPL-a kod kredita stanovništvu. Od ukupnih kamatnih prihoda, na prihode od privatnih preduzeća odnosi se 29,2%, od vladinih institucija 4,2%, a od javnih preduzeća 1,6%.

Ukupni operativni prihodi su u posmatranom periodu zabilježili smanjenje od 2,5 miliona KM ili 0,7%. U strukturi ukupnih operativnih prihoda, najveća stavka su prihodi po naknadama za izvršene usluge koji su zabilježili smanjenje za 13,9 miliona KM ili 5,2%. Smanjeni su i prihodi iz poslovanja sa devizama za 7,3 miliona KM ili 15,4%, dok su ostali operativni prihodi povećani za 18,7 miliona KM ili 50,6%, pri čemu se najveće povećanje odnosi na tri banke. Jedna banka ostvarila je vanredni prihod po naplati štete od osiguravajućeg društva po štetnom događaju, kod jedne banke je ostvaren prihod od prodaje poslovne zgrade, a jedna banka je u značajnom iznosu naplatila obustavljene i zatezne kamate, kao i otpisana potraživanja.

Ukupni rashodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30.09.2020. godine, ukupni rashodi na nivou bankarskog sektora u FBiH iznose 719,2 miliona KM i u odnosu na 30.09.2019. godine povećani su za iznos od 72,9 miliona KM ili 11,3%. Struktura ukupnih rashoda bankarskog sektora u FBiH u posmatranom periodu daje se u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

<i>Tabela 27: Struktura ukupnih rashoda</i>						
R. br.	Struktura ukupnih rashoda	30.09.2019.		30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6	7
I Rashodi od kamata i slični rashodi						
1.	Depoziti	70.777	10,9	68.728	9,6	97
2.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	6.878	1,1	6.092	0,8	89
3.	Ostali rashodi od kamata	18.267	2,8	23.587	3,3	129
Ukupno I		95.922	14,8	98.407	13,7	103
II Nekamatni rashodi						
4.	Troškovi IV, rezerv. po pot. obav. i ost. vrijed.usklađenja	58.147	9,0	133.504	18,6	230
5.	Troškovi plata i doprinosa	194.329	30,1	192.141	26,7	99
6.	Troškovi poslovnog prostora i amortizacija	114.495	17,7	118.273	16,5	103
7.	Ostali poslovni i direktni troškovi	103.937	16,1	100.312	13,9	97
8.	Ostali operativni troškovi	79.412	12,3	76.533	10,6	96
Ukupno II		550.320	85,2	620.763	86,3	113
Ukupni rashodi (I+II)		646.242	100	719.170	100	111

U strukturi ukupnih rashoda, dominiraju nekamatni rashodi sa učešćem od 86,3%, dok rashodi od kamata i slični rashodi učestvuju sa 13,7%. U odnosu na isti period prethodne godine, smanjeno je učešće rashoda od kamata za 1,1 procentni poen, za koliko je povećano učešće nekamatnih rashoda.

U posmatranom periodu kamatni i slični rashodi povećani su za 2,5 miliona KM ili za 2,6%, pri čemu su kamatni rashodi po depozitima, koji predstavljaju dominantan izvor finansiranja bankarskog sektora u FBiH, smanjeni za dva miliona KM ili 2,9% i pored većeg nivoa depozita u odnosu na 30.09.2019. godine. Depozitni potencijal na kraju septembra 2020. godine iznosi 19,2 milijarde KM i veći je za 212,3 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine. Kamatonosni depoziti u ukupnom depozitnom potencijalu sa 30.09.2020. godine učestvuju sa 70,3%, i smanjeno im je učešće, obzirom da su na kraju septembra 2019. godine učestvovali sa 72,7%. Smanjenje kamatnih rashoda po depozitima posljedica je, pored smanjenja učešća kamatonosnih depozita, i smanjenja prosječne NKS sa 0,79%, koliko je iznosila 30.09.2019. godine na 0,67% koliko iznosi na kraju septembra 2020. godine.

Ostali rashodi po kamatama povećani su u posmatranom periodu za 5,3 miliona KM ili 29,1%, i to najvećim dijelom po osnovu negativne kamatne stope na depozite kod ino-banaka i negativne naknade na sredstva banaka iznad obavezne rezerve kod CBBiH.

Kamatni rashodi po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama u posmatranom periodu smanjeni su za 11,4%, dok je u isto vrijeme nivo zaduženja bankarskog sektora u FBiH po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama povećan za 5,5 miliona KM ili 0,7%.

Na nivou bankarskog sektora u FBiH, u posmatranom periodu, ukupni nekamatni rashodi su povećani za 70,4 miliona KM ili 12,8%, pri čemu se najznačajnija strukturalna promjena odnosi na povećanje troškova ispravki vrijednosti rizične aktive i rezerviranja za potencijalne obaveze i ostala vrijednosna usklađenja za 75,4 miliona KM. Povećanje troškova ispravki vrijednosti posljedica je negativnog uticaja pandemije na ekonomiju FBiH.

Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U sljedećoj tabeli dat je pregled najznačajnijih veličina i koeficijenata koji se koriste kao mjere za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja banaka u FBiH:

- 000 KM ili % -

<i>Tabela 28: Pokazatelji profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti</i>				
R. br.	Opis	30.09.2018.	30.09.2019.	30.09.2020.
1	2	3	4	5
1.	Neto dobit	246.671	250.924	151.192
2.	Prosječna neto aktiva	20.862.740	22.947.679	23.725.550
3.	Prosječni ukupni kapital	2.898.374	3.092.301	2.975.110
4.	Ukupan prihod	785.718	802.962	772.351
5.	Neto kamatni prihod	456.236	453.366	425.273
6.	Operativni prihodi	329.482	349.596	347.078
7.	Operativni rashodi	383.777	388.236	386.947
8.	Poslovni i direktni rashodi	155.270	162.084	233.816
9.	Ostali poslovni i direktni troškovi	91.893	103.937	100.312
10.	Dobit na prosječnu aktivu (ROAA)	1,2	1,1	0,6
11.	Dobit na prosječni ukupni kapital (ROAE)	8,5	8,1	5,1
12.	Ukupan prihod/prosječna aktiva	3,8	3,5	3,3
13.	Neto kamatni prihod/prosječna aktiva (NIM)*	2,2	2,0	1,8
14.	Neto kamatna marža (kamatni prihod/prosječna kamatonosna aktiva-kamatni rashod/prosječna kamatonosna pasiva)	2,2	2,0	1,9
15.	Operativni rashodi/ukupni prihod umanjen za ostale poslov. i dir. troš. (CIR)**	55,3	55,5	57,6

* NIM eng. Net Income Margin

** CIR eng. Cost-income Ratio

Svi pokazatelji profitabilnosti pokazuju trend pogoršanja u prvih devet mjeseci 2020. godine u odnosu na isti period prethodne godine, što je najvećim dijelom posljedica uticaja pandemije.

Ukoliko se posmatra neto kamatni prihod, zabilježen je pad istog u odnosu na isti period 2019. godine za 28,1 milion KM ili 6,2% i isti čini 55,1% ukupnog prihoda, dok je u istom periodu 2019. godine činio 56,5% ukupnog prihoda.

1.2.6. Ponderisane NKS i EKS

Sa ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti uslova banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite clijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita, odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja EKS za sve banke sa sjedištem u FBiH, kao i za organizacione dijelove banaka sa sjedištem u RS-u, a koji posluju u FBiH, te obavezno mjesečno izvještavanje FBA o ponderisanim NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite u izvještajnom mjesecu, u skladu sa propisanom metodologijom¹⁵.

Za potrebe korisnika kredita, prilikom analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderisane EKS, obzirom da uključuje sve troškove koje korisnik plaća, a koji su direktno povezani sa kreditom, tj. uslovima korištenja kredita i koji ulaze u obračun cijene kredita (na primjer: troškovi za obradu kredita, troškovi premije osiguranja kod fizičkih lica ako je osiguranje uslov za odobravanje kredita, zatim drugi troškovi u vezi sa sporednim uslugama koje plaća klijent, a uslov su za korištenje kredita).

U Prilogu 6. daju se prosječne ponderisane NKS i EKS na kredite i depozite po periodima.

Ukupne prosječne ponderisane EKS na kredite u bankarskom sektoru FBiH sa 30.09.2020. godine iznose 3,65% i u odnosu na isti period 2019. godine, kada su iznosile 3,93%, smanjene su za 0,28 procentnih poena. Smanjenje prosječnih ponderisanih EKS na nivou bankarskog sektora u FBiH u posmatranom periodu prisutno je kod dugoročnih kredita za 0,13 procentnih poena (sa 5,59% smanjenje na 5,46%), a kod kratkoročnih kredita za 0,2 procentna poena (sa 2,71% na 2,51%). U navedenom periodu, posmatrano prema sektorskoj strukturi, EKS na ukupne kredite odobrene privredi smanjene su za 0,12 procentnih poena (sa 2,85% na 2,73%), a EKS na ukupne kredite odobrene stanovništvu povećane su za 0,14 procentnih poena (sa 6,91% na 7,05%).

Ukupne prosječne ponderisane EKS na depozite u bankarskom sektoru FBiH sa 30.09.2020. godine iznose 0,67% i u odnosu na isti period 2019. godine, kada su iznosile 0,76%, smanjene su za 0,09 procentnih poena.

Posmatrano prema ročnosti depozita, prosječne ponderisane EKS na kratkoročne depozite zabilježile su povećanje za 0,02 procentna poena (sa 0,32% na 0,34%), dok su na dugoročne depozite smanjene za 0,2 procentna poena (sa 1,20% na 1,00%).

Na ukupnom nivou u posmatranom periodu smanjenje EKS na kredite (za 0,28 procentnih poena) bilo je izraženije u odnosu na smanjenje EKS na depozite (za 0,09 procentnih poena).

1.2.7. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz upravljanje kreditnim rizikom, jedan od najvažnijih i najslabijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je

¹⁵ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine Federacije BiH", br. 81/17) i Uputstvo za izračunavanje ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope

permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu, te jedan od ključnih preduslova za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sektor, njegovu stabilnost i sigurnost.

Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banke¹⁶ propisani su minimalni kvalitativni zahtjevi za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama, polazeći od propisanih standarda za upravljanje rizicima u bankama, kvantitativni zahtjevi za banke u pogledu LCR-a (minimalno 100%) i osiguranja stabilnih izvora finansiranja, te korištenje dodatnih mehanizama za praćenje i procjenu rizika likvidnosti.

U sljedećoj tabeli daje se pregled ispunjenja LCR-a u bankarskom sektoru u FBiH:

- 000 KM -

Tabela 29: LCR

R. br.	Opis	31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.	Indeks	
1	2	3	4	5	(4/3)	(5/4)
1.	Zaštitni sloj likvidnosti	4.325.281	4.727.454	5.358.843	109	113
2.	Neto likvidnosni odlivi	1.392.629	1.628.421	1.952.632	117	120
LCR		311%	290%	274%	93	95

Sa 30.09.2020. godine LCR na nivou bankarskog sektora FBiH iznosi 274%. Sve banke u bankarskom sektoru FBiH sa stanjem na dan 30.09.2020. godine ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a.

Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću prikazana je u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 30: Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću

R. br.	Depoziti	31.12.2018.		31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks	
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(5/3)	(7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Štednja i dep. po vid. (do 7 dana)	10.562.608	60,0	11.196.133	57,7	12.417.386	64,7	106	111
2.	7-90 dana	1.058.414	6,0	855.191	4,4	816.010	4,3	81	95
3.	91 dan do jedne godine	2.616.873	14,9	3.175.998	16,4	2.438.817	12,7	121	77
I Ukupno kratkoročni		14.237.895	80,9	15.227.322	78,5	15.672.213	81,7	107	103
4.	Do 5 godina	3.193.809	18,1	3.983.643	20,5	3.336.013	17,4	125	84
5.	Preko 5 godina	172.783	1,0	203.329	1,0	169.245	0,9	118	83
II Ukupno dugoročni		3.366.592	19,1	4.186.972	21,5	3.505.258	18,3	124	84
Ukupno (I + II)		17.604.487	100	19.414.294	100	19.177.471	100	110	99

Sa 30.09.2020. godine kratkoročni depoziti imali su učešće od 81,7%, a dugoročni 18,3%, pri čemu je došlo do povećanja učešća kratkoročnih, odnosno smanjenja učešća dugoročnih depozita za 3,2 procentna poena u odnosu na kraj 2019. godine.

U posmatranom periodu zabilježeno je povećanje kratkoročnih depozita za 444,9 miliona KM ili 2,9%, dok su dugoročni depoziti smanjeni za 681,7 miliona KM ili 16,3%. Smanjenje dugoročnih depozita ostvareno je i kod depozita ročnosti do pet godina (za 647,6 miliona KM ili 16,3%) i kod depozita preko pet godina (za 34,1 milion KM ili 16,8%). Ako se analizira struktura dugoročnih depozita po preostalom dospijeću, vidljivo je da dominiraju depoziti s preostalom ročnošću do pet godina (95,2%).

¹⁶ („Službene novine Federacije BiH“, br. 81/17 i 37/20)

Pregled osnovnih pokazatelja likvidnosti prikazan je u sljedećoj tabeli:

- % -

Tabela 31: Koeficijenti likvidnosti

R. br.	Koeficijenti	31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.
1	2	3	4	5
1.	Likvidna sredstva ¹⁷ /neto aktiva	30,8	31,9	30,4
2.	Likvidna sredstva/kratkoročne fin. obaveze	46,3	49,2	44,7
3.	Kratkoročne fin. obaveze/ukupne fin. obaveze	77,7	75,4	78,7
4.	Kredit/depoziti i uzeti krediti ¹⁸	77,6	75,1	75,6
5.	Kredit/depoziti, uzeti krediti i subord. dugovi ¹⁹	77,1	74,4	74,9

Pokazatelj - krediti u odnosu na depozite i uzete kredite na dan 30.09.2020. godine je 75,6%, što je za 0,5 procentnih poena više u odnosu na kraj 2019. godine i još uvijek je u zoni „zadovoljavajućeg“. Kod tri banke ovaj pokazatelj je viši od 85%.

Sa krajem septembra 2020. godine, svi pokazatelji likvidnosti su izmijenjeni u odnosu na kraj 2019. godine, što se može ocijeniti djelimično kao posljedica ekonomske krize uzrokovane pandemijom i izmjene u strukturi finansiranja kod depozita bankarskih grupa. Učešće kratkoročnih finansijskih obaveza u ukupnim finansijskim obavezama je i dalje visoko, ali je odnos likvidnih sredstava u neto aktivi još uvijek zadovoljavajući. U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. Važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospjeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana²⁰. Obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu ročnu neusklađenost između izvora i plasmana, održavajući je u skladu sa propisanim limitima.

Sa ciljem ublažavanja negativnih efekata izazvanih pandemijom, te nepovoljnih posljedica na ekonomsko stanje u zemlji, FBA je u maju 2020. godine izvršila izmjene i dopune Odluke o upravljanju rizikom likvidnosti banke, kako bi se stimulisale kreditne aktivnosti banaka na način da izmjene odredbi Odluke omogućavaju bankama da u novonastalim okolnostima poslovanja primijene mjere koje se odnose na smanjenje propisanih ograničenja ročne usklađenosti finansijske aktive i finansijskih obaveza u periodima ročnosti do 180 dana, kako bi bile fleksibilnije u odgovoru na zahtjeve klijenata i upravljanju pozicijama likvidnosti. Predmetnom Odlukom propisano je da najmanje 65% izvora sredstava s rokom dospjeća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospjeća do 30 dana, najmanje 60% izvora sredstava s rokom dospjeća do 90 dana u plasmane s rokom dospjeća do 90 dana i najmanje 55% izvora sredstava s rokom dospjeća do 180 dana mora biti angažovano u plasmane s rokom dospjeća do 180 dana.

U sljedećoj tabeli i grafikonu daje se pregled ročne usklađenosti finansijske aktive i obaveza do 180 dana:

¹⁷ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospjeća manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite

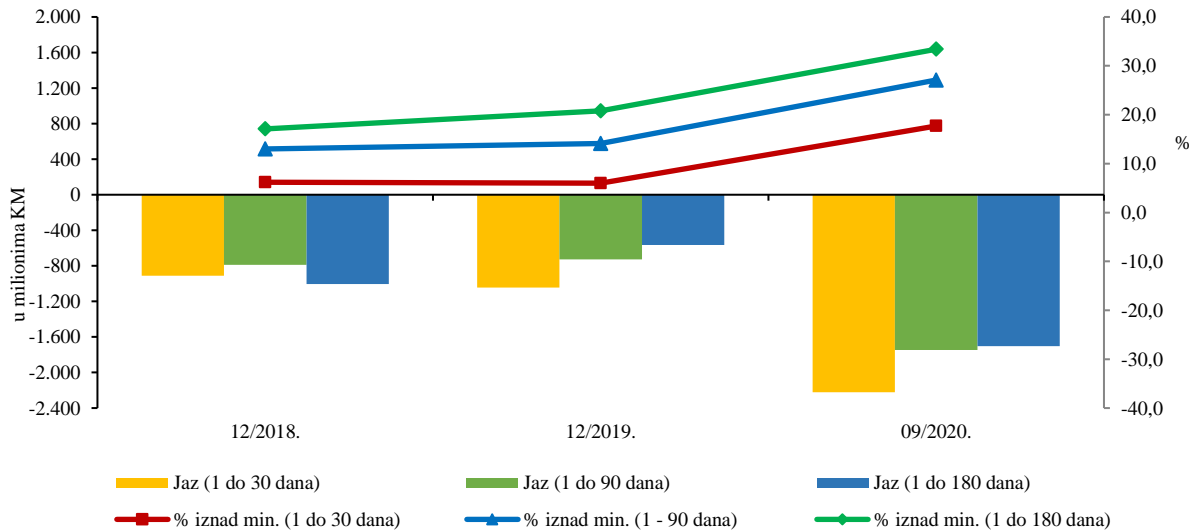
¹⁸ Iskustveni standardi su: manji od 70% - veoma solidan, 71%-75% - zadovoljavajući, 76%-80% - na granici zadovoljavajućeg, 81%-85% - nedovoljan, preko 85% - kritičan

¹⁹ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj

²⁰ Odluka o upravljanju rizikom likvidnosti banke

<i>Tabela 32: Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana</i>						
R. br.	Opis	31.12.2018.	31.12.2019.	30.09.2020.	Indeks	
		Iznos	Iznos	Iznos	(4/3)	(5/4)
1	2	3	4	5	6	7
I 1-30 dana						
1.	Iznos finansijske aktive	9.513.412	10.579.834	10.621.854	111	100
2.	Iznos finansijskih obaveza	10.425.706	11.624.766	12.843.811	112	110
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-912.294	-1.044.932	-2.221.957	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>						
a)	Ostvareno % = red.br.1 / red.br.2	91,2%	91,0%	82,7%		
b)	Propisani minimum %	85,0%	85,0%	65%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		6,2%	6,0%	17,7%		
II 1-90 dana						
1.	Iznos finansijske aktive	10.556.830	11.641.857	11.793.694	110	101
2.	Iznos finansijskih obaveza	11.345.741	12.367.913	13.541.963	109	109
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-788.911	-726.056	-1.748.269	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>						
a)	Ostvareno % = red.br.1 / red.br.2	93,0%	94,1%	87,1%		
b)	Propisani minimum %	80,0%	80,0%	60%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		13,0%	14,1%	27,1%		
III 1-180 dana						
1.	Iznos finansijske aktive	11.640.075	12.985.569	12.964.355	112	100
2.	Iznos finansijskih obaveza	12.644.902	13.550.664	14.668.266	107	108
3.	Razlika (+ ili -) = 1-2	-1.004.827	-565.095	-1.703.911	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>						
a)	Ostvareno % = red.br.1 / red.br.2	92,1%	95,8%	88,4%		
b)	Propisani minimum %	75,0%	75,0%	55,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b		17,1%	20,8%	33,4%		

Grafikon 11: Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana

Na dan 30.09.2020. godine finansijska aktiva u sva tri intervala bila je manja od finansijskih obaveza, a ostvareni procenti ročne usklađenosti bili su iznad propisanog minimuma, i to u prvom intervalu za 17,7%, u drugom za 27,1% i u trećem intervalu za 33,4%.

Posmatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utiču na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine zadovoljavajuća, i pored negativnih efekata na privredu uzrokovanih pandemijom.

1.2.8. Devizni (FX) rizik

U svom poslovanju banke su izložene rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim usljed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i FX rizik, koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

Odlukom o upravljanju deviznim rizikom banke²¹, propisan je način izračunavanja devizne pozicije i najveća dopuštena izloženost FX riziku, tj. ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na priznati kapital banke²². I kod ove Odluke, a u cilju ublažavanja posljedica pandemije, FBA je izvršila izmjene u smislu povećanja limita za individualnu deviznu poziciju za EUR i ukupnu deviznu poziciju banke. Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti FX riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje devizne aktivnosti u okvirima istih. Prema stanju na dan 30.09.2020. godine na nivou bankarskog sektora u valutnoj strukturi aktive banaka stavke u stranim valutama iznosile su 3,6 milijardi KM, sa učešćem od 15% (na kraju 2019. godine 3,8 milijardi KM ili 15,7%). Valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 7,9 milijardi KM ili 33,1% (na kraju 2019. godine 8,6 milijardi KM, uz učešće od 35,5%).

U sljedećoj tabeli daje se struktura finansijske aktive i finansijskih obaveza i devizna pozicija za EUR, kao najznačajnije valute i ukupna devizna pozicija na nivou bankarskog sektora:

- milioni KM -

<i>Tabela 33: Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EUR i ukupno)</i>											
R. br.	O p i s	31.12.2019.				30.09.2020.				Indeks	
		EUR		Ukupno		EUR		Ukupno		EUR	Ukupno
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	(7/3)	(9/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I Finansijska aktiva											
1.	Novčana sredstva	2.065	20,6	2.543	23,8	1.559	16,5	2.102	20,7	75	83
2.	Kreditni	336	3,4	337	3,2	623	6,6	623	6,1	185	185
3.	Kreditni sa val. kl.	6.651	66,3	6.655	62,2	6.333	67,1	6.334	62,5	95	95
4.	Ostalo	727	7,2	911	8,5	704	7,5	856	8,4	97	94
5.	Ostala fin.akt. sa val. kl.	251	2,5	251	2,3	226	2,4	226	2,2	90	90
Ukupno I (1+2+3+4+5)		10.030	100	10.697	100	9.445	100	10.141	100	94	95
II Finansijske obaveze											
6.	Depoziti	6.841	73,8	7.529	75,6	6.130	72,0	6.850	74,1	90	91
7.	Uzeti krediti	850	9,2	850	8,5	800	9,4	800	8,7	94	94
8.	Dep. i kred. s val. kl.	1.363	14,7	1.364	13,7	1.363	16,0	1.363	14,7	100	100
9.	Ostalo	213	2,3	221	2,2	225	2,6	235	2,5	106	106
Ukupno II (1+2+3+4)		9.268	100	9.964	100	8.518	100	9.248	100	92	93
III Vanbilans											
10.	Aktiva	37		79		95		137		257	173
11.	Pasiva	764		771		989		991		129	129
IV Pozicija											
Duga (iznos)		35		41		33		39			
%		1,3%		1,5%		1,3%		1,5%			
Kratka											
%											
Dozvoljena		30,0%		30,0%		40,0%		40,0%			
Manja od dozvoljene		28,7%		28,5%		38,7%		38,5%			

²¹ "Službene novine Federacije BiH", br. 81/17 i 37/20

²² Članom 3. Odluke o upravljanju deviznim rizikom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EUR najviše do 40%, za ostale valute do 20% i deviznu poziciju banke najviše do 40% priznatog kapitala banke

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sektora FBiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sektora FX riziku sa 30.09.2020. godine kretala u okviru propisanih ograničenja. Sa 30.09.2020. godine dugu deviznu poziciju imalo je devet banaka, a šest banaka kratku poziciju. Na nivou sektora iskazana je duga devizna pozicija od 1,5% ukupnog priznatog kapitala banaka, što je za 38,5 procentnih poena manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EUR, iznosila je 1,3%, što je za 38,7 procentnih poena manje od dozvoljene, pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (duga pozicija).

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivi²³ dominantno je učešće EUR od 80,6% (31.12.2019. godine 82,5%), uz smanjenje nominalnog iznosa za 241,5 miliona KM ili 7,7% u odnosu na kraj 2019. godine. Učešće EUR-a u finansijskim obavezama je 90,7% i u odnosu na kraj 2019. godine je smanjeno za 749,2 miliona KM ili 9,5%. Osnovica za izračun učešća EUR-a u finansijskoj aktivi i finansijskim obavezama ne uključuje stavke sa valutnom klauzulom.

1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR

FBA će, u skladu sa propisanim nadležnostima za nadzor poslovanja banaka u FBiH, nastaviti sa poduzimanjem mjera i aktivnosti na očuvanju i jačanju stabilnosti bankarskog sektora i zaštite deponenata, te unapređenja sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja banaka u FBiH. Navedene mjere i aktivnosti će naročito biti usmjerene na nastavak kontinuiranog nadzora banaka, sa težištem na:

- praćenju posljedica pandemije i poduzetih mjera kriznih stožera na poslovanje privrednih subjekata i finansijsku sposobnost stanovništva i blagovremeno intervenisanje u regulatornom okviru s ciljem omogućavanja podrške bankarskom sektoru, privrednim subjektima i stanovništvu (klijentima), uz očuvanje stabilnosti bankarskog sektora;
- praćenju efekata posebnih mjera FBA na oporavku od negativnih posljedica uzrokovanih pandemijom i postupanju banaka po istima;
- provođenju SREP-a za sve banke u skladu sa usvojenom Metodologijom;
- kontrolama dominantnih rizičnih segmenata poslovanja, kontrolama banaka od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti i banaka kod kojih su koncentrisani veliki iznosi štednje i drugih depozita, te kontrolama primijenjenih praksi u bankama u segmentu zaštite korisnika finansijskih usluga i žiranata i dr.;
- realizaciji planova kapitala banaka, a posebno onih sa značajnim učešćem NPL-a;
- praćenju primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanje očekivanih kreditnih gubitaka;
- nastavku kontinuirane saradnje sa nadležnim supervizorskim tijelima za nadzor bankarskih grupa iz EU i trećih zemalja čije članice imaju sjedište u FBiH, u cilju efikasnije supervizije i unapređenja supervizorskih praksi, te saradnje i razmjene informacija sa ECB-om i EBA-om po pitanjima supervizije i bankarske regulative, kao i sa međunarodnim finansijskim institucijama;
- unapređenju saradnje kroz potpisivanje novih sporazuma o saradnji sa relevantnim institucijama u BiH, koje su uključene u institucionalni okvir za obavljanje supervizije, upravljanje kriznim situacijama i sistemskim rizikom, zaštite korisnika finansijskih usluga i
- nastavku saradnje sa UBBiH sa ciljem unapređenja poslovanja banaka, usklađenosti njihovog poslovanja sa propisima, međunarodnim standardima i pravilima struke, zahtjevima tržišta i dr.

Polazeći od propisanih nadležnosti, FBA će nastaviti poduzimati mjere i aktivnosti sa ciljem realizacije preporuka posljednje FSAP misije, projekte jačanja bankarske supervizije u okviru

²³ Izvor: Izvještaj o deviznoj poziciji banke: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Stavke bilansne aktive i vanbilansa se iskazuje po neto principu, odnosno umanjuju se za iznos očekivanih kreditnih gubitaka

tehničke pomoći koju pružaju međunarodne finansijske institucije SB i MMF, te u okviru USAID FINRA Projekta i dr.

Zbog posebne uloge i odgovornosti banaka u finansijskom sistemu i ukupnom privrednom sistemu, dostignutog nivoa razvijenosti bankarskog sektora u FBiH, te činjenice da depoziti građana predstavljaju dominantan izvor finansiranja banaka, a imajući u vidu negativne posljedice izazvane pandemijom, od banaka se očekuje da u narednom periodu svoje aktivnosti usmjere na:

- dosljednu primjenu posebnih mjera koje je FBA usvojila u cilju oporavka od negativnih posljedica pandemije virusnog oboljenja COVID-19;
- kreditnu podršku privredi i stanovništvu, uz primjenu propisanih zahtjeva u pogledu upravljanja kreditnim rizicima i održavanja adekvatne kapitaliziranosti u odnosu na profil rizičnosti banke;
- efikasnost integralnog sistema upravljanja rizicima i unapređenje sistema ranog prepoznavanja povećanih kreditnih rizika, odnosno pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija, kao i efikasnijim mjerama upravljanja NPL-ovima;
- usklađivanje poslovanja sa novim regulatornim zahtjevima za poslovanje i nadzor banaka, što uključuje i zahtjeve koji se odnose na planiranje oporavka i restrukturiranja banaka;
- konzistentnu i potpunu primjenu MRS/MSFI;
- ažuriranje planova kontinuiteta poslovanja u cilju adekvatne pripreme za poslovanje u vanrednim situacijama;
- ažuriranje planova oporavka sa posebnom pažnjom u ključnim segmentima: proces eskalacije, pokazatelji i opcije oporavka;
- unapređenje ICAAP-a i ILAAP-a u skladu sa novim regulatornim zahtjevima;
- dosljednu primjenu propisa u segmentu platnog prometa, SPNiFTA, zaštite korisnika finansijskih usluga i žiranata, sigurnosti i zaštiti novca u banci i u transportu;
- dodatno praćenje pojačanih rizika koji su vezani za sigurnost informacionih sistema i primjene novih tehnologija, a naročito sa stanovišta poslovanja klijenata i dr.

2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA

U ovom dijelu Informacije daje se pregled strukture i finansijskih pokazatelja poslovanja nedepozitnih finansijskih institucija u FBiH (MKO, lizing društva i faktoring poslovanje) za treći kvartal 2020. godine čije je osnivanje, poslovanje, upravljanje, nadzor i prestanak rada uređeno posebnim zakonskim i podzakonskim propisima. Podaci MKO za 2019. godinu usklađeni su sa novom metodologijom izrade izvještaja²⁴ po obrascima propisanim Odlukom o izvještajima koje mikrokreditna organizacija dostavlja Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i rokovima izvještavanja²⁵.

2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR

2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH

2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

U FBiH sa 30.09.2020. godine, dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije). U odnosu na 31.12.2019. godine, nije bilo promjena u broju MKO.

Mikrokreditni sektor u FBiH sa 30.09.2020. godine posluje putem 392 organizaciona dijela MKO sa sjedištem u FBiH, što u odnosu na podatke sa 31.12.2019. godine predstavlja povećanje za 18 organizacionih dijelova ili 4,8%. MKO sa izvještajnim datumom imaju i 40 terenskih ureda, odnosno najnižih organizacionih dijelova. Sa 30.09.2020. godine četiri MKD koja imaju sjedište u RS-u posluju u FBiH putem 50 organizacionih dijelova, što predstavlja povećanje za dva organizaciona dijela ili 4,1% u odnosu na 31.12.2019. godine.

U Prilogu 7. dati su osnovni podaci o MKF i MKD, koji sa 30.09.2020. godine imaju dozvolu FBA za obavljanje djelatnosti mikrokreditiranja.

2.1.1.2. Struktura vlasništva

MKO je pravno lice koje se, u skladu sa propisima, može osnovati i poslovati kao MKF ili MKD. MKF u FBiH su osnovane od strane nevladinih, većinom humanitarnih organizacija, udruženja građana i fizičkih lica koji su registrovani osnivači MKF, ali bez prava vlasništva nad kapitalom. Od tri MKD, jedno MKD je u 100%-tnom vlasništvu jedne MKF, jedno MKD je u 100%-tnom vlasništvu nerezidentnog pravnog lica, dok je jedno MKD u 100%-tnom vlasništvu rezidentnog pravnog lica.

2.1.1.3. Kadrovska struktura

U mikrokreditnom sektoru u FBiH sa 30.09.2020. godine zaposleno je ukupno 1.376 lica, što je za 33 zaposlena lica ili 2,4% više u odnosu na stanje sa 31.12.2019. godine. Analitički posmatrano, povećanje broja zaposlenih prisutno je kod pet MKF i dva MKD, dok je kod četiri MKF i jednog MKD došlo do smanjenja broja zaposlenih, te je kod dvije MKF broj zaposlenih ostao nepromijenjen. Od ukupnog broja zaposlenih u mikrokreditnom sektoru u FBiH, u MKF je zaposleno 1.111 lica ili 80,7%, a u MKD ukupno 265 lica ili 19,3%.

²⁴ Način i metodologija izrade izvještaja MKO propisani su Uputstvom za izradu izvještaja mikrokreditnih organizacija broj: 01-56/20 od 15.01.2020. godine

²⁵ "Službene novine Federacije BiH", broj 87/19

Pregled kvalifikacione strukture zaposlenih na nivou mikro kreditnog sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tabeli:

R. br.	Stepen stručne sprema	31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Broj zaposlenih	Učešće %	Broj zaposlenih	Učešće %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Visoka stručna sprema – VSS	702	52,3	727	52,8	104
2.	Viša stručna sprema – VŠS	102	7,6	102	7,4	100
3.	Srednja stručna sprema - SSS	529	39,4	536	39,0	101
4.	Ostali	10	0,7	11	0,8	110
Ukupno		1.343²⁶	100	1.376	100	102

Analizom podataka o efikasnosti osoblja na nivou mikro kreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine, zaključuje se da aktiva po zaposlenom u MKO iznosi 470 hiljada KM, što je za 0,3% više u odnosu na 31.12.2019. godine.

2.1.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.1.2.1. Bilans stanja

Ukupna aktiva mikro kreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 647,3 miliona KM i za 17,7 miliona KM ili 2,8% je veća u odnosu na stanje sa 31.12.2019. godine. Najveće učešće u ukupnom bilansu MKO ima pet MKF i jedno MKD sa aktivom u iznosu od 592,3 miliona KM ili 91,5% ukupne aktive mikro kreditnog sektora.

U prilogima 8. i 9. dat je zbirni prikaz bilansa stanja MKF i MKD, dok je u Prilogu 10. dat pregled osnovnih finansijskih pokazatelja MKO prema izvještajnim podacima na dan 30.09.2020. godine.

Zbirni bilans stanja mikro kreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine i uporednim podacima sa 31.12.2019. godine prikazan je u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

R. br.	Opis	31.12.2019.				30.09.2020.				Indeks (9/5)
		Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
AKTIVA										
1.	Novčana sredstva	35.594	13.281	48.875	7,8	36.649	9.512	46.161	7,1	94
2.	Plasmani bankama	2.150	0	2.150	0,3	1.640	0	1.640	0,2	76
3.	Mikrokrediti	370.298	140.707	511.005	81,2	386.420	149.937	536.357	82,9	105
4.	RKG	2.759	1.411	4.170	0,7	4.038	3.105	7.143	1,1	171
5.	Neto mikrokrediti	367.539	139.296	506.835	80,5	382.382	146.832	529.214	81,8	104
6.	Materijalna i nematerijalna imovina	28.231	5.747	33.978	5,4	27.602	4.749	32.351	5,0	95
7.	Dugoročne investicije	33.061	0	33.061	5,3	33.061	0	33.061	5,1	100
8.	Ostala aktiva	3.415	1.304	4.719	0,7	3.497	1.406	4.903	0,8	104
9.	Rezerve na ostale stavke aktive, osim kredita	3	0	3	0,0	3	0	3	0,0	100
Ukupno aktiva		469.987	159.628	629.615	100	484.828	162.499	647.327	100	103
PASIVA										
10.	Obav. po uzetim kred.	196.769	106.797	303.566	48,2	203.456	106.196	309.652	47,8	102
11.	Ostale obaveze	24.218	7.517	31.735	5,0	22.555	7.397	29.952	4,6	94
12.	Kapital	249.000	45.314	294.314	46,8	258.817	48.906	307.723	47,6	105
Ukupno pasiva		469.987	159.628	629.615	100	484.828	162.499	647.327	100	103
13.	Vanbilansna evidencija	357.812	62.655	420.467		196.546	35.864	232.410		55

²⁶ Broj zaposlenih je sa 31.12.2019. godine korigovan kod jedne MKF i jednog MKD

U strukturi aktive mikrokreditnog sektora FBiH sa 30.09.2020. godine, smanjen je nivo novčanih sredstava, plasmani bankama, te neto materijalna i nematerijalna imovina. Neto krediti i ostala aktiva su zabilježili rast u odnosu na kraj prethodne godine, dok su dugoročne investicije i rezerve za ostale stavke aktive, osim kredita na istom nivou.

Stopa fiksne aktive u odnosu na ukupnu aktivu umanjenu za donirani kapital na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 5,4%, što je u okviru propisanog standarda poslovanja (do 10%).

Neto mikrokreditni portfolio, kao dominantna stavka aktive mikrokreditnog sektora iznosi 529,2 miliona KM sa učešćem od 81,8% u ukupnoj aktivu, te je zabilježio porast u apsolutnom iznosu od 22,4 miliona KM ili 4,4%, od čega su neto mikrokrediti u MKF porasli za iznos od 14,8 miliona KM sa stopom rasta od 4%, dok su neto krediti u MKD porasli za iznos od 7,5 miliona KM, odnosno 5,4% u odnosu na 31.12.2019. godine. Nivo RKG na ukupan mikrokreditni portfolio je u posmatranom periodu veći za 2,9 miliona KM ili 71,3%, što je najvećim dijelom posljedica uticaja negativnih efekata pandemije. RKG kod MKF povećane su za 1,3 miliona KM, sa stopom rasta od 46,3%, a kod MKD za iznos od 1,7 miliona KM, sa stopom rasta od 120%. Jedna MKD ima učešće od 61,8% u ukupnim RKG MKD, odnosno 26,8% ukupnih RKG mikrokreditnog sektora.

Od ukupnog iznosa vanbilansne evidencije koja sa 30.09.2020. godine iznosi 232,4 miliona KM, na otpisane kredite odnosi se 149,7 miliona KM ili 64,4% (otpisi po glavnici i redovnoj kamati - 100,3 miliona KM ili 67%, otpisi po zateznoj kamati - 42,9 miliona KM ili 28,7% i otpisi po sudskim troškovima - 6,5 miliona KM ili 4,3%), a isti su manji za 2,8 miliona KM ili 1,8% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupan broj otpisanih mikrokreditnih partija sa 30.09.2020. godine je 36.942, što u odnosu na 31.12.2019. godine predstavlja smanjenje za ukupno 330 mikrokreditnih partija (1%), kao neto efekat novih otpisa, izvršenih trajnih otpisa i u potpunosti naplaćenih mikrokreditnih partija.

2.1.2.2. Kapital i obaveze

Najveće stavke pasive mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine odnose se na: obaveze po uzetim kreditima koje iznose 309,6 miliona KM ili 47,8% ukupne pasive i kapital koji iznosi 307,7 miliona KM i čini 47,6% ukupne pasive. Preostali iznos od 30 miliona KM ili 4,6% odnosi se na ostale obaveze. U odnosu na 31.12.2019. godine, obaveze po uzetim kreditima su povećane za iznos od 6,1 milion KM ili 2%.

Ročna struktura obaveza po uzetim kreditima prikazana je u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 36: Ročna struktura uzetih kredita

R. br.	Opis	31.12.2019.				30.09.2020.				Indeks (9/5)
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
1.	Obav. po uzetim kratk. kred.	45.676	56.995	102.671	33,8	21.652	450	22.102	7,1	22
2.	Obav. po uzetim dug. kred.	150.186	48.888	199.074	65,6	180.514	104.827	285.341	92,2	143
3.	Obaveze po dosp. kamata	907	914	1.821	0,6	1.290	919	2.209	0,7	121
Ukupno		196.769	106.797	303.566	100	203.456	106.196	309.652	100	102

U strukturi ukupnih obaveza po uzetim kreditima sa 30.09.2020. godine, kreditne obaveze MKF čine 65,7%, a MKD 34,3%. U pogledu ročne strukture obaveza po uzetim kreditima, u odnosu na 31.12.2019. godine, kratkoročne obaveze su sa 30.09.2020. godine značajno smanjene za 78,5%, dok su dugoročne obaveze povećane za 43,3%, obzirom da jedna MKD koja ima učešće od 96% u ukupnim obavezama po uzetim kreditima MKD, na izvještajni datum ne iskazuje vrijednosti na

poziciji obaveza po uzetim kratkoročnim kreditima. Obaveze po dospjelim kamatama povećane su za 21,3%. Najveći kreditori mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine, prema njihovom učešću u ukupnom kreditnom zaduženju MKO su EFSE - Luksemburg sa 10,7%, Hansainvest Finance - Njemačka sa 5% i Evropska banka za obnovu i razvoj - Ujedinjeno Kraljevstvo sa 4,5%.

U posmatranom periodu ukupno povećanje kapitala na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH je iznosilo 13,4 miliona KM ili 4,5%, od čega je kapital MKF povećan za 9,8 miliona KM ili 3,9%, dok je kapital MKD u posmatranom periodu povećan za iznos od 3,6 miliona KM ili 7,9%.

Struktura kapitala mikrokreditnog sektora u FBiH prikazana je u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 37: Struktura kapitala mikrokreditnog sektora

R. br.	Opis	31.12.2019.				30.09.2020.				Indeks (9/5)
		Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8	9=7+8	10	11
1.	Donirani kapital	48.076	0	48.076	16,3	48.076	0	48.076	15,6	100
2.	Osnovni kapital	3.868	31.600	35.468	12,1	3.868	33.100	36.968	12,0	104
3.	Višak/manjak prih. nad rash.	196.938	0	196.938	66,9	206.766	0	206.766	67,2	105
4.	Emisiona ažia	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0	0
5.	Neraspor. dobit	0	9.191	9.191	3,1	0	8.896	8.896	2,9	97
6.	Zakonske rezerve	0	2.528	2.528	0,9	0	3.568	3.568	1,2	141
7.	Ostale rezerve	118	2.000	2.118	0,7	107	3.342	3.449	1,1	163
Ukupno kapital		249.000	45.319	294.319	100	258.817	48.906	307.723	100	105

Od ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora FBiH koji sa 30.09.2020. godine iznosi 307,7 miliona KM, ukupan kapital MKF iznosi 258,8 miliona KM ili 84,1%, a najveće stavke su višak prihoda nad rashodima, koji iznosi 206,8 miliona KM i čini 79,9% ukupnog kapitala MKF i donirani kapital koji iznosi 48,1 milion KM ili 18,6%. Od ukupnog iznosa doniranog kapitala, donacije za kreditni fond iskazuje devet MKF, pri čemu se na tri MKF odnosi 64,5%, od čega na jednu MKF 39,1% ukupnog iznosa donacija za kreditni fond. Pet najvećih pojedinačnih donatora u MKF u FBiH učestvuju sa 69,1% (33,2 miliona KM), pri čemu najveći donator samo jedne MKF učestvuje sa 10,1 milion KM ili 21% u ukupnom doniranom kapitalu.

Ukupan kapital MKD iznosi 48,9 miliona KM, što čini 15,9% ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora, a u strukturi istog najveće stavke su osnovni kapital, u iznosu od 33,1 milion KM ili 67,7% i neraspoređena dobit u iznosu od 8,9 miliona KM ili 18,2%, a preostalih 6,9 miliona KM ili 14,1% kapitala MKD odnosi se na zakonske i ostale rezerve. Posmatrajući pokazatelj stope kapitala umanjenog za donirani kapital u odnosu na aktivu, koji sa 30.09.2020. godine na nivou mikrokreditnog sektora iznosi 40,1%, može se konstatovati da je isti u skladu sa propisanim ograničenjem (više od 10%).

Ostale obaveze na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznose 30 miliona KM ili 4,6% ukupne pasive i u poređenju sa 31.12.2019. godine smanjene su za iznos od 1,8 miliona KM ili 5,6%.

2.1.2.3. Aktiva i kvalitet aktive

Mikrokreditni portfolio iskazan u bruto iznosu u ukupnoj bilansnoj sumi mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 536,3 miliona KM ili 82,9% ukupne aktive mikrokreditnog sektora. Ukoliko se isti umanjuje za pripadajuće RKG u ukupnom iznosu od 7,1 milion KM, neto mikrokreditni portfolio iznosi 529,2 miliona KM što čini 81,8% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH. U poređenju sa 31.12.2019. godine bruto mikrokreditni portfolio je povećan za

iznos od 25,4 miliona KM ili 5%, dok je neto mikrokreditni portfolio povećan za iznos od 22,4 miliona KM ili 4,4%.

U istom periodu nivo RKG je povećan za 2,9 miliona KM ili 71,3% zbog pogoršanja kvalitete portfolija usljed otežanih uslova poslovanja u periodu pandemije. Omjer RKG u odnosu na ukupan bruto mikrokreditni portfolio sa 30.09.2020. godine iznosi 1,3%, što u poređenju sa istim omjerom 31.12.2019. godine, kada je iznosio 0,8%, predstavlja povećanje za 0,5 procentnih poena. U strukturi ukupnog neto mikrokreditnog portfolija sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine, neto mikrokrediti MKF iznose 382,4 miliona KM i čine 72,3% ukupnih neto mikrokredita na nivou sektora, dok se na MKD odnosi iznos od 146,8 miliona KM ili 27,7% ukupnih neto mikrokredita na nivou sektora. U poređenju sa 31.12.2019. godine neto mikrokrediti MKF su povećani za iznos od 14,8 miliona KM ili 4%, dok su neto mikrokrediti MKD povećani za iznos od 7,5 miliona KM ili 5,4%.

Neto mikrokrediti sa 30.09.2020. godine su prikazani u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 38: Neto mikrokrediti

R. br.	Opis	31.12.2019.			30.09.2020.			Indeks (8/5)
		MKF	MKD	Ukupno	MKF	MKD	Ukupno	
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8=6+7	9
1.	Mikrokrediti (bruto)	370.298	140.707	511.005	386.420	149.937	536.357	105
2.	RKG	2.759	1.411	4.170	4.038	3.105	7.143	171
3.	Neto mikrokrediti (1.-2.)	367.539	139.296	506.835	382.382	146.832	529.214	104

Detaljni podaci o sektorskoj i ročnoj strukturi mikrokreditnog portfolija (umanjenog za odgođeni prihod po osnovu naknada) na dan 30.09.2020. godine prikazani su u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 39: Sektorska i ročna struktura mikrokredita

R. br.	Mikrokrediti	Kratkoročni mikrokrediti	Dugoročni Mikrokrediti	Dospjela potraživanja	Ukupno	%
1	2	3	4	5	6=3+4+5	7
1.	Pravnim licima					
a)	Uslužne djelatnosti	277	8.009	24	8.310	57,2
b)	Trgovina	118	2.645	12	2.775	19,1
c)	Poljoprivreda	30	1.008	0	1.038	7,2
d)	Proizvodnja	119	2.132	4	2.255	15,5
e)	Ostalo	27	116	0	143	1,0
	Ukupno 1	571	13.910	40	14.521	100
2.	Fizičkim licima					
a)	Uslužne djelatnosti	3.283	93.775	236	97.294	18,9
b)	Trgovina	792	12.952	43	13.787	2,7
c)	Poljoprivreda	5.254	163.177	278	168.709	32,7
d)	Proizvodnja	379	12.175	27	12.581	2,4
e)	Stambene potrebe	2.536	113.857	272	116.665	22,6
f)	Ostalo	19.282	86.672	1.134	107.088	20,7
	Ukupno 2	31.526	482.608	1.990	516.124	100
	Ukupno (1+2)	32.097	496.518	2.030	530.645	

U ročnoj strukturi mikrokreditnog portfolija sa 30.09.2020. godine, iskazanog u prethodnoj tabeli, najveće učešće imaju dugoročni mikrokrediti sa 93,6%, kratkoročni mikrokrediti učestvuju sa 6% i dospjela potraživanja po mikrokreditima sa 0,4%.

Posmatrajući sektorsku strukturu, dominantno je učešće mikrokredita odobrenih fizičkim licima od 97,3%, a preostalih 2,7% se odnosi na mikrokredite odobrene pravnim licima. U okviru

mikrokreditnog portfolija fizičkih lica, najveće je učešće mikrokredita odobrenih za poljoprivredu koje je iznosilo 32,7% i za stambene potrebe 22,6%. Prema visini učešća slijede ostali sektori sa 20,7% i uslužne djelatnosti sa 18,9%. Učešće mikrokredita za trgovinu je 2,7%, a za proizvodnju 2,4%. U strukturi mikrokredita pravnim licima, dominantno je učešće mikrokredita za uslužne djelatnosti sa 57,2%.

U sljedećoj tabeli daje se pregled potraživanja sa pripadajućim rezervisanjima po grupama prema broju dana kašnjenja, kao i podatak o nenaplaćenim dospjelim potraživanjima preko 180 dana, koja su isknižena iz bilansa stanja, na dan 30.09.2020. godine:

- 000 KM -

Tabela 40: RKG

R. br.	Dani kašnjenja	Stope rezerv.	Iznos kredita	Učešće (%)	Dospjela kamata		Iznos ost. stavki aktive	Rezervisanja				Ukupna rezervisanja
					Stopa rezer.	Iznos kamate		Po mikrokr.	Po dosp. kam.	Po ost. stavkama aktive	Više izdv. rezerve	
1	2	3	4	5	6	7	8	9=4x3	10=7x6	11=8x3	12	13=9+10+11+12
1.	0	0%	512.904	96,7	0%	219	379	0	0	0	212	212
2.	1-15	2%	5.379	1,0	2%	72	0	108	2	0	2	112
3.	16-30	15%	5.014	1,0	100%	61	0	752	61	0	36	849
4.	31-60	50%	2.763	0,5	100%	73	0	1.382	73	0	23	1.478
5.	61-90	80%	1.750	0,3	100%	70	0	1.400	70	0	0	1.470
6.	91-180	100%	2.835	0,5	100%	171	0	2.835	171	0	16	3.022
Ukupno			530.645	100		666	379	6.477	377	0	289	7.143
7.	preko 180	Otpis	1.939	-	100%	370	0	0	0	0	0	0

U mikrokreditnom portfoliju na nivou sektora, 96,7% se odnosi na mikrokredite u čijoj otplati nema kašnjenja, dok kod preostalih 3,3% mikrokredita ima kašnjenja, od čega se na kašnjenja do 30 dana odnosi 2% mikrokredita, a na kašnjenja u otplati od 31 do 180 dana 1,3% mikrokredita. Od ukupnog iznosa dospjele kamate (0,6 miliona KM), kašnjenja u otplati do 30 dana čine 20%, a kašnjenja od 31 do 180 dana čine 47,1%. Za dospjele kamate koje nisu naplaćene u roku do 15 dana MKO je dužna u 100%-tnom iznosu potraživanja formirati RKG. U trećem kvartalu 2020. godine, MKO su otpisale 2,3 miliona KM glavnice i kamate.

Ukupan iznos rezervisanja po osnovu mikrokredita, kamata i ostalih stavki aktive sa 30.09.2020. godine je 7,1 milion KM, a najveću stavku čine rezervisanja izvršena po mikrokreditima u kašnjenju od 91 do 180 dana, koja iznose tri miliona KM i čine 42,3% ukupnog iznosa rezervisanja.

Sa ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom i očuvanja stabilnosti finansijskog sektora FBiH, u martu 2020. godine, FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje lizing društva i mikrokreditne organizacije primjenjuju za ublažavanje nepovoljnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“²⁷. FBA je u nastaloj situaciji produženja krize kontinuirano djelovala u cilju izbjegavanja dodatnih negativnih posljedica i omogućavanja oporavka privrede. S tim u vezi, prepoznata je potreba za produženjem mjera koje se, između ostalog, odnose na odobravanje olakšica fizičkim i pravnim licima čiji su prihodi, odnosno izvori za otplatu i dalje smanjeni kao posljedica uticaja pandemije, čime je otežano, onemogućeno ili će biti onemogućeno izmirivanje obaveza prema MKO. U augustu 2020. godine FBA je donijela Odluku o privremenim mjerama koje lizing društva i mikrokreditne organizacije primjenjuju za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“²⁸. Navedenom Odlukom utvrđene su privremene mjere, koje se odnose na odobravanje olakšica klijentima MKO s ciljem prevazilaženja poteškoća sa kojima se suočavaju i olakšavanja klijentima MKO da u narednom periodu uredno izmiruju svoje obaveze prema ovoj nedepozitnoj finansijskoj instituciji. Takođe, predmetnom Odlukom definisana su posebna pravila

²⁷ „Službene novine Federacije BiH“, br. 22/20 i 37/20

²⁸ „Službene novine Federacije BiH“, broj 60/20

za upravljanje kreditnim rizikom koja MKO primjenjuju u slučaju odobravanja posebnih mjera klijentu.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 47 miliona KM ili 8,8% od iznosa ukupnih kredita je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos kreditnog portfolija fizičkih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 42,2 miliona KM ili 8,2% kreditnog portfolija fizičkih lica, dok su kod pravnih lica aktivne posebne mjere na portfoliju u iznosu od 4,8 miliona KM ili 33% kreditnog portfolija pravnih lica.

Ključni pokazatelji kvalitete mikrokreditnog portfolija

Pokazatelj portfolija u riziku preko 30 dana kašnjenja (PAR>30 dana) sa 30.09.2020. godine na nivou mikrokreditnog sektora iznosi 1,38% i povećan je za 0,52 procentna poena u odnosu na 31.12.2019. godine, a najvećim dijelom uzrok je kriza izazvana pandemijom. Ovaj pokazatelj rizičnosti mikrokreditnog portfolija na nivou sektora je u okviru propisanog standarda (ispod 5%).

Na nivou mikrokreditnog sektora stopa otpisa mikrokredita sa 30.09.2020. godine iznosi 1,25%, što je u okviru propisanog standarda (ispod 3%), a u odnosu na 31.12.2019. godine stopa otpisa je povećana za 0,38 procentnih poena.

Ponderisane NKS i EKS na mikrokredite

U periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine, MKO sa sjedištem u FBiH ukupno su isplatile 337 miliona KM mikrokredita, što je za 20,2 miliona KM ili 5,6% manje u odnosu na isti period prethodne godine. Kod MKO sa sjedištem u FBiH, u posmatranom periodu, prosječne ponderisane NKS na ukupne mikrokredite su iznosile 19,30%, a EKS 24,15%, pri čemu su NKS na kratkoročne mikrokredite iznosile 20,41%, a na dugoročne 19,13%, te EKS na kratkoročne mikrokredite 30,61%, odnosno 23,15% na dugoročne mikrokredite. Prosječne ponderisane EKS na ukupne mikrokredite koje su isplatile MKO sa sjedištem u FBiH u periodu 01.01.-30.09.2020. godine, bilježe blago smanjenje za 0,12 procentnih poena u odnosu na isti period 2019. godine, pri čemu su prosječne ponderisane EKS na kratkoročne mikrokredite zabilježile pad za 0,61 procentni poen, dok su na dugoročne mikrokredite zabilježile neznatno povećanje za 0,09 procentnih poena.

U Prilogu 11. daje se pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS, prema ročnosti i namjeni, za mikrokredite koje su u periodu 01.01.-30.09.2020. godine isplatile MKO sa sjedištem u FBiH. Na poziciji kratkoročni nenamjenski krediti - osnovne potrebe za MKO u FBiH značajna je razlika između NKS (20,83%) i EKS (36,47%), koja proizilazi iz mikrokreditnog proizvoda jednog MKD kod kojeg se ne ugovara NKS, već se značajna jednokratna naknada reflektuje na izračun EKS.

U Prilogu 11a. daje se upoređan pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS na isplaćene mikrokredite (kratkoročne, dugoročne i ukupne) u periodu 2016.-2020. godine.

2.1.2.4. Finansijski rezultat mikrokreditnog sektora FBiH

Prema izvještajnim podacima MKO, na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine iskazan je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 9,6 miliona KM (prije oporezivanja), što je za 6,9 miliona KM ili 42,1% manje u odnosu na isti period 2019. godine, usljed značajnog povećanja troškova rezervisanja za kreditne i ostale gubitke i ostalih poslovnih rashoda.

Struktura zbirnog bilansa uspjeha na nivou mikrokreditnog sektora FBiH je prikazana u sljedećoj tabeli:

Tabela 41: Zbirni bilans uspjeha mikrokreditnog sektora										
R. br.	Opis	Za period 01.01. - 30.09.2019.				Za period 01.01. - 30.09.2020.				Indeks (9/5)
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8	9=(7+8)	10	11
1. PRIHODI										
1.1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	54.627	19.476	74.103	90,3	56.570	19.364	75.934	92,6	102
1.2.	Operativni prihodi	7.702	214	7.916	9,7	5.188	214	5.402	6,6	68
1.3.	Ostali poslovni prihodi	0	0	0	0,0	581	57	638	0,8	-
2.	Ukupni prihodi (1.1.+1.2.+1.3.)	62.329	19.690	82.019	100	62.339	19.635	81.974	100	100
3. RASHODI										
3.1.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	6.104	3.091	9.195	14,0	5.865	4.289	10.154	14,0	110
3.2.	Operativni rashodi	40.900	11.038	51.938	79,3	41.139	11.823	52.962	73,2	102
3.3.	Ostali poslovni rashodi	307	45	352	0,6	504	311	815	1,1	232
3.4.	Trošk. rez. za kred. i dr. gubitke	2.836	1.151	3.987	6,1	4.213	4.245	8.458	11,7	212
4.	Ukupni rashodi (3.1.+3.2.+3.3.+3.4.)	50.147	15.325	65.472	100	51.721	20.668	72.389	100	111
5.	Dobit/gubitak i Višak/manjak prihoda nad rashodima prije oporezivanja (2.-4.)	12.182	4.365	16.547	-	10.618	-1.033	9.585	-	58
6.	Porez na dobit i višak prihoda nad rashodima	0	533	533	-	1.069	201	1.270	-	238
7.	Neto dobit/gub. i Neto višak/manjak prihoda nad rashodima (5.-6.)	12.182	3.832	16.014	-	9.549	-1.234	8.315	-	52

U periodu od 01.01.-30.09.2020. godine, MKF su iskazale višak prihoda nad rashodima (prije oporezivanja), koji je za 1,5 miliona KM ili 12,8% manji u odnosu na isti period prethodne godine. Analitički posmatrano, četiri MKF su sa 30.09.2020. godine iskazale manjak prihoda nad rashodima, dok su ostale MKF iskazale višak prihoda nad rashodima. U posmatranom periodu ukupni prihodi MKF iznose 62,3 miliona KM i na istom su nivou u odnosu na isti period prethodne godine pri čemu su kamatni i slični prihodi, kao dominantna stavka ukupnih prihoda MKF, veći za 1,9 miliona KM ili 3,5%. U periodu 01.01.-30.09.2020. godine, ukupni rashodi MKF iznose 51,7 miliona KM i veći su za 1,6 miliona ili 3,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Operativni rashodi MKF, kao dominantna stavka ukupnih rashoda, neznatno su povećani za 0,6%, dok su troškovi rezervisanja za kreditne i druge gubitke u MKF povećani za 1,4 miliona KM ili 48,5% usljed otežanih uslova poslovanja u periodu pandemije.

MKD su u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iskazale gubitak. U posmatranom periodu, dva MKD su iskazala dobit, dok je jedno MKD iskazalo gubitak. U periodu 01.01.-30.09.2020. godine, MKD su ostvarila 19,6 miliona KM ukupnih prihoda koji su ostvarili neznatan pad od 0,3% u odnosu na isti period prethodne godine. U posmatranom periodu, prihodi od kamata i slični prihodi MKD, kao dominantna stavka ukupnih prihoda MKD neznatno su smanjeni za 0,6% u odnosu na isti period 2019. godine. Ukupni rashodi MKD u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iznose 20,6 miliona KM i veći su za 5,3 miliona KM ili 34,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Operativni rashodi MKD, kao dominantna stavka ukupnih rashoda MKD zabilježili su rast za 0,8 miliona KM ili 7,1%, dok su troškovi rezervisanja za kreditne i druge gubitke u MKD povećani za 3,1 milion KM ili 268,8%, na šta je uticalo značajno povećanje troškova rezervisanja, kao posljedica nastale situacije uzrokovane pandemijom, kod dva MKD koja imaju 98,4% učešća u ukupnoj aktivni MKD.

U prilogima 12. i 13. dati su zbirni bilansi uspjeha za MKF i MKD.

Pokazatelji efikasnosti i održivosti mikrokreditnog sektora FBiH

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30.09.2020. godine iznosi 18,39%, što je u okviru propisanog pokazatelja do 45%.

Prema izvještajnim podacima na nivou mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30.09.2020. godine prilagođeni povrat na aktivu za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije (AROA), je pozitivan i

iznosi 2,09%. Pokazatelj operativne održivosti mikrokreditnog sektora FBiH, koji se koristi kao uobičajeni standard i iskazuje odnosom ukupnih prihoda (umanjenih za naplatu otpisanih potraživanja i ostalih poslovnih prihoda) i ukupnih rashoda, iznosi 113,24%.

2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor mikrokreditnog sektora u FBiH nastaviti sa planiranim supervizorskim aktivnostima, koje će biti usmjerene na nadzor:

- usklađenosti poslovanja MKO sa zakonskim propisima, sa ciljem pune primjene odredaba ZoMKO i podzakonskih propisa u pogledu ostvarenja propisanih ciljeva mikrokreditiranja, u smislu poboljšanja materijalnog položaja korisnika mikrokredita, doprinosa povećanju zaposlenosti i podrške razvoju poduzetništva, povećanju transparentnosti poslovanja, zaštite prava korisnika finansijskih usluga, a naročito u kontekstu odobravanja privremenih mjera korisnicima mikrokredita čija je kreditna sposobnost pogoršana usljed pandemije;
- pravovremenog i adekvatnog poduzimanja aktivnosti u MKO prema izrečenim korektivnim mjerama na otklanjanju nepravilnosti i slabosti u poslovanju.

Mikrokreditni sektor u FBiH ima obavezu da u svom poslovanju, a polazeći od propisanih regulatornih zahtjeva i ciljeva mikrokreditiranja, primjenjuje propisane standarde i ograničenja u obavljanju poslova mikrokreditiranja, izvještavanja i revizije. U vezi sa navedenim, potrebno je da nadležna upravljačka tijela MKO osiguraju usklađenost poslovanja sa propisanim standardima, a posebno u pogledu:

- obavljanja djelatnosti mikrokreditiranja radi poboljšanja materijalnog položaja korisnika, povećanja zaposlenosti i pružanja podrške razvoju poduzetništva, polazeći od zakonom propisanih ciljeva mikrokreditiranja uz dosljednu primjenu zakonskih odredaba o zaštiti korisnika finansijskih usluga, uključujući i usklađivanje politika kamatnih stopa na mikrokredite sa propisanim ciljevima mikrokreditiranja, dajući na taj način doprinos stabilnosti i održivosti mikrokreditnog sektora u FBiH;
- omogućavanja odgode plaćanja obaveza, restrukturiranje obaveza ili drugih olakšica kljentima pogođenim pandemijom s ciljem oporavka od posljedica pandemije, uz poduzimanje svih ostalih mjera za upravljanje kreditnim rizikom;
- održavanja i unapređenja zdrave prakse upravljanja rizicima kojima su ili kojima bi mogle biti izložene MKO, efikasnosti sistema internih kontrola i neovisne funkcije interne revizije;
- optimiziranja resursa i primjene principa odgovornog mikrokreditiranja, odnosno pozitivnih praksi u poslovanju sa sredstvima MKF-a;
- usklađivanja, odnosno unapređenja pokazatelja operativne efikasnosti i operativne održivosti;
- redovnog, ažurnog i tačnog dostavljanja podataka CBBiH za potrebe vođenja CRK-a;
- poboljšanja transparentnosti poslovanja i dr.

MKO koje su manje kapitalizirane i/ili imaju materijalno značajan iznos otpisanih mikrokredita trebaju uspostaviti i realizirati jasna i konzistentna strateška opredjeljenja u pogledu održivosti poslovanja, mogućeg iznalaženja prihvatljivih partnera za konsolidaciju, odnosno pripajanja većim i snažnijim MKF, kako bi se optimizirali resursi, očuvala donirana sredstva, osigurala podrška stranih kreditora, te obezbijedila održivost radnih mjesta u MKO, što će biti predmet supervizorske pažnje sa ciljem očuvanja stabilnosti mikrokreditnog sektora i ostvarenja zakonom propisanih ciljeva i djelatnosti mikrokreditiranja u FBiH.

2.2. LIZING SEKTOR

2.2.1. STRUKTURA LIZING SEKTORA U FBiH

2.2.1.1. Broj lizing društava

Dozvolu FBA za obavljanje poslova lizinga na dan 30.09.2020. godine ima pet lizing društava u FBiH, i nije bilo promjena u odnosu na 31.12.2019. godine. U Prilogu 14. daju se osnovni podaci o lizing društvima koja sa 30.09.2020. godine čine lizing sektor u FBiH.

2.2.1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva lizing društava u FBiH, prema podacima sa 30.09.2020. godine je sljedeća: dva lizing društva su u 100%-tnom vlasništvu nerezidentnih pravnih lica, jedno lizing društvo je u većinskom vlasništvu nerezidentnog pravnog lica, dok su dva lizing društva u 100%-tnom vlasništvu rezidentnih pravnih lica.

2.2.1.3. Kadrovska struktura

Na dan 30.09.2020. godine u lizing sektoru u FBiH je zaposleno 111 lica, što je za 1% manje u odnosu na kraj prethodne godine.

Pregled kvalifikacione strukture zaposlenih na nivou lizing sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tabeli:

R. br.	Stepen stručne sprema	31.12.2019.		30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Broj zaposlenih	Učešće %	Broj zaposlenih	Učešće %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Visoka stručna sprema – VSS	78	69,6	83	74,8	106
2.	Viša stručna sprema – VŠS	5	4,5	4	3,6	80
3.	Srednja stručna sprema – SSS	20	17,9	14	12,6	70
4.	Ostali	9	8,0	10	9,0	111
Ukupno		112	100	111	100	99

Efikasnost zaposlenih prilikom ocjene performansi lizing društva zasniva se na omjeru aktive i broja zaposlenih. Prema pokazateljima na dan 30.09.2020. godine na nivou lizinga sektora u FBiH na svakog zaposlenog odnosilo se 3,1 milion KM aktive, što je za 0,2 miliona KM ili 6,3% više u odnosu na 31.12.2019. godine.

2.2.2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.2.2.1. Bilans stanja

Ukupna aktiva lizing sektora u FBiH na dan 30.09.2020. godine iznosi 340,6 miliona KM i veća je za 17,4 miliona KM ili 5,4% u odnosu na 31.12.2019. godine. Na dva lizing društva, posmatrano po veličini aktive, odnosi se 74% ukupne aktive lizing sektora u FBiH.

U Prilogu 15. dat je Zbirni bilans stanja lizing društava u FBiH, prema izvještajnim podacima sa stanjem na dan 30.09.2020. godine, dok je u Prilogu 16. dat pregled osnovnih pokazatelja lizing društava u FBiH sa 30.09.2020. godine.

U strukturi ukupne aktive lizing sektora u FBiH najznačajnije je učešće neto potraživanja po osnovu finansijskog lizinga, koja iznose 255,7 miliona KM ili 75% ukupne aktive. U poređenju sa 31.12.2019. godine, neto potraživanja po osnovu finansijskog lizinga su veća za 14,6 miliona KM ili 6%, dok su bruto potraživanja po osnovu finansijskog lizinga veća za iznos od 11,4 miliona KM ili 4,2%. Jedna banka koja obavlja poslove finansijskog lizinga, na 30.09.2020. godine iskazuje neto potraživanja po osnovu ugovora finansijskog lizinga u ukupnom iznosu od 54,6 miliona KM, što ukazuje da neto potraživanja na nivou lizing sistema iznose 310,3 miliona KM i ista su za 5,2 miliona KM ili 1,7% veća u odnosu na kraj prethodne godine. U istom periodu rezerve za gubitke za potraživanja po finansijskom lizingu su smanjene za 0,2 miliona KM ili 6,6%.

U strukturi potraživanja po osnovu finansijskog lizinga na nivou lizinga sektora u FBiH, posmatrano prema predmetu lizinga, ugovori koji su odobreni po osnovu finansiranja putničkih vozila i vozila za obavljanje djelatnosti učestvuju sa 84,4%, ugovori po osnovu finansiranja opreme učestvuju sa 14,8%, dok se na ugovore putem kojih su finansirane nekretnine odnosi 0,8%. Prema korisniku lizinga, 88% se odnosi na ugovore odobrene pravnim licima, dok je porast potraživanja po finansijskom lizingu iskazan u segmentu pravnih lica i preduzetnika za 6,8%, odnosno za 22,3%. U sljedećim tabelama iskazana je struktura potraživanja po finansijskom lizingu na nivou lizing sektora u FBiH (potraživanja prije umanjena po osnovu rezervi za gubitke) na dan 30.09.2020. godine i uporedni pregled strukture potraživanja sa 31.12.2019. godine i 30.09.2020. godine:

- 000 KM -

Tabela 43: Struktura potraživanja po finansijskom lizingu

R. br.	Opis	Kratkoročna potraživanja	Dugoročna potraživanja	Dospjela potraživanja	Ukupna potraživanja	Učešće %
1	2	3	4	5	6	7
1.	Prema predmetu lizinga					
1.1.	Putnička vozila	39.474	82.604	2.369	124.447	48,2
1.2.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	34.390	56.640	2.384	93.414	36,2
1.3.	Mašine i oprema	12.547	25.330	424	38.301	14,8
1.4.	Nekretnine	253	1.704	17	1.974	0,8
1.5.	Ostalo	12	16	0	28	0,0
	Ukupno	86.676	166.294	5.194	258.164	100
2.	Prema korisniku lizinga					
2.1.	Pravna lica	77.265	145.942	3.991	227.198	88,0
2.2.	Preduzetnici	2.664	4.769	133	7.566	2,9
2.3.	Fizička lica	4.963	13.644	1.053	19.660	7,6
2.4.	Ostalo	1.784	1.939	17	3.740	1,5
	Ukupno	86.676	166.294	5.194	258.164	100

- 000 KM -

Tabela 44: Struktura potraživanja po finansijskom lizingu - uporedni pregled

R. br.	Opis	31.12.2019.	30.09.2020.	Indeks (4/3)
1	2	3	4	5
1.	Prema predmetu lizinga			
1.1.	Putnička vozila	111.444	124.447	112
1.2.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	93.450	93.414	100
1.3.	Mašine i oprema	36.588	38.301	105
1.4.	Nekretnine	2.240	1.974	88
1.5.	Ostalo	21	28	133
	Ukupno	243.743	258.164	106
2.	Prema korisniku lizinga			
2.1.	Pravna lica	212.667	227.198	107
2.2.	Preduzetnici	6.184	7.566	122
2.3.	Fizička lica	20.057	19.660	98
2.4.	Ostalo	4.835	3.740	77
	Ukupno	243.743	258.164	106

Neto potraživanja po osnovu zajma na dan 30.09.2020. godine iznose 5,3 miliona KM ili 1,6% iznosa ukupne aktive lizing sektora u FBiH. U odnosu na 31.12.2019. godine, neto potraživanja po osnovu zajma su smanjena za iznos od 47 hiljada KM ili 0,9%. Potraživanja po osnovu zajmova u strukturi ukupne aktive lizing društava su smanjena zbog kontinuiranog smanjenja potraživanja po osnovu zajma, jer je odredbama ZoL-a lizing društvima zabranjeno zaključivanje novih ugovora o zajmu, pri čemu će ostati evidentirani u bilansima lizing društava u FBiH dok ne isteknu ugovoreni rokovi na koje su odobreni. Iskazani iznos neto potraživanja po osnovu zajma se odnosi na potraživanja jednog lizing društva, koje u svom portfoliju ima značajne iznose potraživanja po zajmu supsidijarnim licima, putem kojih su prije stupanja na snagu ZoL-a finansirani projekti izgradnje nekretnina.

Bilansna pozicija novac i novčani ekvivalenti na dan 30.09.2020. godine iznose 3,8 miliona KM, što čini 1,1% ukupne aktive, a ista je za 1,7 miliona KM ili 31,7% manja u odnosu na 31.12.2019. godine. Plasmani bankama, koje iskazuju dva lizing društva, na dan 30.09.2020. godine iznose 11,7 miliona KM, što čini 3,5% ukupne aktive lizing sektora u FBiH, a što je za 1,8 miliona KM ili 13,3% manje u odnosu na 31.12.2019. godine. Od ukupnog iznosa ovih plasmana, 83% se odnosi na oročena sredstva jednog lizing društva kod komercijalnih banaka.

Neto vrijednost osnovnih sredstava finansiranih putem operativnog lizinga na dan 30.09.2020. godine iznosi 55,6 miliona KM i za 6,4 miliona KM ili 13% je povećana u odnosu na 31.12.2019. godine. Pojedinačno posmatrano, kod dva lizing društva je iskazan porast neto vrijednosti osnovnih sredstava finansiranih putem operativnog lizinga u iznosu od 7,6 miliona KM, dok je kod jednog lizing društva iskazano smanjenje u iznosu od 1,2 miliona KM. Dva lizing društva ne iskazuju vrijednosti na ovoj bilansnoj poziciji.

Struktura neto bilansnih pozicija aktive sektora lizinga u FBiH iskazana je u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 45: Struktura neto bilansnih pozicija aktive

R. br.	Opis	31.12.2019.	Učešće %	30.09.2020.	Učešće %	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Finansijski lizing	241.078	74,5	255.674	75,0	106
2.	Operativni lizing	49.166	15,2	55.583	16,3	113
3.	Zajam	5.331	1,6	5.284	1,6	99
4.	Ostala imovina	27.712	8,7	24.126	7,1	87
	Ukupno	323.287	100	340.667	100	105

2.2.2.2. Kapital i obaveze

Ukupni kapital lizing društava na 30.09.2020. godine iznosi 29,1 milion KM, što čini 8,6% ukupne pasive lizing sektora u FBiH, a u poređenju sa 31.12.2019. godine, navedena pozicija neznatno je povećana za 0,1 milion KM ili 0,3%. Posmatrano pojedinačno, kod dva lizing društva je došlo do povećanja ukupnog kapitala u odnosu na 31.12.2019. godine u iznosu od 1,4 miliona KM, dok je kod tri lizing društva došlo do smanjenja ukupnog kapitala za 1,3 miliona KM.

Ukupne obaveze lizing sektora na dan 30.09.2020. godine iznose 311,5 miliona KM, što čini 91,4% ukupne pasive lizing društava u FBiH. U poređenju sa stanjem na 31.12.2019. godine ukupne obaveze na nivou sektora su povećane za iznos od 17,3 miliona KM ili 5,8%.

Obaveze lizing društava u FBiH po uzetim kreditima na dan 30.09.2020. godine iznose 302,7 miliona KM, te predstavljaju dominantan izvor u strukturi ukupne pasive lizing sektora u FBiH obzirom da čine 88,9% ukupne pasive. U poređenju sa 31.12.2019. godine, pozicija obaveza po

kreditima je veća za iznos od 16,5 miliona KM ili 5,7%. Posmatrano prema ugovorenoj ročnosti, dominantno je učešće dugoročnih kredita u obavezama po uzetim kreditima.

2.2.2.3. Aktiva i kvalitet aktive

Prema izvještajnim podacima na nivou lizing sektora u FBiH, rezerve za gubitke po finansijskom lizingu na dan 30.09.2020. godine iskazane su u iznosu od 2,5 miliona KM i manje su u odnosu na 31.12.2019. godine za 0,2 miliona KM ili 6,6%. Od ukupnog iznosa iskazanih rezervi za gubitke, 68,7% odnosi se na dva lizing društva, dok su posmatrano pojedinačno, dva lizing društva iskazala smanjenje rezervi za kreditne gubitke u ukupnom iznosu od 1,2 miliona KM u odnosu na kraj prethodne godine, a tri lizing društva povećanje rezervi za kreditne gubitke u ukupnom iznosu od jedan milion KM.

U strukturi potraživanja po finansijskom lizingu na dan 30.09.2020. godine iskazano je ukupno 5,2 miliona KM dospjelih neizmirenih potraživanja, koja su veća za 2,1 milion KM ili 70,8% u odnosu na 31.12.2019. godinena na šta je najvećim dijelom uticalo povećanje ove stavke kod jednog lizing društva.

U sljedećoj tabeli daje se detaljan pregled rezervi za finansijski lizing na dan 30.09.2020. godine:

- 000 KM -

Tabela 46: Pregled rezervi za finansijski lizing

R. br.	Dani kašnjenja	Stopa rezerv. za finans. lizing (pokretne stvari)	Stopa rezerv. za finans. lizing (nepokr. stvari)	Iznos potraž. za pokretne stvari	Iznos potraž. za nepokr. stvari	Iznos osnovice za pokretne stvari	Iznos osnovice za nepokr. stvari	Rezerve			Ukupne rezerve
								Za pokretne stvari	Za nepokr. stvari	Više obrač. i izdvojene rezerve	
1	2	3	4	5	6	7	8	9=7*3	10=8*4	11	12=9+10+11
1.	0-60	0,50%	0,50%	246.554	1.870	42.453	732	212	4	378	594
2.	60-90	10%	10%	6.431	132	1.114	98	111	10	16	137
3.	90-180	50%	50%	1.475	0	384	0	192	0	94	286
4.	preko 180	100%	75%	1.702	0	1.473	0	1.473	0	0	1.473
5.	preko 360	100%	100%	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno				256.162	2.002	45.424	830	1.988	14	488	2.490

Ukupan iznos otpisanih potraživanja po finansijskom lizingu i zajmu na dan 30.09.2020. godine iznosi 24,3 miliona KM, te ova pozicija iskazuje povećanje u odnosu na 31.12.2019. godine za 0,8 miliona KM ili 3,4%.

Procijenjena tržišna vrijednost izuzetih predmeta lizinga, usljed raskida lizing ugovora sa korisnikom lizinga na dan 30.09.2020. godine na nivou lizing sektora FBiH iznosi 1,4 miliona KM i smanjena je u odnosu na 31.12.2019. godine za 59 hiljada KM ili 4%, dok je ukupno 81 izuzeti predmet, uz zabilježeno povećanje broja izuzetih predmeta za tri jedinice ili 3,8%. Od ukupno iskazanog iznosa procijenjene tržišne vrijednosti izuzetih predmeta lizing sektora u FBiH na dan 30.09.2020. godine, na putnička vozila i vozila za obavljanje djelatnosti odnosi se 59,7%, dok se na mašine i opremu odnosi 1,3%. Na nekretnine (poslovne objekte), odnosi se 39% ukupno iskazanog iznosa procijenjene vrijednosti izuzetih predmeta, po kojima su lizing društva ušla u posjed iz razloga nepoštivanja ugovornih obaveza od strane korisnika lizinga, a cjelokupan iznos navedene pozicije odnosi se na jedno lizing društvo.

Posmatrano na nivou lizing sistema FBiH na dan 30.09.2020. godine tržišna vrijednost izuzetih predmeta lizinga iznosi 6,6 miliona KM i ista je smanjena za iznos od 1,2 miliona KM ili 15,3% u odnosu na 31.12.2019. godine. Od naprijed navedenog iznosa izuzetih predmeta lizinga, na

predmete izuzete od strane banke koja obavlja poslove lizinga odnosi se iznos od 5,2 miliona KM ili 78,6% ukupne tržišne vrijednosti izuzetih predmeta iskazanih na nivou lizing sistema.

Zaključno sa 30.09.2020. godine 42,5 miliona KM ili 16,5% od iznosa ukupnog finansiranja je obuhvaćeno nekom od aktivnih posebnih mjera. Ukupan iznos finansiranja pravnih lica po kojem su aktivne posebne mjere je 41,9 miliona KM ili 18,4% od iznosa finansiranja pravnih lica, dok su kod fizičkih lica aktivne posebne mjere u iznosu od 0,6 miliona KM ili 3,2% od iznosa finansiranja fizičkih lica.

2.2.2.4. Profitabilnost

Prema izvještajnim podacima lizing društava, na nivou sektora lizinga u FBiH u periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine iskazan je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 1,7 miliona KM, što predstavlja povećanje za 0,3 miliona KM ili 20,2% u odnosu na isti period prethodne godine. Povećanje poslovnog rezultata lizing sektora najvećim dijelom posljedica je poboljšanja poslovnog rezultata kod dva lizing društva u iznosu od 2,4 miliona KM, koja su u istom periodu prethodne godine iskazala značajan gubitak u poslovanju. I pored značajnog poboljšanja poslovnog rezultata, ova dva lizing društva i dalje posluju s gubitkom, a ostala tri lizing društva su iskazala pozitivan finansijski rezultat, iako su zabilježila pad dobiti u odnosu na isti period prethodne godine za 2,1 milion KM.

U prilogu 17. dat je zbirni bilans uspjeha lizing društava u FBiH za period 01.01.-30.09.2020. godine.

Ukupni prihodi lizing sektora u FBiH ostvareni u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iznose 25,9 miliona KM i isti su veći za 1,8 miliona KM ili 7,3% u odnosu na isti period prethodne godine.

Nivo i struktura ukupnih prihoda sa uporednim podacima za isti period prethodne poslovne godine predstavljani su u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

R. br.	Struktura ukupnih prihoda	01.01.-30.09.2019.		01.01.-30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Prihod od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamate na plasmane bankama	299	1,2	291	1,1	97
1.2.	Kamate po finansijskom lizingu	8.740	36,1	7.682	29,6	88
1.3.	Ostali prihodi od kamate	1.184	4,9	1.482	5,7	125
	Ukupno	10.223	42,2	9.455	36,4	92
2.	Operativni prihodi					
2.1.	Naknade za operativni najam	10.866	44,9	12.859	49,5	118
2.2.	Naknada za izvršene usluge	1	0,0	1	0,0	100
2.3.	Ostali operativni prihodi	3.126	12,9	3.678	14,1	118
	Ukupno	13.993	57,8	16.538	63,6	118
3.	Prihod po osnovu otpuštanja rez. za gubitke	0	0,0	0	0,0	-
	Ukupni prihodi (1+2+3)	24.216	100	25.993	100	107

Kamatni prihodi lizing sektora FBiH u periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine iznose 9,4 miliona KM, koji čine 36,4% ukupnih prihoda lizing sektora, i isti su manji za 0,8 miliona KM ili 7,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Najznačajnija pozicija prihoda od kamata su prihodi po osnovu kamata iz finansijskog lizinga u ukupnom iznosu od 7,7 miliona KM i isti su za jedan milion KM ili 12,1% manji u odnosu na isti period prethodne poslovne godine.

Operativni prihodi iznose 16,5 miliona KM sa učešćem od 63,6% u ukupnim prihodima lizing sektora, i u poređenju sa istim periodom prethodne godine povećani su za iznos od 2,5 miliona KM ili 18,2%, što je najvećim dijelom rezultat povećanja naknade za operativni najam, kao dominantne stavke operativnih prihoda, za dva miliona KM ili 18,3% i ista iznosi 12,8 miliona KM.

Ukupni rashodi za period 01.01.-30.09.2020. godine iznose 24,2 miliona KM, a isti su veći za 1,5 miliona KM ili 6,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Nivo i struktura ukupnih rashoda sa uporednim podacima u odnosu na isti period prethodne poslovne godine predstavljeni su u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 48: Struktura ukupnih rashoda

R. br.	Struktura ukupnih rashoda	01.01.-30.09.2019.		01.01.-30.09.2020.		Indeks (5/3)
		Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Rashod od kamata i slični rashodi					
1.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	3.162	14,0	3.114	12,9	98
1.2.	Naknade za obradu kredita	75	0,3	77	0,3	103
1.3.	Ostali rashod po kamati	9	0,0	2	0,0	22
	Ukupno	3.246	14,3	3.193	13,2	98
2.	Operativni rashodi					
2.1.	Troškovi plata i doprinosa	3.955	17,4	3.724	15,3	94
2.2.	Troškovi poslovnog prostora	7.217	31,7	8.651	35,7	120
2.3.	Ostali troškovi	6.697	29,4	7.219	29,8	108
	Ukupno	17.869	78,5	19.594	80,8	110
3.	Troškovi rezervi	1.641	7,2	1.451	6,0	88
4.	Porez na dobit	0	0,0	0	0,0	-
	Ukupni rashodi (1+2+3)	22.756	100	24.238	100	107

U periodu 01.01.-30.09.2020. godine, rashodi po osnovu kamata u lizing sektoru iznose 3,2 miliona KM, sa učešćem od 13,2% u ukupnim rashodima lizing sektora, te su manji u odnosu na isti period prethodne poslovne godine za 53 hiljade KM ili 1,6%. Kamatni rashodi na uzete kredite, kao dominantna stavka rashoda od kamata, zabilježili su blagi pad za 48 hiljada KM ili 1,5%.

U posmatranom periodu ukupni operativni rashodi lizing sektora iznose 19,6 miliona KM sa učešćem od 80,8% u ukupnim rashodima lizing sektora, i isti su veći za 1,7 miliona KM ili 9,6% u odnosu na isti period prethodne godine, pri čemu su u njihovoj strukturi smanjeni troškovi plata i doprinosa za 5,8%, dok su povećanje zabilježili troškovi poslovnog prostora za 19,9%, te ostali troškovi za 7,8%. Ukupni troškovi rezervi za gubitke iznose 1,4 miliona KM i isti čine 6% ukupnih rashoda lizing sektora, a isti su zabilježili smanjenje za iznos od 0,2 miliona KM, odnosno za 11,6%.

2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti lizinga

Vrijednost novozaključenih ugovora finansijskog i operativnog lizinga ostvarenih na nivou lizing sistema u periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine iznosi 127,9 miliona KM i manja je za 27,2 miliona KM ili 17,5% u odnosu na isti period prethodne poslovne godine, od čega se na lizing sektor, kojeg čini pet lizing društava, odnosi 117,2 miliona KM, odnosno 91,6% od ukupne vrijednosti novozaključenih ugovora na nivou lizing sistema.

Broj novozaključenih ugovora na nivou lizing sistema, u istom periodu iznosi 2.721, što je za 1.489 ugovora ili 35,4% manje u odnosu na isti period prethodne godine. Od toga se na lizing sektor odnosi 2.626 ugovora ili 96,5% od ukupnog broja zaključenih ugovora na nivou lizing sistema. Prosječna vrijednost ugovora na nivou lizing sistema zaključenih u prvih devet mjeseci 2020. godine iznosi

47 hiljada KM i ista je veća za 27,7% u odnosu na isti period prethodne godine, kada je iznosila 36,8 hiljada KM, dok prosječna vrijednost ugovora na nivou lizing sektora iznosi 44,6 hiljada KM što je za 27,1% više u odnosu na isti period 2019. godine kada je iznosila 35,1 hiljadu KM.

Od ukupno ostvarene vrijednosti novozaključenih ugovora u prvih devet mjeseci 2020. godine, na ugovore finansijskog lizinga odnosi se 101,5 miliona KM ili 79,4%, dok se na ugovore operativnog lizinga odnosi 26,4 miliona KM ili 20,6%.

U sljedećoj tabeli prikazan je uporedni pregled broja zaključenih ugovora u periodu 01.01.-30.09.2020. godine i u istom periodu prethodne poslovne godine, kao i uporedni pregled ostvarenog obima novozaključenih ugovora u istim periodima.

- 000 KM -

Tabela 49: Struktura broja zaključenih ugovora i iznosa finansiranja lizing sistema

R. br.	O p i s	01.01.-30.09.2019.						01.01.-30.09.2020.					
		Finansijski lizing		Operativni lizing		Ukupno		Finansijski lizing		Operativni lizing		Ukupno	
		Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
1	2	3	4	5	6	7=3+5	8=4+6	9	10	11	12	13=9+11	14=10+12
1.	Vozila	3.362	108.334	608	22.802	3.970	131.136	1.927	83.887	681	26.266	2.608	110.153
2.	Oprema	240	24.050	0	0	240	24.050	110	17.635	3	148	113	17.783
3.	Nekretnine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Ostalo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ukupno	3.602	132.384	608	22.802	4.210	155.186	2.037	101.522	684	26.414	2.721	127.936

Ukupan iznos novih finansiranja u prvih devet mjeseci 2020. godine ostvarila su tri lizing društva i jedna banka, koja se bavi poslovima finansijskog lizinga kao pravni sljednik lizing društva koje se pripojilo istoj.

U strukturi novih plasmana, prema vrsti korisnika lizinga, dominiraju plasmani prema pravnim licima, koji čine 91% ukupnog iznosa finansiranja u prvih devet mjeseci 2020. godine. Jedan od bitnih razloga je činjenica da je finansiranje putem lizinga za fizička lica nepovoljnije u odnosu na kreditne plasmane zbog obaveze plaćanja PDV-a na kamatu, što predstavlja dodatni trošak klijentima koji nisu PDV obveznici.

Ponderisane NKS i EKS

Ukupna prosječna ponderisana NKS za ugovore finansijskog lizinga zaključene u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iznosi 4,12% za kratkoročne ugovore i 3,95% za dugoročne ugovore, dok EKS za kratkoročne ugovore iznosi 8,06%, a za dugoročne 7,01% u istom periodu. Ukupna prosječna ponderisana NKS iznosi 3,95%, a EKS 7,02%. U poređenju sa istim periodom 2019. godine, kada je iskazana ukupna prosječna ponderisana NKS od 5,87% i EKS od 9,24%, evidentan je pad NKS za 1,92 procentna poena i EKS za 2,22 procentna poena.

U Prilogu 18. dat je pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS po ugovorima o finansijskom lizingu zaključenim u periodu 01.01.-30.09.2020. godine, prema ročnosti, predmetu i korisniku lizinga.

Razlike u visini prosječnih ponderisanih EKS prema korisnicima lizinga su uzrokovane činjenicom da izračun EKS na ugovore zaključene sa fizičkim licima nije identičan izračunu iste u ugovorima zaključenim sa pravnim licima, obzirom da se u iste ne uključuje premija kasko osiguranja, a što je za ugovore sa fizičkim licima zakonska obaveza.

U Prilogu 18a. dat je uporedni pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za ugovore o finansijskom lizingu, koji su zaključeni u posljednjih pet godina, prema ročnosti i korisniku lizinga. Razlike između iskazanih NKS i EKS je posljedica PDV-a na kamatu, koji je obavezan dio ugovora o finansijskom lizingu i koji se plaća unaprijed od strane korisnika lizinga, kao i kreiranje ugovora finansijskog lizinga sa otkupnom vrijednošću, te dodatni troškovi lizing aranžmana koji se uključuju u izračun EKS.

2.2.3. PREPORUKE ZA LIZING SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor poslovanja lizing društava u FBiH nastaviti sa planiranim aktivnostima koje će u narednom periodu biti usmjerene na:

- nastavak kontinuiranog nadzora poslovanja lizing sektora, odnosno sistema u FBiH, putem izvještaja i kontrola na licu mjesta, kao i praćenje posljedica pandemije i privremenih mjera FBA;
- očuvanje kapitalne adekvatnosti lizing sektora u FBiH i jačanje internih procesa definisanja parametara zaštite kapitala u subjektima lizing sektora u FBiH;
- praćenje i ocjenu efikasnosti uspostavljenih sistema upravljanja rizicima u lizing sektoru, odnosno sistemu u FBiH i kvaliteta sveukupnog upravljanja;
- daljnju saradnju sa Udruženjem društava za lizing u Bosni i Hercegovini, u smislu pružanja stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za lizing društva, kao i saradnje sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama, te sa CBBiH u pogledu strukture i kvaliteta podataka koji se odnose na izloženosti po osnovu finansijskog lizinga u CRK-u;
- podršku unapređenju poslovnog ambijenta za poslovanje lizing sektora u FBiH i dr.

U okviru nadležnosti za nadzor poslovanja lizing društava, FBA očekuje od subjekata lizing sistema u FBiH da unaprijede aktivnosti i mjere sa primarnim ciljem zakonitog, stabilnog, efikasnog i transparentnog pružanja usluga finansiranja putem lizinga, a koje su usmjerene na:

- usklađenost poslovanja sa propisanim regulatornim zahtjevima, a naročito u kontekstu odobravanja privremenih mjera korisnicima lizinga čija je kreditna sposobnost pogoršana usljed pandemije virusnog oboljenja COVID-19;
- unapređenje sigurnog, stabilnog i održivog lizing poslovanja;
- kapitalno jačanje i definisanje parametara zaštite kapitala i kapitalne adekvatnosti, jačanje sistema internih kontrola i funkcije interne revizije;
- unapređenje sistema upravljanja rizicima koji proizilaze iz lizing poslovanja i okruženja, pravovremeno identifikovanje rizika i poduzimanje mjera na kontroli i ublažavanju tih rizika;
- osiguranje pouzdanosti i integriteta podataka i informacija koji se dostavljaju FBA, CBBiH i drugim nadzornim institucijama i organima, osiguranja tačnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih i drugih evidencija, usklađenosti sa poslovnim politikama, planovima programima rada, zakonskim i drugim propisima i aktima, kao i zaštita imovine društva i preventivno djelovanje i sprječavanje prevara i pogrešaka;
- dosljednu provedbu propisa kojima se definiše zaštita korisnika finansijskih usluga i dr.

2.3. FAKTORING POSLOVI

2.3.1. Učesnici na tržištu faktoringa u FBiH

U skladu sa odredbama ZoF-a, poslove faktoringa u FBiH može obavljati privredno društvo organizovano kao dioničko društvo ili društvo sa ograničenom odgovornošću sa sjedištem u FBiH, koje mora imati odobrenje FBA i banka čije je poslovanje uređeno po propisima koji regulišu poslovanje banaka u FBiH, na koje se primjenjuju relevantna poglavlja ZoF-a.

Poslove faktoringa sa 30.09.2020. godine obavljale su četiri komercijalne banke, od kojih su tri članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU i jedna u pretežno domaćem vlasništvu.

2.3.2. Obim, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH

Subjekti koji pružaju usluge faktoringa u FBiH su u periodu od 01.01.-30.09.2020. godine zaključili 311 ugovora o faktoringu, a svi ugovori se odnose na domaći faktoring. Upoređujući izvještajne podatke sa istim periodom prethodne godine, vidljivo je da je broj zaključenih ugovora o faktoringu povećan za 67 ugovora ili 27,4%.

U periodu od 01.01. do 30.09.2020 godine zaključena su tri ugovora o faktoringu bez prava regresa i 308 ugovora o faktoringu s pravom regresa, dok ugovori o obrnutom (dobavljačkom) faktoringu i ugovori o inozemnom faktoringu nisu zaključeni u posmatranom periodu.

Ukupna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u periodu 01.01.-30.09.2020. godine iznosi 83,8 miliona KM. U odnosu na isti period prethodne godine navedeno predstavlja smanjenje za iznos od 55,3 miliona KM ili 39,8%.

Vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u FBiH prema vrsti faktoringa i domicilnosti, sa uporednim podacima i trendom u naznačenim periodima, prikazane su u sljedećoj tabeli:

- 000 KM -

Tabela 50: Nominalni iznos otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti

Vrsta faktoringa/ domicilnost	Volumen otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima												Indeks (12/10)
	Društva za faktoring				Banke				Ukupno				
	01.01. - 30.09.2019.		01.01. - 30.09.2020.		01.01. - 30.09.2019.		01.01. - 30.09.2020.		01.01. - 30.09.2019.		01.01. - 30.09.2020.		
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Faktoring s pravom regresa	0	0,0	0	0	63.383	45,8	34.984	41,8	63.383	45,5	34.984	41,8	55
Faktoring bez prava regresa	659	100,0	0	0	73.039	52,7	48.785	58,2	73.698	53,0	48.785	58,2	66
Obrnuti (dobavljački) faktoring	0	0,0	0	0	2.057	1,5	0	0,0	2.057	1,5	0	0,0	-
	659	100	0	0	138.479	100	83.769	100	139.138	100	83.769	100	60
Domaći faktoring	659	100,0	0	0	138.479	100,0	83.769	100,0	139.138	100,0	83.769	100,0	60
Inozemni faktoring	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-
U k u p n o	659	100	0	0	138.479	100	83.769	100	139.138	100	83.769	100	60

Ukupna vrijednost otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljačima u cijelosti se odnosila na domaći faktoring, dok se prema vrsti faktoringa, 48,8 miliona

KM ili 58,2% odnosilo na faktoring bez prava regresa, a 35 miliona KM ili 41,8% na faktoring s pravom regresa.

Prema ugovorenom roku dospijeća, učešće u ukupnoj vrijednosti otkupljenih novčanih potraživanja i isplaćenih kupčevih obaveza prema dobavljaču u periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine, u iznosu od 64 miliona KM, odnosno 76,3%, imaju otkupljena novčana potraživanja ugovorene ročnosti do 60 dana, u iznosu od 8 miliona KM ili 9,6% ugovorene ročnosti od 61 do 90 dana, te u iznosu od 11,8 miliona KM ili 14,1% ugovorene ročnosti od 91 do 180 dana. Posmatrajući sektorsku strukturu kupaca, u prvih devet mjeseci 2020. godine, od javnih preduzeća otkupljeno je ukupno 50,8 miliona KM novčanih potraživanja, odnosno 60,6% ukupnog prometa faktoring posla, dok je od privatnih preduzeća i društava otkupljeno 31,4 miliona KM ili 37,5%, te od vladinih institucija 1,6 miliona KM novčanih potraživanja ili 1,9%. U istom periodu nijedna banka nije pružala usluge obrnutog (dobavljačkog) faktoringa, dok je u istom periodu prethodne godine, promet po ovom osnovu iznosio dva miliona KM.

U periodu od 01.01. do 30.09.2020. godine dobavljačima je isplaćeno predujmova u ukupnom iznosu od 82 miliona KM, od čega se iznos od 48,8 miliona KM ili 59,5% odnosio na faktoring bez prava regresa, a iznos od 33,2 miliona KM ili 40,5% na faktoring s pravom regresa. U segmentu privatna preduzeća i društva (prodavatelji potraživanja), dobavljačima je isplaćen iznos od 81,3 miliona KM, što čini 99,2% ukupno isplaćenih predujmova.

Po osnovu otkupljenih novčanih potraživanja na dan 30.09.2020. godine, banke su potraživale ukupno 15,5 miliona KM, prema rezidentnosti subjekta u cijelosti u domaćem faktoringu, od čega se iznos od 8,7 miliona KM ili 55,8% odnosi na faktoring bez prava regresa, dok se iznos od 6,8 miliona KM ili 44,2% odnosi na faktoring s pravom regresa. Za obrnuti (dobavljački) faktoring nije bilo potraživanja. Struktura navedenog iznosa otkupljenih potraživanja prema ugovorenim dospeljima je sljedeća: sa ugovorenim dospeljem do 60 dana - 57,3%, od 61 do 90 dana - 19,4%, od 91 do 180 dana - 23,3%, dok na izvještajni datum nije bilo otkupljenih potraživanja s ugovorenim dospeljem preko 180 dana.

U periodu 01.01.-30.09.2020. godine, pružaoci usluga faktoringa u FBiH ostvarili su 0,8 miliona KM ukupnih prihoda iz faktoring poslovanja (prihodi od kamata, naknada i administrativnih naknada), a isti su za 0,9 miliona KM ili 54,4% manji od prihoda ostvarenih u istom periodu prethodne godine. U strukturi iskazanih ukupnih prihoda od kamata, naknada i administrativnih naknada, 53,7% se odnosi na faktoring bez prava regresa, dok se 46,3% odnosi na faktoring s pravom regresa.

Prema izvještajnim podacima sa 30.09.2020. godine, najveća kamatna stopa na isplaćeni predujam na tržištu faktoringa u FBiH, koja je vrijedila na zadnji dan izvještajnog perioda za treći kvartal 2020. godine iznosi 6,00%, dok diskontna kamatna stopa iznosi 4,00% i obje su obračunate u domaćem faktoringu. Banke koje su obavljale faktoring poslove su obračunavale naknadu za faktoring, dok je samo jedna banka naplaćivala administrativnu naknadu u pružanju faktoring usluge.

2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING POSLOVANJE

Faktoring poslovanje u prvih devet mjeseci 2020. godine odvijalo se isključivo kroz obavljanje funkcije finansiranja. Nije zabilježeno obavljanje obrnutog (dobavljačkog), niti inozemnog faktoringa, niti je zabilježeno obavljanje usluge osiguranja naplate i upravljanja potraživanjima, kao ni obavljanje poslova srodnih faktoringu, što potvrđuje da je ova djelatnost i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH unutar zakonodavnih i institucionalnih okvira definiranih ZoF-om i

podzakonskim aktima FBA kojima se detaljnije uređuje faktoring poslovanje. S obzirom da je potreba za kratkoročnim finansiranjem i upravljanjem novčanim potraživanjima, kao i osiguranjem naplate potraživanja sve značajnije izražena u realnom sektoru, u narednom periodu može se očekivati da će, kao jedan od pouzdanih alata za rješavanje problema likvidnosti u FBiH, svakako biti i korištenje faktoringa kao efikasnog instrumenta za ubrzanje novčanih tokova u znatno većem obimu nego do sada.

Kako bi se efikasnije otklanjali problemi likvidnosti, a time i obim kratkoročnog finansiranja tekućeg poslovanja malih i srednjih preduzeća podigao na viši nivo, u narednom periodu će biti neophodno značajnije afirmiranje faktoringa, kao instrumenta ne samo finansiranja, nego i upravljanja novčanim tokovima, kako od strane pružaoca usluga, tako i od ostalih učesnika na finansijskom tržištu FBiH.

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor poslovanja društava za faktoring u FBiH i banaka koje se bave poslovima faktoring, nastaviti s planiranim aktivnosti koje će u narednom periodu biti usmjerene na sljedeće aspekte:

- nastavak kontinuiranog nadzora poslovanja faktoring sistema u FBiH putem izvještaja i kontrolom na licu mjesta u cilju očuvanja finansijske stabilnosti u FBiH;
- pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za društva za faktoring i banke koje se bave poslovima faktoringa, kao i saradnje s drugim nadzornim i kontrolnim institucijama, te s CBBiH u pogledu strukture i kvalitete podataka koji se odnose na izloženosti po osnovu faktoringa u CRK-u;
- podršku unapređenju poslovnog ambijenta za poslovanje faktoring sistema u FBiH, izgradnji povjerenja pružaoca usluga faktoringa i dr.

U okviru nadležnosti za nadzor poslovanja društava za faktoring, FBA očekuje od subjekata faktoring sistema da unaprijede aktivnosti i mjere s primarnim ciljem zakonitog, stabilnog, efikasnog i transparentnog pružanja faktoring usluga, a koje su usmjerena na:

- usklađenost poslovanja s propisanim regulatornim zahtjevima;
- unapređenje sigurnog, stabilnog i održivog faktoring poslovanja;
- unapređenje sistema upravljanja rizicima, jačanje sistema internih kontrola i funkcije interne revizije;
- osiguranje pouzdanosti i integriteta podataka i informacija koji se dostavljaju FBA, CBBiH i drugim nadzornim institucijama i tijelima;
- osiguranje tačnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih i neračunovodstvenih evidencija, preventivno djelovanje i sprječavanje prevara i pogrešaka;
- transparentno, razumljivo i potpuno informisanje klijenata o uslugama faktoringa koje pružaju i dr.

ZAKLJUČAK

Sa ciljem očuvanja i jačanja stabilnosti bankarskog sistema i zaštite deponenata, te zakonitog, sigurnog i kvalitetnog poslovanja svih SBS u FBiH za čiji nadzor je nadležna FBA, kontinuirano se nadzire poslovanje SBS, izvršavajući planirane aktivnosti i poduzimajući mjere u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Navedeno podrazumijeva donošenje općih i pojedinačnih akata kojima se uređuje rad SBS, u skladu sa zakonskim propisima, bazelskim principima i standardima za efikasnu superviziju banaka i primjenjivim direktivama EU zasnovanim na navedenim principima i standardima.

U prvih devet mjeseca 2020. godine zabilježeni su efekti prve primjene Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka, koji su usmjereni na jačanje kvaliteta upravljanja rizicima i standardizaciju upravljanja kreditnim rizikom u skladu sa MSFI 9. S tim u vezi evidentno je smanjenje bilansne izloženosti bankarskog sektora FBiH i povećanje stope pokrivenosti očekivanih kreditnih gubitaka. Takođe, evidentirani su i prvi efekti uticaja pandemije kroz smanjenje kreditne aktivnosti banaka i kreditnog portfolija.

Uprkos neizvjesnosti posljedica pandemije, na osnovu iskazanih osnovnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora FBiH sa 30.09.2020. godine, može se zaključiti da je isti stabilan, što je osigurano visokim nivoom likvidnosti i kapitala, te visokom pokrivenošću nekvalitetnih kredita rezervama za očekivane kreditne gubitke. Od ključnog je značaja kvalitet sveukupnog sistema upravljanja u bankama, adekvatno i efikasno funkcionisanje sistema upravljanja rizicima i adekvatno kapitalno pokriće rizika u poslovanju kroz ispunjenje propisanih zahtjeva za izračun regulatornog kapitala. Dalje mjere koje će poduzimati regulator, biće usmjerene na efikasno upravljanje kapitalom, likvidnošću i podršku upravljanja rizicima.

Analizirajući izvještajne podatke mikrokreditnih organizacija u FBiH sa 30.09.2020. godine i uporedne trendove pokazatelja poslovanja, može se zaključiti da poslovanje mikrokreditnog sektora u FBiH, u odnosu na kraj prethodne godine, karakteriše rast ukupne aktive, bruto mikrokreditnog portfolija, obaveza po uzetim kreditima, te ukupnog kapitala. U poređenju s istim periodom prethodne godine, plasmani mikrokredita u periodu 01.01.-30.09.2020. godine zabilježili su pad. Nastavljeno je poslovanje sa pozitivnim finansijskim rezultatom, koji je niži od iskazanog u istom periodu prethodne godine.

Na nivou lizing sistema u FBiH sa 30.09.2020. godine iskazano je povećanje aktive, neto potraživanja po osnovu finansijskog lizinga, obaveza po uzetim kreditima i kapitala lizing društava u odnosu na 31.12.2019. godine, dok su broj i vrijednost novozaključenih lizing ugovora zabilježili pad u odnosu na isti period prethodne godine. U posmatranom periodu na nivou lizing sektora u FBiH iskazana je dobit u poslovanju koja je povećana u odnosu na isti period prethodne godine.

Factoring poslovanje, kao mogući instrument kratkoročnog finansiranja i upravljanja novčanim tokovima, u prvih devet mjeseci 2020. godine se odvijalo isključivo kroz obavljanje funkcije finansiranja, dok nije zabilježeno obavljanje usluge osiguranja naplate i upravljanja potraživanjima ili poslova srodnih faktoringu. Ova oblast je i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH, te bi se za njen brži razvoj trebala izvršiti reforma zakonskog okvira, koji je u određenim elementima ograničavajući faktor.

PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine

Prilog 1 - Osnovni podaci o bankama u FBiH

R. br.	Banka	Internet adresa	Broj zaposlenih	Predsjednik uprave
1.	ADDIKO BANK DD SARAJEVO	www.addiko.ba	368	Sanela Pašić
2.	ASA BANKA DD SARAJEVO	www.asabanka.ba	212	Samir Mustafić
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL DD SARAJEVO	www.bbi.ba	458	Amer Bukvić
4.	INTESA SANPAOLO BANKA DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	www.intesasanpaolobanka.ba	548	Almir Krkalić
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V. KLADUŠA	www.kib-banka.com.ba	80	Hasan Porčić
6.	NLB BANKA DD SARAJEVO	www.nlb.ba	443	Lidija Žigić
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO DD SARAJEVO	www.pbs.ba	174	Hamid Pršeš
8.	PROCREDIT BANK DD SARAJEVO	www.procreditbank.ba	153	Amir Salkanović
9.	RAIFFEISEN BANK DD BiH SARAJEVO	www.raiffeisenbank.ba	1.297	Karlheinz Dobnigg
10.	SBERBANK BH DD SARAJEVO	www.sberbank.ba	442	Jasmin Spahić
11.	SPARKASSE BANK DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	www.sparkasse.ba	517	Sanel Kusturica
12.	UNICREDIT BANK DD MOSTAR	www.unicreditbank.ba	1.227	Amina Mahmutović
13.	UNION BANKA DD SARAJEVO	www.unionbank.ba	188	Vedran Hadžiahmetović
14.	VAKUFСКА BANKA DD SARAJEVO	www.vakuba.ba	122	Edina Vuk
15.	ZIRAATBANK BH DD SARAJEVO	www.ziraatbosnia.com	305	Yusuf Dilaver
UKUPNO			6.534	

Prilog 2 - Bilans stanja banaka u FBiH po šemi FBA (aktivni podbilans)

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31.12.2019.	%	Iznos na dan 30.09.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih	7.641.570	31,6	7.194.881	30,2	94
	1.a. Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	3.321.750	13,7	3.489.665	14,7	105
	1.b. Kamatonosni računi depozita	4.319.820	17,9	3.705.216	15,5	86
2.	Vrijednosni papiri po fer vrijednosti kroz dobil gubitak i po fer vrijednosti u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti	1.297.075	5,4	1.608.748	6,8	124
3.	Plasmani drugim bankama	149.197	0,6	101.482	0,4	68
4.	Kredit, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	15.220.759	62,8	15.113.127	63,5	99
	4.a. Kredit	14.198.216	58,6	14.235.162	59,8	100
	4.b. Potraživanja po poslovima lizinga	68.407	0,3	59.130	0,3	86
	4.c. Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	954.136	3,9	818.835	3,4	86
5.	Vrijednosni papiri po amortiziranom trošku	159.246	0,7	172.961	0,7	109
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	550.887	2,3	506.940	2,1	92
7.	Ostale nekretnine	49.797	0,2	45.981	0,2	92
8.	Investicije u zavisna i pridružena društva	15.944	0,1	15.944	0,1	100
9.	Ostala aktiva	321.220	1,3	283.541	1,2	88
10.	MINUS: Ispravke vrijednosti	1.195.128	4,9	1.236.846	5,2	103
	10.a. Ispravke vrijednosti za stavke pozicije 4. Aktive	1.120.940	4,6	1.182.082	5,0	105
	10.b. Ispravke vrijednosti pozicije Aktive osim pozicije 4. Aktive	74.188	0,3	54.764	0,2	74
11.	UKUPNA AKTIVA	24.210.567	100	23.806.759	100	98
OBAVEZE						
12.	Depoziti	19.414.294	80,2	19.177.471	80,6	99
	12.a. Kamatonosni depoziti	14.181.299	58,6	13.477.149	56,6	95
	12.b. Nekamatonosni depoziti	5.232.995	21,6	5.700.322	24,0	109
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	150	0,0	150	0,0	100
	13.a. Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza	0	0,0	0	0,0	-
	13.b. Stanje neizmirenih-pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	150	0,0	150	0,0	100
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	-
15.	Obaveze prema vladi	0	0,0	0	0,0	-
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmnicama	856.626	3,5	802.677	3,4	94
	16.a. sa preostalim rokom dospijeca do jedne godine	199.989	0,8	213.658	0,9	107
	16.b. sa preostalim rokom dospijeca preko jedne godine	656.637	2,7	589.019	2,5	90
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	189.055	0,8	191.276	0,8	101
18.	Ostale obaveze	619.088	2,6	602.730	2,5	97
19.	UKUPNE OBAVEZE	21.079.213	87,1	20.774.304	87,3	99
KAPITAL						
20.	Trajne prioritetne dionice	365	0,0	365	0,0	100
21.	Obične dionice	1.299.335	5,4	1.299.335	5,4	100
22.	Emisiona ažia	137.290	0,6	137.290	0,6	100
	22.a. na trajne prioritetne dionice	88	0,0	88	0,0	100
	22.b. na obične dionice	137.202	0,6	137.202	0,6	100
23.	Neraspodijeljena dobit i rezerve kapitala	1.393.271	5,8	1.444.273	6,1	104
24.	Kursne razlike	0	0,0	0	0,0	-
25.	Ostali kapital	262.125	1,1	151.192	0,6	58
26.	Rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti	38.968	0,2	0	0	-
27.	UKUPAN KAPITAL: (20. do 25.)	3.131.354	12,9	3.032.455	12,7	97
28.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL: (19. + 27.)	24.210.567	100	23.806.759	100	98
PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS		712.764		708.440		99
UKUPNO		24.923.331		24.515.199		98

Prilog 3 - Pregled aktive, kredita i depozita banaka u FBiH

- 000 KM -

R. br.	Banka	Aktiva		Kredit		Depoziti	
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
1.	ADDIKO BANK DD SARAJEVO	992.679	4,2	597.000	4,0	766.038	4,0
2.	ASA BANKA DD SARAJEVO	644.300	2,7	402.337	2,7	570.352	3,0
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL DD SARAJEVO	1.244.590	5,2	817.611	5,4	977.225	5,1
4.	INTESA SANPAOLO BANKA DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	2.254.989	9,5	1.594.939	10,6	1.703.151	8,9
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V. KLADUŠA	102.380	0,4	52.664	0,4	71.037	0,4
6.	NLB BANKA DD SARAJEVO	1.255.758	5,3	823.382	5,4	1.030.462	5,4
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO DD SARAJEVO	560.233	2,3	306.677	2,0	469.415	2,5
8.	PROCREDIT BANK DD SARAJEVO	571.863	2,4	454.508	3,0	286.936	1,5
9.	RAIFFEISEN BANK DD BiH SARAJEVO	4.703.236	19,8	2.667.060	17,6	3.850.133	20,1
10.	SBERBANK BH DD SARAJEVO	1.549.549	6,5	1.035.800	6,9	1.328.744	6,9
11.	SPARKASSE BANK DD BOSNA I HERCEGOVINA SARAJEVO	1.667.935	7,0	1.155.727	7,6	1.387.479	7,2
12.	UNICREDIT BANK DD MOSTAR	6.069.453	25,5	3.861.108	25,5	4.937.867	25,7
13.	UNION BANKA DD SARAJEVO	884.476	3,7	289.032	1,9	773.880	4,0
14.	VAKUFKA BANKA DD SARAJEVO	282.926	1,2	185.957	1,2	249.722	1,3
15.	ZIRAATBANK BH DD SARAJEVO	1.022.392	4,3	869.325	5,8	775.030	4,0
UKUPNO		23.806.759	100	15.113.127	100	19.177.471	100

Prilog 4 - Sektorska struktura kredita u FBiH i ECL

- 000 KM -

Opis	Nivo kreditnog rizika 1	Nivo kreditnog rizika 2	Nivo kreditnog rizika 3	Ukupna bruto izloženost po svim nivoima kreditnog rizika	ECL za Nivo 1 kreditnog rizika	ECL za Nivo 2 kreditnog rizika	ECL za Nivo 3 kreditnog rizika
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Ukupni krediti pravna lica (1.1. do 1.21.)	6.209.837	954.993	609.676	7.774.506	87.613	109.049	475.541
1.1. A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	84.580	17.511	28.522	130.613	1.187	1.752	21.998
1.2. B Vađenje ruda i kamena	81.953	24.729	244	106.926	1.019	1.452	391
1.3. C Prerađivačka industrija	1.397.415	290.602	194.368	1.882.385	21.832	33.245	157.678
1.4. D Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	219.634	11.317	3.475	234.426	3.377	1.971	2.933
1.5. E Opskrba vodom, uklanj. otp. voda, gospodar. otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	31.420	2.718	886	35.024	552	1.039	818
1.6. F Građevinarstvo	364.986	42.487	45.915	453.388	5.147	4.087	38.219
1.7. G Trg. na veliko i malo; popravak motornih vozila i motoc.	2.256.898	288.242	214.118	2.759.258	27.717	17.723	158.768
1.8. H Prijevoz i skladištenje	220.163	48.160	19.761	288.084	2.626	3.199	15.339
1.9. I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hoteljerstvo i ugostiteljstvo)	150.767	71.706	34.237	256.710	6.798	12.955	21.588
1.10. J Informacije i komunikacije	119.841	9.097	15.021	143.959	1.680	871	8.843
1.11. K Finans. djelatnosti i djelatnosti osiguranja	629.324	7.126	160	636.610	3.766	390	145
1.12. L Poslovanje nekretninama	102.820	50.448	25.956	179.224	1.087	3.347	22.846
1.13. M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	135.489	55.392	14.338	205.219	2.217	20.014	12.443
1.14. N Administrat. i pomoćne uslužne djelatnosti	35.014	10.637	2.696	48.347	1.390	1.860	3.150
1.15. O Javna uprava i odbrana; obav. soc. osiguranje	249.984	5.600	0	255.584	4.234	445	0
1.16. P Obrazovanje	9.712	490	4.125	14.327	164	35	559
1.17. Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	66.734	16.793	584	84.111	811	1.825	565
1.18. R Umjetnost, zabava i rekreacija	7.199	728	1.321	9.248	1.520	2.593	5.744
1.19. S Ostale uslužne djelatnosti	45.903	1.210	2.765	49.878	426	246	2.331
1.20. T Djelatnosti kućanstva kao poslodavca; djelatnosti kućanstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	1.184	1.184	63	0	1.183
1.21. U Djelatnosti izvanteritorijal. organizacija i tijela	1	0	0	1	0	0	0
2. Ukupno stanovništvo (2.1 + 2.2 + 2.3)	6.506.257	379.475	452.889	7.338.621	76.595	58.562	374.722
2.1. Opća potrošnja	5.163.094	321.781	391.366	5.876.241	66.696	51.319	325.402
2.2. Stambena izgradnja	1.267.386	44.927	53.376	1.365.689	8.875	5.898	42.066
2.3. Obavljanje djelatnosti (obrtnici)	75.777	12.767	8.147	96.691	1.024	1.345	7.254
3. Ukupni krediti (1. + 2.)	12.716.094	1.334.468	1.062.565	15.113.127	164.208	167.611	850.263

Prilog 5 - Bilans uspjeha banaka u FBiH po šemi FBA

- 000 KM -

R. br.	Opis	30.09.2019.	%	30.09.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
1.	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
a)	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1)	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	4.075	0,5	2.169	0,3	53
2)	Plasmani drugim bankama	3.160	0,4	2.082	0,3	66
3)	Kredit i poslovi lizinga	486.425	60,6	468.473	60,6	96
4)	Vrijednosni papiri koji se drže do dospijeha	3.234	0,4	3.026	0,4	94
5)	Vlasnički vrijednosni papiri	0	0,0	0	0,0	-
6)	Potraživanja po plaćenim vanbilansnim obavezama	1	0,4	1	0,0	100
7)	Ostali prihodi od kamata i slični prihodi	52.393	6,5	47.929	6,2	91
8)	UKUPNI PRIHODI OD KAMATA I SLIČNI PRIHODI	549.288	68,4	523.680	67,8	95
b)	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
1)	Depoziti	70.777	8,8	68.728	8,9	97
2)	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	-
3)	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	0	0,0	0	0,0	-
4)	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	6.878	0,9	6.092	0,8	89
5)	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	5.581	0,7	5.519	0,7	99
6)	Ostali rashodi po kamatama i slični rashodi	12.686	1,5	18.068	2,3	142
7)	UKUPNI RASHODI PO KAMATAMA I SLIČNI RASHODI	95.922	11,9	98.407	12,7	103
c)	NETO KAMATA I SLIČNI PRIHODI	453.366	56,5	425.273	55,1	94
2.	OPERATIVNI PRIHODI					
a)	Prihodi iz poslovanja sa devizama	47.758	5,9	40.427	5,2	85
b)	Naknade po kreditima	7.928	1,0	7.372	1,0	93
c)	Naknade po vanbilansnim poslovima	16.961	2,1	17.363	2,2	102
d)	Naknade za izvršene usluge	239.957	29,9	226.216	29,3	94
e)	Prihod iz poslova trgovanja	1.319	0,2	1.434	0,2	109
f)	Ostali operativni prihodi	35.673	4,4	54.266	7,0	152
g)	UKUPNI OPERATIVNI PRIHODI a) do f)	349.596	43,5	347.078	44,9	99
	UKUPAN PRIHOD (1c + 2g)	802.962	100	772.351	100	96
3.	NEKAMATNI RASHODI					
a)	Poslovni i direktni rashodi					
1)	Trošk.ispr.vrijed. riz. aktive, rezerviranja za potenc.obaveze i ost. vrijed. usklađenja	58.147	7,3	133.504	17,3	230
2)	Ostali poslovni i direktni troškovi	103.937	12,9	100.312	13,0	97
3)	UKUPNI POSLOVNI I DIREKTNI RASHODI 1) + 2)	162.084	20,2	233.816	30,3	144
b)	Operativni rashodi					
1)	Troškovi plata i doprinosa	194.329	24,2	192.141	24,9	99
2)	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režijska	114.495	14,3	118.273	15,3	103
3)	Ostali operativni troškovi	79.412	9,9	76.533	9,9	96
4)	UKUPNI OPERATIVNI RASHODI 1) do 3)	388.236	48,4	386.947	50,1	100
c)	UKUPNI NEKAMATNI RASHODI	550.320	68,6	620.763	80,4	113
	UKUPAN RASHOD (1b7+3c)	646.242		719.170		111
4.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	253.289	31,5	167.046	21,6	66
5.	GUBITAK	647	0,1	15.458	2,0	2389
6.	POREZI	1.896	0,2	1.059	0,1	56
7.	DOBIT PO OSNOVU POVEĆANJA ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJE ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	208	0,0	724	0,1	348
8.	GUBITAK PO OSNOVU SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I POVEĆANJE ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	30	0,0	61	0,0	203
9.	NETO-DOBIT	251.571	31,3	166.670	21,6	66
10.	NETO-GUBITAK	647	0,1	15.478	2,0	2392
11.	FINANSIJSKI REZULTAT (9.-10.)	250.924		151.192		60

Prilog 6 - Prosječne ponderisane NKS i EKS na kredite i depozite po periodima

Prosječne ponderisane NKS i EKS na kredite po periodima

- % -

R. br.	Opis	30.09.2016.		30.09.2017.		30.09.2018.		30.09.2019.		30.09.2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kr. kredite	4,14	4,58	3,25	3,53	2,71	3,00	2,35	2,71	2,24	2,51
1.1.	Privredi	4,10	4,45	3,19	3,39	2,64	2,87	2,30	2,60	2,19	2,40
1.2.	Stanovništvu	7,89	13,61	8,32	15,35	7,62	14,85	7,22	13,53	8,37	15,36
2.	Pon. kamatne stope na dug. kredite	6,23	7,33	5,49	6,56	4,74	5,73	4,64	5,59	4,57	5,46
2.1.	Privredi	4,98	5,29	4,16	4,46	3,69	4,00	3,47	3,74	3,62	3,88
2.2.	Stanovništvu	7,25	8,99	6,42	8,02	5,59	7,15	5,40	6,77	5,44	6,89
3.	Ukupno pon. kamatne stope	5,07	5,81	4,22	4,84	3,61	4,22	3,32	3,93	3,14	3,65
3.1.	Privredi	4,33	4,68	3,42	3,65	2,92	3,17	2,56	2,85	2,51	2,73
3.2.	Stanovništvu	7,28	9,14	6,46	8,18	5,64	7,31	5,43	6,91	5,50	7,05

Prosječne ponderisane NKS i EKS na depozite po periodima

- % -

R. br.	Opis	30.09.2016.		30.09.2017.		30.09.2018.		30.09.2019.		30.09.2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kr. depozite	0,36	0,37	0,39	0,39	0,33	0,32	0,33	0,32	0,35	0,34
1.1.	Do tri mjeseca	0,28	0,28	0,36	0,36	0,37	0,34	0,33	0,32	0,16	0,15
1.2.	Do jedne godine	0,71	0,73	0,53	0,54	0,28	0,28	0,33	0,32	0,47	0,47
2.	Pon. kamatne stope na dug. depozite	1,80	1,82	1,36	1,38	1,10	1,12	1,26	1,20	0,99	1,00
2.1.	Do tri godine	1,60	1,63	1,24	1,26	0,93	0,95	1,13	1,04	0,81	0,81
2.2.	Preko tri godine	2,36	2,37	1,79	1,83	1,38	1,39	1,59	1,60	1,32	1,34
3.	Ukupno pon. kamatne stope na depozite	0,94	0,95	0,72	0,72	0,59	0,59	0,79	0,76	0,67	0,67

PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine

Prilog 7 - Osnovni podaci o MKO u FBiH

R. br.	Naziv MKO	Internet adresa	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih
1.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar	-	Mirko Ljubić	12.09.2019.	9
2.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	www.eki.ba	Almir Sultanović	04.02.2008.	221
3.	MKF "EKI" Sarajevo	www.eki.ba	Esad Uzunić	20.08.2007.	113
4.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	www.iutecredit.ba	Vilma Tunjić Juzbašić	28.02.2019.	35
5.	MKF "LIDER" Sarajevo	www.lider.ba	Džavid Sejfović	04.02.2008.	72
6.	"LOK MKF" Sarajevo	www.lok.ba	Elma Čardaklija - Bašić	04.02.2008.	69
7.	MKF "MELAHA" Sarajevo	www.melaha.ba	Jakob Finci	09.10.2007.	6
8.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	www.mi-bospo.org	Safet Husić	09.07.2007.	190
9.	MKF "MIKRA" Sarajevo	www.mikra.ba	Sanin Čampara	19.03.2008.	154
10.	MKF "MIKRO ALDI" Gorazde	www.mikroaldi.org	Omar Softić	20.08.2007.	35
11.	"PARTNER MKF" Tuzla	www.partner.ba	Senad Sinanović	20.08.2007.	285
12.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	www.mfi.ba	Edina Hadžimurtezić	10.12.2007.	8
13.	MKF "SANI" Zenica	-	Sulejman Haračić	09.10.2007.	3
14.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	www.microsunrise.ba	Samir Bajrović	20.08.2007.	176
UKUPNO					1.376

Prilog 8 - Zbirni bilans stanja MKF

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31.12.2019.	%	Iznos na dan 30.09.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	35.594	7,6	36.649	7,6	103
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	22.842	4,9	24.739	5,1	108
1b)	Kamatonosni računi depozita	12.752	2,7	11.910	2,5	93
2.	Plasmani bankama	2.150	0,5	1.640	0,3	76
3.	Kreditni	370.298		386.420		104
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	2.759		4.038		146
3b)	Neto krediti (3-3a)	367.539	78,2	382.382	78,9	104
4.	Materijalna i nematerijalna imovina, neto	28.231	6,0	27.602	5,7	98
5.	Dugoročne investicije	33.061	7,0	33.061	6,8	100
6.	Ostala aktiva	3.415	0,7	3.497	0,7	102
7.	Minus: rezerv. na ost. stavke aktive, osim kredita	3		3		100
8.	UKUPNO AKTIVA	469.987	100	484.828	100	103
PASIVA						
9a)	Obaveze po uzetim kratkoročnim kreditima	45.676	9,7	21.652	4,4	47
9b)	Obaveze po uzetim dugoročnim kreditima	150.186	32,0	180.514	37,2	120
9c)	Obaveze po dospjelim kamatama	907	0,2	1.290	0,3	142
10.	Ostale obaveze	24.218	5,1	22.555	4,7	93
11.	UKUPNO OBAVEZE	220.987	47,0	226.011	46,6	102
12.	Donirani kapital	48.076		48.076		100
13.	Osnovni kapital	3.868		3.868		100
14.	Višak prihoda nad rashodima	252.273		262.238		104
14a)	za prethodne godine	237.483		252.282		106
14b)	za tekuću godinu	14.790		9.956		67
15.	Manjak prihoda nad rashodima	55.335		55.472		100
15a)	za prethodne godine	55.236		55.250		100
15b)	za tekuću godinu	99		222		224
16.	Ostale rezerve	118		107		91
17.	UKUPNO KAPITAL	249.000	53,0	258.817	53,4	104
18.	UKUPNO PASIVA	469.987	100	484.828	100	103
VANBILANSNA EVIDENCIJA						
19.	Otpisani krediti	149.854		144.400		96
20.	Odobrena nepovučena kreditna sredstva od strane povjerilaca	11.649		14.944		128
21.	Komisioni poslovi	222		219		99
22.	Sudske tužbe, rješenja nadležnih organa koja su potencijalna obaveza MKO, a koja još nisu evidentirana u bilansnim evidencijama i sl.	396		394		99
23.	Ostalo (sve ostale vanbilansne stavke koje nisu obuhvaćene naprijed navedenim)	195.691		36.589		19

Prilog 9 - Zbirni bilans stanja MKD

- 000 KM -

R. br.	Opis	Iznos na dan 31.12.2019.	%	Iznos na dan 30.09.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
AKTIVA						
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	13.281	8,3	9.512	5,9	72
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	12.781	8,0	9.262	5,7	72
1b)	Kamatonosni računi depozita	500	0,3	250	0,2	50
2.	Plasmani bankama	0	0,0	0	0,0	-
3.	Kreditni	140.707		149.937		107
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	1.411		3.105		220
3b)	Neto krediti (3-3a)	139.296	87,3	146.832	90,3	105
4.	Materijalna i nematerijalna imovina	5.747	3,6	4.749	2,9	83
5.	Dugoročne investicije	0	0,0	0	0,0	-
6.	Ostala aktiva	1.304	0,8	1.406	0,9	108
7.	Minus: rezervir. na ost. stavke aktive, osim kredita	0		0		-
8.	UKUPNO AKTIVA	159.628	100	162.499	100	102
PASIVA						
9a)	Obaveze po uzetim kratkoročnim kreditima	56.995	35,7	450	0,3	1
9b)	Obaveze po uzetim dugoročnim kreditima	48.888	30,6	104.827	64,5	214
9c)	Obaveze po dospjelim kamatama	914	0,6	919	0,5	101
10.	Ostale obaveze	7.517	4,7	7.397	4,6	98
11.	UKUPNO OBAVEZE	114.314	71,6	113.593	69,9	99
12.	Donirani kapital	0		0		-
13.	Osnovni kapital	31.600		33.100		105
14.	Emisiona ažia	0		0		-
15.	Neraspoređena dobit (15a+15b)	9.186		8.896		97
15a)	prethodnih godina	5.976		10.124		169
15b)	tekuće godine	3.210		-1.228		-38
16.	Zakonske rezerve	2.528		3.568		141
17.	Ostale rezerve	2.000		3.342		167
18.	UKUPNO KAPITAL	45.314	28,4	48.906	30,1	108
19.	UKUPNO PASIVA	159.628	100	162.499	100	102
VANBILANSNA EVIDENCIJA						
20.	Otpisani krediti	2.738		5.343		195
21.	Odobrena nepovučena kreditna sredstva od strane povjerilaca	38.649		14.248		37
22.	Komisioni poslovi	0		0		-
23.	Sudske tužbe, rješenja nadležnih organa koja su potencijalna obaveza MKO, a koja još nisu evidentirana u bilansnim evidencijama i sl.	0		0		-
24.	Ostalo (sve ostale vanbilansne stavke koje nisu obuhvaćene naprijed navedenim)	21.268		16.273		77

Prilog 10 - Pregled osnovnih pokazatelja MKO u FBiH

R. br.	Naziv MKO	- 000 KM -			
		Iznos aktive	Iznos bruto portfolija	Iznos kapitala	Plasmani u periodu 01.01.-30.09.2020.
1.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar	2.592	2.580	2.585	2.585
2.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	154.475	141.031	72.073	72.073
3.	MKF "EKI" Sarajevo	92.603	46.866	35.063	35.063
4.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	5.432	4.838	6.061	6.061
5.	MKF "LIDER" Sarajevo	24.772	22.938	14.441	14.441
6.	"LOK MKF" Sarajevo	9.505	7.047	4.849	4.849
7.	MKF "MELAHA" Sarajevo	1.168	801	468	468
8.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	77.421	69.282	48.861	48.861
9.	MKF "MIKRA" Sarajevo	49.067	38.682	28.509	28.509
10.	MKF "MIKRO ALDI" Goražde	8.981	7.906	4.780	4.780
11.	"PARTNER MKF" Tuzla	161.781	142.330	80.228	80.228
12.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	2.338	1.563	1.541	1.541
13.	MKF "SANI" Zenica	189	171	100	100
14.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	57.003	44.610	37.449	37.449
UKUPNO		647.327	530.645	307.723	337.008

Prilog 11 - Pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za MKO

R. br.	Opis	MKO sa sjedištem u FBiH - period 01.01.-30.09.2020. godine -			
		Broj zaključenih ugovora	Isplate mikro kredita (u 000 KM)	Ponderisana NKS (prosječna) %	Ponderisana EKS (prosječna) %
1	2	3		4	5
1.	Kratkoročni mikrokrediti za:	33.577	45.351	20,41	30,61
1.1.	Uslužne djelatnosti	2.407	4.726	20,67	27,11
1.2.	Trgovinu	557	1.365	20,46	27,34
1.3.	Poljoprivredu	5.017	7.948	20,13	26,06
1.4.	Proizvodnju	300	661	19,21	25,29
1.5.	Stambene potrebe	1.898	3.537	20,31	26,11
1.6.	Nenamjenski - osnovne potrebe	18.210	21.014	20,83	36,47
1.7.	Ostalo	5.188	6.100	19,13	22,81
2.	Dugoročni mikrokrediti za:	63.639	291.658	19,13	23,15
2.1.	Uslužne djelatnosti	11.444	57.221	18,66	21,34
2.2.	Trgovinu	1.841	8.791	18,72	21,78
2.3.	Poljoprivredu	17.781	92.071	17,97	20,68
2.4.	Proizvodnju	1.792	9.837	18,05	20,42
2.5.	Stambene potrebe	10.228	59.927	19,24	22,35
2.6.	Nenamjenski - osnovne potrebe	12.700	41.097	22,53	27,38
2.7.	Ostalo	7.853	22.714	18,93	33,60
3.	Ukupni mikrokrediti	97.216	337.009	19,30	24,15

Prilog 11a - Uporedni pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za MKO

- % -

Prosječne ponderisane NKS na:	01.01.-30.09.2016.	01.01.-30.09.2017.	01.01.-30.09.2018.	01.01.-30.09.2019.	01.01.-30.09.2020.
Kratkoročne mikrokredite	17,27	19,74	20,94	21,00	20,41
Dugoročne mikrokredite	20,75	20,43	19,70	19,31	19,13
Ukupne mikrokredite	20,08	20,31	19,88	19,56	19,30
Prosječne ponderisane EKS na:	01.01.-30.09.2016.	01.01.-30.09.2017.	01.01.-30.09.2018.	01.01.-30.09.2019.	01.01.-30.09.2020.
Kratkoročne mikrokredite	26,16	28,37	28,20	31,22	30,61
Dugoročne mikrokredite	24,66	24,25	23,39	23,06	23,15
Ukupne mikrokredite	24,94	24,91	24,12	24,27	24,15

Prilog 12 - Zbirni bilans uspjeha MKF

- 000 KM -

R. br.	Opis	Za period 01.01. - 30.09.2019.	Učešće	Za period 01.01. - 30.09.2020.	Učešće	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	54.627	87,6	56.570	90,8	104
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	6.104	12,2	5.865	11,3	96
3.	Neto prihodi od kamata i sličnih prihoda (1. - 2.)	48.523		50.705		104
	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi	7.702	12,4	5.188	8,3	67
5.	Operativni rashodi	40.900	81,5	41.139	79,5	101
	OSTALI POSLOVNI PRIHODI I RASHODI					
6.	Ostali poslovni prihodi	0	0,0	581	0,9	-
7.	Ostali poslovni rashodi	307	0,6	504	1,0	164
8.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	2.836	5,7	4.213	8,2	149
9.	Višak/manjak prihoda nad rashodima prije oporezivanja (3.+4.-5.+6.-7.-8.)	12.182		10.618		87
10.	Porez na višak prihoda nad rashodima	0		1.069		-
11.	Neto višak/manjak prihoda nad rashodima (9.-10.)	12.182		9.549		78

Prilog 13 - Zbirni bilans uspjeha MKD

- 000 KM -

R. br.	Opis	Za period 01.01. - 30.09.2019.	%	Za period 01.01. - 30.09.2020.	%	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA					
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	19.476	98,9	19.364	98,6	99
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi	3.091	20,2	4.289	20,8	139
3.	Neto prihodi od kamata i sličnih prihoda (1. - 2.)	16.385		15.075		92
	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi	214	1,1	214	1,1	100
5.	Operativni rashodi	11.038	72,0	11.823	57,2	107
	OSTALI POSLOVNI PRIHODI I RASHODI					
6.	Ostali poslovni prihodi	0	0,0	57	0,3	
7.	Ostali poslovni rashodi	45	0,3	311	1,5	691
8.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	1.151	7,5	4.245	20,5	369
9.	Dobit/gubitak prije oporezivanja (3.+4.-5.+6.-7.-8.)	4.365		-1.033		-24
10.	Porez na dobit	533		201		38
11.	Neto dobit/gubitak (9.-10.)	3.832		-1.234		-32

PRILOZI ZA LIZING SEKTOR - podaci sa 30.09.2020. godine

Prilog 14 - Osnovni podaci o lizing društvima u FBiH

R. br.	Naziv lizing društva	Internet adresa	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	www.mogo.ba	Sanja Štefatić Jovorić	01.06.2018.	13
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	www.porscheleasing.ba	Dejan Stupar	28.05.2015.	21
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	www.rlhb.ba	Maja Jurčević	19.01.2010.	41
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	www.s-leasing.ba	Elma Hošo	11.02.2010.	24
5.	VANTAGE BUSINESS LEASING d.o.o Sarajevo	www.vbleasing.ba	Aleksandar Milašinović	12.01.2010.	12
UKUPNO					111

Prilog 15 - Zbirni bilans stanja lizing društava²⁹

- 000 KM -

R. br.	Opis	31.12.2019.	Učešće %	30.09.2020.	Učešće %	Indeks (5/3)
1	2	3	4	5	6	7
	AKTIVA					
1.	Novac i novčani ekvivalenti	5.530	1,7	3.777	1,1	68
2.	Plasmani bankama	13.572	4,2	11.766	3,5	87
3.	Potraživanja po finansijskom lizingu, neto (3a-3b-3c-3d)	241.078	74,5	255.674	75,0	106
3a)	Potraživanja po finansijskom lizingu, bruto	269.053	83,2	280.517	82,3	104
3b)	Rezerve za gubitke	2.665	0,8	2.490	0,7	93
3c)	Odgođeni prihodi po osnovu kamata	25.095	7,8	22.117	6,5	88
3d)	Odgođeni prihodi po osnovu naknada	215	0,1	236	0,1	110
4.	Potraživanja od subsidijarnih lica	2	0,0	2	0,0	100
5.	Materijalna i nematerijalna imovina, neto (5a+5b-5c-5d)	50.371	15,6	57.289	16,8	114
5a)	Materijalna i nematerijalna imovina-vlastita sredstva	4.810	1,5	4.898	1,4	102
5b)	Materijalna i nematerijalna imovina -operativnog lizinga	65.083	20,1	73.083	21,4	112
5c)	Ispravka vrijednosti -vlastita sredstva	3.605	1,1	3.192	0,9	89
5d)	Ispravka vrijednosti-operativni lizing	15.917	4,9	17.500	5,1	110
6.	Dugoročne investicije	248	0,1	246	0,1	99
7.	Ostala aktiva (7a+7b+7c)	12.486	3,9	11.913	3,5	95
7a)	Zajmovi, neto (7a1-7a2)	5.331	1,6	5.284	1,6	99
7a1)	Zajmovi (dospjela potraž.+nedospjela glavnica)	5.334	1,6	5.287	1,6	99
7a2)	Rezerve za zajmove	3	0,0	3	0,0	100
7b)	Zalihe	1.474	0,5	1.415	0,4	96
7c)	Ostala aktiva	5.681	1,8	5.214	1,5	92
	UKUPNA AKTIVA	323.287	100	340.667	100	105
	PASIVA					
8.	Obaveze po uzetim kreditima, neto (8a+8b-8c)	286.281	88,5	302.761	88,9	106
8a)	Obaveze po kratkoročnim kreditima	0	0,0	1.956	0,6	-
8b)	Obaveze po dugoročnim kreditima	286.526	88,6	301.004	88,4	105
8c)	Unaprijed plaćeni troškovi i naknada	245	0,1	199	0,1	81
9.	Ostale obaveze	7.936	2,5	8.733	2,5	110
	UKUPNO OBAVEZE	294.217	91,0	311.494	91,4	106
10.	Osnovni kapital	23.472	7,3	16.718	4,9	71
11.	Rezerve	7.950	2,4	10.213	3,0	128
12.	Akumulirana dobit/gubitak	-2.352	-0,7	2.242	0,7	-95
	UKUPNO KAPITAL	29.070	9,0	29.173	8,6	100
	UKUPNO PASIVA	323.287	100	340.667	100	105
	Otpisana potraživanja (početno stanje)	21.749		23.468		108
	Novi otpis (+)	6.471		1.585		24
	Naplata (-)	1.039		149		14
	Trajni otpis (-)	3.713		634		17
	Otpisana potraživanja (krajnje stanje)	23.468		24.270		103
	Ostala vanbilansna evidencija	84.300		67.138		80

²⁹ Podaci o lizing sektoru za 2019. godinu korigovani su za iznos od 407 hiljada KM kod jednog lizing društva koje je, u skladu s nalogom eksternog revizora, izvršilo izmjenu finansijskih izvještaja za 2019. godinu.

Prilog 16 - Pregled osnovnih pokazatelja lizing društava u FBiH

- 000 KM -

R. br.	Naziv lizing društva	Bilansna suma	Potraživanja po finansijskom lizingu	Neto stanje sredstava datih u operativni lizing	Ukupan kapital	Plasmani u periodu 01.01.-30.09.2020.
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	3.238	2.289	0	1.209	0
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	132.329	86.607	41.711	4.518	56.640
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	119.827	89.896	10.552	13.137	29.367
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	82.121	76.877	3.320	7.328	31.174
5.	VANTAGE BUSINESS LEASING d.o.o Sarajevo	3.152	5	0	2.981	0
UKUPNO		340.667	255.674	55.583	29.173	117.181

Prilog 17 - Zbirni bilans uspjeha lizing društava

- 000 KM -

R. br.	Opis	01.01.- 30.09.2019.	Učešće %	01.01.- 30.09.2020.	Učešće %	Indeks (7/3)
1	2	3	4	5	6	7
	Finansijski prihodi i rashodi					
1.	Prihodi od kamata	10.223	42,2	9.455	36,4	92
1a)	Kamate na plasmane bankama	299	1,2	291	1,1	97
1b)	Kamate po finansijskom lizingu	8.740	36,1	7.682	29,6	88
1c)	Naknade (za obradu lizing zahtjeva itd.)	602	2,5	627	2,4	104
1d)	Ostali prihodi po kamatama	582	2,4	855	3,3	147
2.	Rashodi po kamatama	3.246	14,3	3.193	13,1	98
2a)	Kamate na pozajmljena sredstva	3.162	14,0	3.114	12,8	98
2b)	Naknade za obradu kredita	75	0,3	77	0,3	103
2c)	Ostali rashodi po kamatama	9	0,0	2	0,0	22
3.	Neto prihodi od kamata	6.977	28,8	6.262	24,1	90
	Operativni prihodi i rashodi					
4.	Operativni prihodi	13.993	57,8	16.538	63,6	118
4a)	Naknade za izvršene usluge	1	0,0	1	0,0	100
4b)	Naknada za operativni najam	10.866	44,9	12.859	49,5	118
4c)	Prihod od prodaje lizing objekta	131	0,5	0	0,0	0
4d)	Ostali operativni prihodi	2.995	12,4	3.678	14,1	123
4d)1	Prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja	718	3,0	281	1,1	39
4d)2	Prihodi od opomena	23	0,1	8	0,0	35
4d)3	Ostalo	2.254	9,3	3.389	13,0	150
5.	Operativni rashodi	17.869	78,5	19.594	80,9	110
5a)	Troškovi plata i doprinosa	3.955	17,4	3.724	15,4	94
5b)	Troškovi poslovnog prostora	7.217	31,7	8.651	35,7	120
5c)	Ostali troškovi	6.697	29,4	7.219	29,8	108
6.	Troškovi rezervi za gubitke	1.641	7,2	1.451	6,0	88
7.	Dobit prije poreza	1.460		1.755		120
8.	Porez na dobit	0	0,0	0	0,0	-
9.	Neto dobit/gubitak	1.460		1.755		120

Prilog 18 - Pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za ugovore o finansijskom lizingu

R. br.	Opis	Za period 01.01.-30.09.2020. godine			
		Broj ugovora	Iznos finansiranja (000 KM)	Pond. NKS %	Pond. EKS %
1	2	3	4	5	6
1.	Kratkoročni lizing ugovor prema predmetu lizinga:	20	485	4,12	8,06
a.	Putnička vozila	16	231	4,19	7,61
b.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	4	254	4,05	8,47
c.	Mašine i oprema	0	0	0,00	0,00
d.	Nekretnine	0	0	0,00	0,00
e.	Ostalo	0	0	0,00	0,00
1.1.	Kratkoročni lizing ugovor prema korisniku lizinga:	20	485	4,12	8,06
a.	Pravna lica	20	485	4,12	8,06
b.	Preduzetnici	0	0	0,00	0,00
c.	Fizička lica	0	0	0,00	0,00
2.	Dugoročni lizing ugovor prema predmetu lizinga:	2.017	101.037	3,95	7,01
a.	Putnička vozila	1.161	50.878	4,09	7,81
b.	Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	746	32.524	3,97	7,01
c.	Mašine i oprema	110	17.635	3,52	4,74
d.	Nekretnine	0	0	0,00	0,00
e.	Ostalo	0	0	0,00	0,00
2.1.	Dugoročni lizing ugovor prema korisniku lizinga:	2.017	101.037	3,95	7,01
a.	Pravna lica	1.729	91.374	3,86	6,16
b.	Preduzetnici	76	2.833	4,69	7,60
c.	Fizička lica	212	6.830	4,81	18,17
	Ukupno (1+2)	2.037	101.522	3,95	7,02

Prilog 18a - Uporedni pregled prosječnih ponderisanih NKS i EKS za ugovore o finansijskom lizingu

- % -

R. br.	Opis	30.09.2016.		30.09.2017.		30.09.2018.		30.09.2019.		30.09.2020.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Kratkoročni lizing ugovori:	3,74	7,04	3,56	6,21	4,47	11,00	6,80	13,76	4,12	8,06
1.1.	Pravna lica	3,59	5,56	3,51	5,79	4,26	7,83	3,22	6,12	4,12	8,06
1.2.	Preduzetnici	5,95	11,70	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3.	Fizička lica	5,88	45,53	6,52	30,21	7,41	56,30	33,04	69,75	0	0
2.	Dugoročni lizing ugovori:	5,12	8,16	4,66	7,13	4,24	6,62	5,86	9,20	3,95	7,01
2.1.	Pravna lica	5,11	7,37	4,61	6,62	4,16	5,94	4,06	5,95	3,86	6,16
2.2.	Preduzetnici	6,39	8,81	5,89	9,30	5,09	7,27	5,00	7,33	4,69	7,60
2.3.	Fizička lica	5,01	20,78	5,23	17,85	5,51	19,84	22,31	38,96	4,81	18,17
	Ukupno	5,10	8,15	4,65	7,12	4,24	6,67	5,87	9,24	3,95	7,02

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZDAVAČ
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Zmaja od Bosne 47b
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel. +387 33 72 14 00
Faks +387 33 66 88 11
Internet stranica: www.fba.ba
e-mail: agencija@fba.ba